

**ÖZEL FİNANS KURUMLARININ FİNANSAL ANALİZİ
VE
PERFORMANS DEĞERLEMESİ**

Hamit KAPLAN

**Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin İşletme Anabilim
Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Kemalettin ÇONKAR**

124989

T 124989

**SİVAS
15/11/2002**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürümüz tarafından İşletme Anabilim Dalı/ Muhasebe Finansman Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr. Kemalettin ÇONKAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hasan EKİNCİ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Asım ÇELİK

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

15/11/2002

Doç. Dr. H. Bayram KAÇMAZOĞLU

Enstitü Müdürü V.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamın tamamlanması hususunda maddi ve manevi yardımlarını hiç bir zaman esirgemeyen başta değerli danışman hocam Sayın Prof.Dr. Kemalettin Çonkar'a, fikirlerinden ve tavsiyelerinden her zaman yararlandığım Sayın Arş.Gör. H.Ali Ata'ya, bilgisayar konularında değerli yardımlarına başvurduğum mesai arkadaşım Sayın İbrahim Yasak'a, verilerin toplanmasında emeği geçen Family Finans Müfettiş Yrd. Sayın Seyit Ahmet Işkın'a, hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Mustafa Canbaz'a, AlbarakaTürk Dış İlişkiler Müdürü Sayın Hakan Beraoğlu'na ve Özel Finans Kurumları yönetici ve personellerine, Çalışmamda her konuda yardımlarını esirgemeyen Yibitaş Lafarge Sivas Çimento Fabrikasının değerli yönetici ve personellerine, desteklerini esirgemeyen Satış servisindeki değerli mesai arkadaşlarıma ve özellikle çalışma stresi ile sabırlarını zorladığım eşime ve kızım Nisa'ya, ayrıca bu çalışmaya dolaylı olarak yardımı geçen isimlerini saymadığım tüm dost ve arkadaşlara teşekkürü bir borç bilir, hayatlarında başarılar dilerim.

ÖZET

Özel finans kurumları dünya ekonomi literatüründe son 50 yıldır tartışılan bir finans sistemidir. Ülkemizin gündemine ise 1970'li yıllarda girmiş ve 1983 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmasına izin verilmiştir. Türkiye'nin gündemine gelişindeki esas espirilerinden biri, dövizin kıt olduğu bir dönemde yabancı sermayenin yurda getirilmesidir.

Özel finans kurumları son 20 yıldır Türkiye'de faaliyet göstermekte olup, esnek yapıları, değişik finansman yöntemleriyle banka sistemini daha verimli çalışmaya zorlayan unsurlardan biri haline gelmiştir.

Özel finans kurumları farklı fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman biçimleri ile banka sistemine göre cari faiz oranlarını aşağıya çekici bir fonksiyon yüklenmektedir. Bu ise ekonomide yatırımların hacminin artmasına yol açarak, üretilen mal ve hizmetlerin değerini, yani milli geliri büyütmektedir.

Bu çalışma, özel finans kurumlarının son 20 yılda gösterdikleri performansa bağlı olarak gelmiş oldukları ülke ekonomisine katkılarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

SUMMARY

Special Finance Houses system has been a discussing system in World Economy Literature for 50 years. This system has enter upon Turkey's agenda in 70's, and in 1983, by Council of Ministers' decision, this system was validated. The aim that this system was to bring foreign capital into the country.

Special Finance Houses has been acting in Turkey approximately 20 years With the help of their elastic structures and different financial methods they have been forced the banking system to work more efficient.

Since Special Finance Houses have a different kind of collekting fund method and their financial systems depending on trade, they are making current interest rates lowered. So that the investment volumes increases, the values of produced asets and services rises and national income is improved.

This study was prepared to exhibit how Special Finance Houses contributes an extraordinary value to Contry's economy dependent on their performance presedent in the last 20 years.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DE ÖZEL FİNANS KURUMLARININ BANKACILIK İŞLEVLERİ

1.1- GENEL OLARAK FAİZSİZ BANKACILIK VE DAYANDIĞI TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	4
1.2 FAİZSİZ BANKACILIĞIN GELİŞİM SÜRECİ.....	6
1.3 DÜNYADA FAİZSİZ BANKACILIK	8
1.4 FAİZSİZ BANKACILIĞIN FONKSİYONLARI.....	9
1.4.1- Tasarruf ve Yatırımları Etkileme Fonksiyonu	10
1.4.2- Finansal Aracılık Fonksiyonu	10
1.4.3- Ekonomik Büyüme ve Gelişmeyi Etkileme Fonksiyonu	11
1.4.4- İstikrar Sağlama Fonksiyonu	12

1.4.5- Enflasyonu Kontrol Etme ve İstihdam Sağlama Fonksiyonu 14

1.4.6- Kayıt Dışı Ekonomiyi Kayıt Altına Alma Fonksiyonu 15

1.5- TÜRKİYE'DE FAİZSİZ BANKACILIĞIN GELİŞİMİ VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI..... 16

1.5.1- Türkiye'de Özel Finans Kurumlarının Gelişim Süreci..... 16

1.5.2- Özel Finans Kurumlarının Tanımı Ve Özellikleri..... 18

1.5.3- Özel Finans Kurumlarında Kuruluş Ve Örgütlenme..... 19

1.6- TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ İÇERİSİNDE ÖZEL FİNANS KURUMLARININ YERİ VE BANKACILIK İŞLEMLERİ..... 20

1.6.1- Türk Bankacılık Sistemi İçerisinde Özel Finans Kurumlarının Yeri..21

1.6.2- Özel Finans Kurumlarının Bankacılık İşlemleri 23

1.6.2.1- Özel Finans Kurumlarının Fon Oluşturma İşlemleri..... 23

1.6.2.1.1- Özkaynaklar 23

1.6.2.1.2- Cari Hesaplar 24

1.6.2.1.3- Katılma Hesapları..... 25

1.6.2.2- Özel Finans Kurumlarının Fon Kullandırma İşlemleri 26

1.6.2.2.1 Üretim Desteği 27

1.6.2.2.2- Kar-Zarar Ortaklığı Kredisi 28

1.6.2.2.3- Finansal Kiralama 29

1.6.2.2.4- Mal Karşılığı Vesaikin Alım Satımı İle Fon Kullandırma 30

1.6.2.2.5- Direkt Yatırım 30

1.6.2.2.6- Karşılıksız Borç 31

1.6.2.2.7 Özel Finans Kurumlarının Diğer Fon Kullandırma İşlemleri.. 31

1.6.2.3- Özel Finans Kurumlarının Hizmet İşlemleri..... 31

1.6.3- Özel Finans Kurumlarında Kar Dağıtım Sistemi 32

1.6.3.1- Tahsil Yöntemi..... 33

1.6.3.2- Taahhuk Yöntemi 33

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL FİNANS KURUMLARININ FİNANSAL ANALİZİNDE KULLANILAN MALİ TABOLAR VE ANALİZ YÖNTEMLERİ

2.1- GENEL OLARAK FİNANSAL ANALİZİN TANIMI VE SINIRLARI	
2.1.1- Finansal Analizin Tanımı.....	39
2.1.2- Finansal Analizin Sınırlarlamaları.....	39
2.2- FİNANSAL ANALİZDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	41
2.2.1- Karşılaştırmalı Analiz.....	41
2.2.2- Dikey Analiz.....	42
2.2.3- Oran Analizi.....	43
2.3- ÖZEL FİNANS KURUMLARI AÇISINDAN FİNANSAL TABLOLAR.....	44
2.3.1- Özel Finans Kurumlarının Finansal Analizinde Kullanılan Mali Tablolar.....	45
2.3.1.1- Bilanço.....	46
2.3.1.1.1 Aktif Kalemler.....	46
2.3.1.1.2 Pasif Kalemler.....	49
2.3.1.2- Gelir Tablosu.....	51
2.4- ÖZEL FİNANS KURUMLARINDA FİNANSAL ANALİZ.....	53
2.4.1- Aktif Kalitesi Analizi.....	53
2.4.4.1- Kalite Açısından Aktifler.....	54
2.4.1.2- Başlıca Aktif Kalitesi Oranları.....	61
2.4.2- Likidite Analizi.....	62
2.4.2.1- Likiditenin Önemi Ve Likiditeyi Etkileyen Faktörler.....	62
2.4.2.2- Başlıca Likidite Analiz Oranları.....	66
2.4.3- Sermaye Yeterliliği Analizi.....	67

2.4.3.1- Sermaye Yeterliliğinin Önemi ve İşlevleri	67
2.4.3.2 Başlıca Sermaye Yeterliliği Oranları	70
2.4.4- Karlılık Analizi.....	71
2.4.4.1- Karlılığın Önemi	72
2.4.4.2- Başlıca Karlılık Analiz Oranları.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL FİNANS KURUMLARININ FİNANSAL ANALİZİ VE PERFORMANS DEĞERLEMESİ İLE İLGİLİ UYGULAMA

3.1- TÜRKİYE'DE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ GELİŞMELER....	77
3.2- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ YERİ VE GELİŞİMİ	78
3.3- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ SON 9 YILLIK GELİŞİMLERİ VE PERFORMANS ANALİZİ	84
3.3.1- Bazı Kalemlerinin Toplam Aktif İçindeki Yeri	85
3.3.1.1- Bankalar Kaleminin Aktif İçerisindeki Yeri.....	86
3.3.1.2- Alacaklar Kaleminin Toplam Aktif İçindeki Yeri	87
3.3.1.3- Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Aktif İçindeki Yeri	88
3.3.2-Bazı Kalemlerinin Toplam Pasif İçindeki Yeri.....	89
3.3.2.1- Borçlar Kaleminin Toplam Pasif İçindeki Yeri	90
3.3.2.2- Diğer Pasif Kalemlerin Toplam Pasif İçindeki Yeri	91
3.3.2.3- Özkaynakların Toplam Pasif İçindeki Yeri	91
3.3.2.4- Kar Kaleminin Toplam Pasif İçindeki Yeri	92

3.4- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLER ANALİZİ.....	94
3.4.1- Özel Finans Kurumlarının Aktiflerinin Karşılaştırması	95
3.4.2- ÖFK'ların Toplanan Fonlardaki Payları Bakımından Yıllar İtibariyle Karşılaştırması.....	98
3.4.3- ÖFK'ların Kullandırılan Fonlardaki Payları Bakımından Yıllar İtibariyle Karşılaştırması.....	100
3.5- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ ORAN ANALİZİ.....	101
3.5.1- Aktif Kalitesi Analizi.....	103
3.5.2- Likidite Analizi	106
3.5.3- Sermaye Yeterliliği Analizi	107
3.5.4- Karlılık Analizi.....	109
3.6- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ ÜLKE EKONOMİSİNE KATKILARI.....	112
3.6.1 Kredi Maliyetlerini Düşürücü Katkıları.....	113
3.6.2- Rekabet ve Hizmet Kalitesine Katkıları	113
3.6.3- Atıl Fonların Ekonomiye Kazandırılması.....	114
3.6.4 Yabancı Sermaye Transferine Katkıları.....	114
3.6.5 İstihdam Olanaklarına Katkıları	114
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA.....	119
EKLER.....	126

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1.1	Karşılaştırmalı Olarak Ticari Plasmanlar/Mevduat.....	11
Tablo-1.2	Türkiye’de Faaliyet Gösteren ÖFK'lar Hakkında Bazı İstatistikler.....	22
Tablo-1.3	Kar Ve Zarara Katılma Akdi Hesaplarının İşleyişi.....	35
Tablo-1.4	Yeni Birim Değerlere Göre Hesapların Dağılımı.....	37
Tablo 2.1	Likit Aktifler Kalitesi.....	57
Tablo 2.2	Krediler Kalitesi.....	59
Tablo 2.3	Aktif Kalitesi.....	60
Tablo 3.1	ÖFK ve Bankaların Aktif Toplamları Karşılaştırması.....	79
Tablo 3.2	ÖFK ve Bankaların Mevduatlarının Karşılaştırması.....	80
Tablo 3.3	ÖFK ve Bankaların Kullandığı Kredilerin Karşılaştırması.....	81
Tablo 3.4	Özkaynaklar Açısından ÖFK’lar ve Bankaların Karşılaştırılması.....	82
Tablo 3.5	Personel Sayısı açısından ÖFK’lar Ve Bankaların Karşılaştırılması.....	83
Tablo 3.6	Özel Finans Kurumlarının Son 9 Yıllık Toplulaştırılmış Bilançoları.....	85
Tablo 3.7	Bazı Aktif Kalemlerin Bilanço Toplamlarına Oranları.....	86
Tablo 3.8	Pasif’te Yer Alan Bazı Kalemlerin Toplam Pasife Oranları.....	90
Tablo 3.9	ÖFK’ların Bilanço Karlarının Özkaynaklara Oranları.....	94
Tablo 3.10	ÖFK’ların Yıllar İtibariyle Aktiflerinin Karşılaştırılması.....	95
Tablo 3.11	ÖFK’ların Toplanan Fonların Karşılaştırması.....	98
Tablo 3.12	ÖFK’ların Kullandırılan Fonların Karşılaştırması.....	100
Tablo 3.13	Özel Finans Kurumlarının 5 Yıllık Toplulaştırılmış Bilançoları.....	102
Tablo 3.14	ÖFK’ların Aktif Kalitesi Analiz Oranları.....	103
Tablo 3.15	ÖFK’ların Likidite Analiz Oranları.....	106
Tablo 3.16	ÖFK’ların Sermaye Yeterliliği Analiz Oranları.....	108
Tablo 3.17	Gelir Gider Dengesi Açısından Seçilmiş Bazı Kalemler.....	110
Tablo 3.18	ÖFK’ların Karlılık Analiz Oranları.....	111

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik-1. Özel Finans Kurumları Ve Bankaların Aktif Toplamlarının Karşılaştırması.....	79
Grafik-2. ÖFK ve Bankaların Mevduatlarının Karşılaştırması.....	80
Grafik-3. ÖFK ve Bankaların Kullandırdığı Kredilerin Karşılaştırması.....	81
Grafik-4. Özkaynaklar Açısından ÖFK'lar ve Bankaların Karşılaştırılması.....	82
Grafik-5. Personel Sayısı Açısından ÖFK'lar ve Bankaların Karşılaştırılması.....	83
Grafik-6. Bankalar Kaleminin Bilanço Toplamına Oranları.....	87
Grafik-7. Alacaklar Kaleminin Bilanço Toplamına Oranları.....	88
Grafik-8. Tahsili Gecikmiş Alacakların Bilanço Toplamına Oranları.....	89
Grafik-9. Borçlar Kaleminin Pasif Toplamına Oranları.....	90
Grafik-10. Diğer Pasifler Kaleminin Pasifler Toplamına Oranları.....	91
Grafik-11. Özkaynakların Toplam Pasiflere Oranları.....	92
Grafik-12. Kar Kaleminin Pasif Toplamına Oranları.....	93
Grafik-13. Kar / Özkaynak Oranları.....	94

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KZOB	: Kar Zarar Ortaklığı Belgesi
M.Ö.	: Milattan Önce
ÖFK	: Özel Finans Kurumu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

İnsan ihtiyaçlarının çeşitliliği ve kaynakların yetersizliği, hiç kuşkusuz ki, insanın varoluşundan bugüne değin, insanlık tarihinin en önemli konularından birisi olmuştur. Yetersiz kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların karşılanması noktasında tarihin ilk dönemlerinde ödünleşme diye adlandırılan mekanizma doğmuş ve insanlar ödünleşme sayesinde ihtiyaçlarını giderme yoluna gitmişlerdir. Gelişen ve değişen dünyada ödünleşme sistemi de değişim ve gelişime uğramıştır. Bugün gelinen noktada ise, önemli ödünleşme aracı ve sistemi banka ismiyle varlığını devam ettiren finansal kurumlar sayesinde yapılmaktadır. Öyleki, bugün bankaların aracı olduğu bir nevi çağdaş ödünleşme ekonomik hayatımızın bir parçası haline gelmiştir.

Genel olarak bankacılık; fon toplama ve kredi verme faaliyetlerini yerine getiren ve bu hizmetlerinin karşılığı olarakta, taraflardan belirlenen bir oranda faiz talep eden kurumlar olarak tanımlanabilir. Bankalar bu temel fonksiyonlarını yerine getirirken, ülkenin ekonomik politikasına direk tesir eden kuruluşlardır. Güvenilir, etkin çalışan ve gelişme içinde olan bir bankacılık sistemi, ekonomik gelişmenin en önemli öğelerinden biri olarak kabul edilir. Günümüz bankacılığı, son derece karmaşık ve yoğun rekabet koşullarının çevrelediği bir ekonomik dünyada faaliyet göstermektedir.

Banka deyince ilk akla gelen şey, gerek toplandığı fona verdiği, gerekse kullandığı krediden dolayı aldığı faiz olmaktadır. Günümüzde bankacılık fonksiyonlarını yerine getirmekle birlikte faiz uygulaması yapmayan yani faizsiz çalışan kurumlarda, modern ekonomilerde yer edinmişlerdir. Bugün, faizle çalışmayan bir çok kuruluş dünyada ve Türkiye’de faaliyet göstermektedir. Türkiye’de faizsiz sistemle faaliyet gösteren finans kuruluşların 20 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır.

Türkiye’de de, bir çok İslam ülkesinde olduğu gibi faize duyarlı bir kesimin varlığı ve bu kesimin tasarruflarını bankalar dışında bir sistemde

tuttuğu iddia edilmektedir. Gerçekte atıl durumda kalan bu tasarrufların ekonomik hayatın dışında kalmaması ve reel ekomiye kazandırılması amaçlanmış ve bu doğrultuda politikalar üretilmiştir. İşte Özel finans kurumları bu politikaların bir uzantısı olarak Türkiye’de faaliyet göstermeye başlamıştır.

Özel finans kurumları, dünya ekonomi platformunda son 50 yıldır tartışılan bir finans sistemidir. Ülkemizin gündemine ise 1970’li yıllarda girmiş ve 1983 yılında Bakanlar Kurulu tarafından alınan bir karar ile kurulmasına izin verilmiştir.

Türkiye’nin gündemine gelişindeki esas espirilerinden biri, dövizin kıt olduğu bir dönemde yabancı sermayenin yurda getirilmesi olduğundan, ilk olarak kurulan finans kurumları tamamen yabancı kaynaklı olmuştur. Albaraka Türk ve Faysal Finans 1985, KuveytTürk ise 1989 yılında faaliyetlerine başlamışlardır. Tamamı yerli sermaye ile kurulan ilk finans kurumu Anadolu Finans Kurumu olmuştur. İhlas Finans ve Asya Finans kurumları daha sonra kurulan yerli sermayeli kurumlardır. 1999 yılında İhlas Finans Kurumu tasfiye edilerek, faaliyetlerine son verilmiştir. Türkiye’de halen 5 tane ÖFK faaliyetlerini sürdürmektedir.

Temelde batı ekonomilerinde görülen “risk sermayesi” sistemini esas alan ÖFK uygulaması, çeşitli nedenlerle faizden uzak durmayı yeğleyen büyük bir tasarrufçu ve müteşebbis kitesinin, ülke ekonomisine kazandırılmasını amaç edinmektedir.

ÖFK’lar, son 20 yıldır Türkiye’de faaliyet göstermekte olup, esnek yapıları, değişik finansman yöntemleriyle banka sistemini daha verimli çalışmaya zorlayan unsurlardan biri haline gelmiştir. Ayrıca, ÖFK’lar esnek fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman biçimleriyle banka sistemine göre cari faiz oranlarını aşağı çekici bir fonksiyon yüklenmektedirler. Bu fonksiyonları sayesinde, ekonomide yatırım hacimlerinin artmasına yol açarak, üretilen mal ve hizmetlerin değerini, yani milli geliri büyütmektedir. Bunun içindir ki dünya ve Türkiye gündeminde bu sistemin finansman biçimleri, ekonomik ve sosyal etkileri sürekli tartışılmaktadır.

Bu çalışmada amaç; Özel finans kurumlarının 20 yıllık gelişimleri, faizsiz sistemin ülke ekonomisine kazandırdığı katma değer boyutu ve bankacılık sistemi içerisindeki konumu ve geleceği ile ilgili olarak bir performans analizi yapmaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, faizsiz bankacılığın tarihsel gelişimi, faizsiz bankacılığın fonksiyonları ve dünyada faizsiz bankacılık uygulamaları anlatılacaktır. Faizsiz bankacılığın Türkiye'deki ismi olan, Özel finans kurumlarının ülkemizdeki tarihsel gelişimi ve özel finans kurumlarının kuruluş ve örgütlenme şekli anlatılacaktır. Bu bölümde ayrıca, Özel finans kurumlarının bankacılık işlemleri tanıtılacaktır.

İkinci bölümde, finansal analizde kullanılan mali tablolar ve mali tablo analiz teknikleri anlatıldıktan sonra, özel finans kurumlarının bilanço ve gelir tablosu kalemler ayrıntılı olarak gösterilmiştir. İkinci bölümde ayrıca, çalışmamızda kullandığımız analiz yöntemlerinde oran analizi ve kullanılan analiz yöntemleri anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise ilk olarak, ÖFK'ların, bankacılık sektöründeki yeri ve gelişimi rakamsal veriler doğrultusunda gösterilmeye çalışılmıştır. Daha sonra ise, ÖFK'ların son 9 yıllık toplulaştırılmış bilanço ve gelir tablosundaki bazı önemli kalemlerindeki değişimlerine göre, gösterdikleri performanslar incelenmiştir.

Bu bölümde ayrıca, ülkemizde son 5 yılda faaliyet göstermiş olan ÖFK'ların aktifleri, toplanan fonlar ve kullanılan fonlardaki payları bakımından karşılaştırmaları yapılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde yapılan son analiz ise, İkinci bölümde anlatılan teorilere uygun olarak, özel finans kurumlarının geçmiş yıllar mali tabloları verilerine dayanılarak, Aktif Kalitesi Analizi, Likitide Analizi, Sermaye Yeterliliği Analizi ve Karlılık Analizi yapılmıştır.

Bütün bu analizlerin sonucuna ve literatürün görüşlerine dayanılarak, ÖFK'ların ülke ekonomisine katkıları bölümün sonunda sıralanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FAİZSİZ BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DE ÖZEL FİNANS KURUMLARININ BANKACILIK İŞLEVLERİ

Günümüzde faizsiz banka deneyimi yaygın bir uygulamanın ilk aşamasında bulunmaktadır. Bazı İslam ülkeleri başta olmak üzere, batının belli başlı finans merkezlerinde çeşitli isimler altında faizsiz bankalar kurulmuştur. Ülkemizde de özel finans kurumları adı altında bankacılık işlevlerini yerine getirmek amacıyla bazı kuruluşlar kurulmuştur. Bu kurumlar faizli işlem yapan klasik bankalardan farklı olarak faizsiz bankacılık faaliyetlerini sürdürmektedirler.

1.1- GENEL OLARAK FAİZSİZ BANKACILIK VE DAYANDIĞI TEMEL YAKLAŞIMLAR

Bir çok sosyo-ekonomik kurumlar, toplumsal istek ve ihtiyaçlarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmışlardır. Faizsiz bankacılık da bu istek ve ihtiyaçların bir sonucu olarak doğmuştur. Faizsiz bankacılığı doğuran yaklaşımlar, tarihsel süreç içerisinde çeşitli faktörlere dayanmaktadır. Din olgusu bu faktörlerin başında yer almaktadır. Faizsiz bankacılığın dayandığı temel yaklaşımların başında din olgusunun yanısıra ekonomik ve sosyal faktörler de etkili olmuştur. Bu bağlamda; faizsiz bankacılığın dayandığı temel yaklaşımları dini, iktisadi ve sosyal açıdan üç başlık altında toplamak mümkündür.

a-Dini Açıdan;

Genelde bütün dinler faize karşıdır. Örneğin Tevrat'ın 22.Babında şöyle denilmiştir: “Eğer yanında bulunan bir fakire ödünç para verirsen, ona karşı faizci olma”,¹ İncil'in luke bölümünün 6.kısımında ise, faizsiz krediler teşvik edilmekte, faizli krediler ise yasaklanmaktadır. İslam dininde faizin yasaklanmasının hikmetini belirten çeşitli nakli ve akli açıklamalar yapılmıştır.

Faiz sebebiyle tasarruflarını bankalarda değerlendirmeyen belirli bir kesimin varlığı özellikle İslam ülkelerinde inkar edilemez bir gerçektir. Ekonomik konuları İslam dini açısından inceleyen çoğu kaynakta faizin haram olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu durum bankalarla, halk arasındaki ilişkiyi kısıtlamıştır. Oysa ülke kalkınması için sermaye birikimi ve bu birikimlerin yatırımlara dönüşme sürecinde önemli rol oynayacak olan bankaların varlığı kaçınılmazdır. Faizsiz bankacılık modeli iktisatçıların bu ihtiyaç ve realiteye uygun arayışları sonucu ortaya çıkmıştır.

Faizsiz Bankalar, İslam ekonomi sisteminin günümüz şartlarına göre yeniden ortaya konulmasının doğal bir sonucu olarak doğmuşlardır. Faizsiz bankacılığı dünya gündemine getiren ve en yaygın şekilde uygulayanlar İslam ülkeleri olmuştur.

b-Ekonomik Açıdan;

Başta J.M.Keynes olmak üzere bir çok düşünür faizin iktisadi faaliyetlerin akışında neden olduğu dengesizlikler üzerinde durmuş ve faiz oranlarının düşürülmesini, hatta sıfır yapılması gereğini belirtmişlerdir. Son yıllarda ülkemizde özellikle yatırımların düşmesi ve üretim maliyetlerinin artması gerçeği ışığında yüksek faizin neden olduğu sorunlar bilimsel düzeyde etraflıca incelenmektedir.

Faizsiz bankacılığın mimarı olan İslam ülkerinde ise, zengin petrol kaynaklarına sahip olanlar; bir yandan ticaret bilançolarında ortaya çıkan

büyük fazlalıkların, nasıl değerlendirileceği sorusunu doğururken, diğer yandan bu ödemeleri yapan petrol alıcısı ülkeler için ödenen onca paranın geriye döndürülmesi konusunu da ön plana getirmiştir.²

c-Sosyal Açıdan;

Faiz, rizikonun yalnız bir tarafa yüklenmesine neden olduğu için toplumda gelir dağılımının aşırı dengesizleşmesine, tekelleşme sürecinin hızlanması ve sefaletin yaygınlaşmasına ortam hazırlayan nedenlerin başında yer alır. Sosyal sakıncaları geniş bir düşünür gurubu tarafından 18. yy. ikinci yarısından beri ileri sürülmüş ve tartışılmıştır. Bu nedenle bazı ülkelerde faizli işlemler sınırlandırılmış ve bu alanda yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Bir toplumda sosyal barış düzenini sağlayabilmek için bütün farklı gruplar arasında iyi ilişkilerin tesisine ihtiyaç vardır. Bunun içinde sınıflar arası derin uçurumların doldurulması, geçiş köprülerinin kurulması gerekir. Faizsiz bankacılık kendine özgü yöntemleri ve farklı kesimleri reel ekonomiye kazandırma olanaklarıyla bu ideale katkıda bulunmak iddiasıyla ortaya çıkmış bir uygulamadır.

1.2 FAİZSİZ BANKACILIĞIN GELİŞİM SÜRECİ

Finansal kurumlar sistemi içinde hakim bir yer işgal eden banka ve bankacılık işlemlerinin tarihi, paranın tarihi kadar eskidir. Bu kuruluşlar tarih içinde tefeciliğin ve sarraflığın bir uzantısı olarak doğmuşlar, günümüzde ise, ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi ve yönlendirilmesinde çok önemli fonksiyonlar yüklenmişlerdir.³

Faizsiz bankacılığın başlangıcı M.Ö 2081-2123 yılları arasında hüküm süren Babil kralı Hamburabiye kadar uzanır. İlk devlet bankası ise Roma

¹ AHMET, EN N., “İslam Ülkelerinde İktisadi ve İçtimai Kalkınma Stratejisi Olarak Bankalar”, (Çev: Hayrettin KARAMAN), İstanbul 1976; 89-90

² YALÇINTAŞ, N., “Yüksek Faizler Ve İşsizlik”, Para Kredi Dergisi, Ocak 1992; .3

³ ERDEM, T., “Bankacılık”, Ankara, 1970; 3

İmparatorluğu döneminde, halka gayrimenkul ipoteği karşılığı faizsiz kredi açmak suretiyle kurulmuştur.⁴

Fransa'da 1350 yıllarında rehin karşılığı kredi veren kurumlar kurulmuştur. 1361 yılında Londra kardinali, Saint-Paul Kilisesinde oluşturduğu sermaye ile halka faizsiz kredi veren bir fon tesis etmiştir. 1462 yılında Perouse'deki ünlü kredi kuruluşu Mondöpiyete'lerin ilk zamanlarda faizsiz kredi verdikleri bilinmektedir.⁵

İslam Ülkelerinde ise, bankacılık hizmetlerinin rağbet gördüğü dönem Abbasiler devri olmuştur.⁶ Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yıllarında Ahilik Esnaf Teşkilatı topladığı üye aidatları, cezalar, bağışlar ve emanet paralarla ihtiyacı olanlara faizsiz kredi vermişlerdir.⁷

Yakın zamanda faizsiz bankacılıkla ilgili ilk önemli gelişme ise, 1973'de Kahire'de; Suudi Arabistan, Libya, Ürdün, Sudan, Fas, Yemen, İran, Afganistan, Pakistan, Endonazya, Malezya ve Türkiye'den oluşan bir mali komite, "İslam ekonomi sisteminin geliştirilmesi ve sermaye fazlalıklarından İslam dünyasının yararlandırılması" yönünde tavsiye kararları almıştır.⁸ Bu komiteden alınan kararlar modern İslam bankacılığın temellerini atmıştır.

Faizsiz bankacılık son yıllarda ülkemizin gündemine gelmiş olan bir konudur. 1970'li yıllarda körfez ülkelerinde gelişmeye başlayarak bazı batı ülkelerinde de yayılan uygulamanın, klasik bankacılığın fon toplama ve kullandırma usullerinden önemli ölçüde ayrılan ve hakikaten yeni olarak nitelendirilebilecek ilginç yönleri bulunmaktadır.⁹

⁴ AKIN, C, "Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma", Kayıhan Yayınları, İstanbul, 1986; 110

⁵ AKIN, C, a.g.e.; 111

⁶ ÇİZAKÇA, M., "Risk Sermayesi ÖFK'lar ve Para Vakıfları", İsav Yayınları, İstanbul, 1993; 283

⁷ ÇİZAKÇA, M., a.g.e; 283

⁸ AKIN, C. a.g.e; 110

⁹ ÇONKAR, Kemalettin, "Faizsiz Bankacılığın Türkiye Uygulaması: Özel Finans Kurumları " Afyon İ.İ.B.F. 1989: 107

1.3 DÜNYADA FAİZSİZ BANKACILIK

Suudi Arabistan Kralı Faysal, arap ülkelerinin ellerindeki bu kaynakları yine arap ve İslam ülkelerinde değerlendirmek amacıyla; İslam ülkelerinde işbirliğini artırmak ve bu ülkeler arasındaki sermaye hareketlerini canlandırmak için İslam bankacılığı düşüncesini hayata geçirdi. Bu amaçla 1974 'de İslam Kalkınma Bankası kuruldu.

Bu bankanın yanısıra Dubai'de Dubai İslam Bankası 1975 yılında kuruldu. 1977 yılında İslam bankacılığın dev ismi "Dar Al Mal-İslam" ve aynı yıllarda Kuveyt Finans Kurumu da faaliyet göstermeye başlamıştır.¹⁰

Dünyanın önde gelen önemli finansal kuruluşları da faizsiz bankacılık yapmaktadırlar. Bunlardan bazıları; Chase Manhattan, Dresdner Kleinwort Benson Limited, Citibank, ABN-Ambro, HSBC'dir. Bugün sayıları 60'a yaklaşan ülkede 150'nin üzerinde faizsiz finans kuruluşu faaliyet göstermektedir.¹¹

İslam Kalkınma Bankası, hükümetlerin yönetiminde olup ülkeler arası bir yapıya sahipken onu takip eden özel girişimciler de faizsiz bankalar kurmuşlardır.

Dünya faizsiz bankacılık literatüründe 3 büyük gruptan bahsedilebilir. Bunlar; Albaraka Dallah Group, Dar-Al Maal İslami- Faisal Group, Kuwait Finance House'dir. Bu gruplar 1976-1980 yılları arasında faaliyete geçmişlerdir.

a) Al Baraka – Dallah Group

Dünya'da sayılı faizsiz banka gruplarından biri olan Al Baraka Group, çok değişik ülkelerde faaliyet göstermesi ile tanınmaktadır. Tunus, Bangladeş, Moritanya, Sudan, İngiltere ve Amerika bu ülkelerden bazılarıdır. Bütün

¹⁰NECATULLAH, S.M., "İslam Ekonomi Düşüncesi" (çev. Yaşar Kaplan), İst. 1984; 104.

¹¹BEROĞLU, Hakan, "Özel Finans Kurumlarında Vergilendirme Sistemi", Marmara Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1997; 86

iştiraklerde ana kuruluş Al Baraka Investment and Development Co. olup merkezi Suudi Arabistan'dadır. Grubun en önde gelen bankası Al Baraka Islamic Investment Bank Bahrain'dir.

b) Dar – Al Maal Al İslami - Faisal Group

Kral Faysal'ın ölümünü izleyen yıllarda 1977 sonlarına doğru Kahire'de Mısır Faysal İslam Bankası (Faisal Islamic Bank of Egypt) ile ilk faizsiz bankalardan birini kuran Faisal Group, Avrupa ve İslam dünyasında 30'dan fazla faizsiz bankanın yönetimini elinde bulundurmaktadır.

Geçen yıla kadar Faysal Finans Kurumu'nun yönetimini elinde bulunduran bu grup hisselerini Olfo SA şirketine satarak Türkiye'deki faizsiz finans sektöründen çekilmiştir. Halen Faysal Finans'ın %96.5'i adı geçen ve merkezi yurt dışında bulunan şirkete aittir.

c) Kuwait Finance House

1978 yılında Kuveyt'de kurulmuştur. Halen faizsiz bankaların en büyükleri arasında olup ilk yurtdışı iştiraki Kuveyt Türk Finans'dır. Gayrimenkul üretimi yaparak tasarruf sahiplerini konut sahibi yapması gibi farklı enstrümanları çok yaygın kullanan bir gruptur.

1.4 FAİZSİZ BANKACILIĞIN FONKSİYONLARI

Tasarrufları toplama ve kredi olarak ekonomiye aktarma, kaynaklara akışkanlık sağlama, para politikası etkinliğini artırma, etkin kaynak dağılımını sağlama, kısa vadeli fonları uzun vadeli fon haline dönüştürme gibi temel fonksiyonları bulunan bankacılık sistemi ekonominin temelini teşkil eder. Faizsiz çalışan bankaların da benzer şekilde soyo-ekonomik sonuçlar doğuran fonksiyonları vardır. Bunlar başlıca yedi başlık altında toplanabilir.¹²

¹² AHMED,Z.,“Islamic Banking; State of the Art”, Islamic Economic Studies V.2, No.1, December 1994 Jeddah; 25-26

1.4.1- Tasarruf ve Yatırımları Etkileme Fonksiyonu

Özel finans kurumları, çeşitli sebeplerden dolayı ekonomik sistem dışında kalmış, yastık altı olarak ifade edilen, atıl fonları mali tasarruflara dönüştürerek ekonomiye kazandırabilir. Elllerinde fon fazlası olup, faiz gelirinden kaçınanlar, bu fonları faizsiz bir sistemde değerlendirmek isteyeceklerdir. Faizsiz sistemde çalışan özel finans kurumları bu tasarrufların gideceği önemli merkezlerden biri olacaktır.

İnançları gereği ekonomik avantajlardan vazgeçmek pahasına faizli sistem dışında kalmayı tercih eden insanların oluşturduğu meblağın, Türkiye’de 15 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Yurtdışında da ülkeye gelebilecek meblağın DEM 100 milyar civarında olduğu söylenmektedir.¹³

Özel finans kurumlarının fon toplamadaki bu potansiyellerinin yanında, toplanan bu fonların reel ekonomiye yatırım olarak dönüşmesinde etkili enstrümanları bulunmaktadır.

1.4.2- Finansal Aracılık Fonksiyonu

Finansal aracılık fonksiyonu açısından ÖFK’ların, bankaların aracılık enstrümanlarından farklı yaklaşım ve enstrümanlarla fon alışverişlerinde önemli bir aracılık fonksiyonları vardır.

Finansal araçlar modern ekonomilerin önemli kurumlarıdır. Özel finans kurumları, mudilerden topladıkları fonlarını kullanarak elde ettiği kardan, yüzde verir. Elde edilen kar eşitlik esasına dayalı olarak bütün mudiler arasında eşit olarak paylaşılır. Zarar da aynı şekilde eşit olarak paylaşılır. ÖFK’lar yatırımlarını çok sayıda müşteriye yaydıkları için toplam risklerini en aza indirme gücüne sahiptirler.

¹³ FAMILY Finans Kurumu “Yayınlanmamış Dökümanları”

Özel finans kurumları sistem dışında bulunan atıl fonları reel sektöre kanalize ederek faizsiz finansal aracılık rolünü üstlenmektedirler. ÖFK'ların aktif yapıları içerisinde devlet tahvili, hazine bonusu gibi mali plasmanlar bulunmadığı için topladıkları fonları doğrudan reel sektöre yönlendirmişlerdir. Geçen on yıllık süre içerisinde bankacılığın topladığı kaynaklarla reel sektörü fonlama oranı %50'lerde kalırken ÖFK'larda bu oran %87'lere ulaşmaktadır.

Tablo 1.1'de özel finans kurumlarının ve bankaların 1994 yılından 2001 yılına kadar olan plasman /mevduat oranları gösterilmektedir.

Tablo- 1.1 Karşılaştırmalı Olarak Ticari Plasmanlar/Mevduat

<u>Dönem</u>	<u>Bankalar %</u>	<u>ÖFK'lar %</u>
1994	62	86
1995	65	96
1996	63	93
1997	70	89
1998	58	90
1999	47	88
2000	50	87

Türkiye Bankalar Birliği, "Bankalarımız 1999", "Bankalarımız 2000", ve Özel Finans Kurumları Faaliyet Raporlarından Derlenmiştir.

Tablo 1.1'de görüldüğü gibi, son yedi yılda ortalama % 89.8 plasman sağlayan özel finans kurumları, ortalaması % 59.2 olan bankalara göre oldukça önemli bir farkla plasman sağlamışlardır. 1994 yılında %86 olarak gerçekleşen plasman/mevduat oranı, 1995 yılında %96 ile en yüksek gerçekleşmiştir.

1.4.3- Ekonomik Büyüme ve Gelişmeyi Etkileme Fonksiyonu

Büyümenin sağlanması, tasarrufların reel yatırımlara kanalize edildiği verimli ekonomik kanalların tesisi ile mümkündür. Faizin, tasarrufları harekete

geçirmek için bir araç olduğu ekonomilerde, kaynakların verimli kullanıcılara kanalize edileceğine ilişkin bir garanti yoktur.¹⁴ Çünkü, faizli sistemde, kullanılan kredinin hangi alanlara kanalize edileceğinden daha çok, kredinin geri dönüşümü üzerine önlemler alınmakta ve bu yönde fon kullanılmaktadır. Fakat özel finans kurumları kar-zarar ortaklığına bağlı fon kullandırdıklarından zarar riskini de gözönünde bulundurarak hareket etmek zorundadırlar.

Özel finans kurumlarının kullandırdıkları kredilerin çeşitli finansal enstrümanlarının temelinde paranın ticareti olmadığından, kullandıracağı fonların yönü doğrudan üretime veya buna bağlı yatırımlara gidecektir. Özel finans kurumlarının bu fon kullandırma anlayışları sayesinde mudilerden toplanan fonları reel ekonomide çok çeşitli alanlara kanalize ederek yatırımları artırabilirler.

Özel finans kurumları esnek fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman biçimleriyle kredi arzını artırarak, cari kredi faiz oranlarını aşağı çekici bir fonksiyon üstlenmektedir. Bu da ekonomide, yatırımların hacminin artmasına yol açarak, üretilen mal ve hizmet değerini yani, milli geliri büyütmektedir

1.4.4- İstikrar Sağlama Fonksiyonu

Faiz ve sermayenin getirisi, müteşebbisin yatırım kararını etkileyen faktörlerdendir. Kar paylaşım oranı; büyümenin ve istikrarın sağlanmasında, faiz oranlarının otoritelerce belirlenmesinden dolayı, daha etkin bir politika aracıdır.¹⁵

Kar zarar paylaşımı esasına dayanan bu teknik, bankacılık sistemine büyük bir istikrar getirebilir. Faizli sistemde mevduat kaynakları garanti

¹⁴ALTAN, M., "Modern Bankacılık Fonksiyonları Açısından Özel Finans Kurumlarının Değerlendirilmesi", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, 1998; 192

¹⁵ ALTAN, M., a.g.e, (a) ; 193

edilmiştir. Banka bilançolarının varlıklar tarafında, bütün borçları ve avansları karşılayacak kadar bir güvence yoktur.¹⁶

Kar zarar paylaşımı sisteminde ise; yatırım hesaplarının nominal değeri garanti edilmemiştir. Bu nedenle varlıklarda meydana gelecek bir şok, yatırım hesaplarına yansıtılır. Bu süreç bankaların başarısızlık riskini azaltır ve bankacılık sistemine istikrar sağlar.

Kapitalist ekonomilerde ekonomik istikrarsızlığın temel faktörü faize dayalı finansmandır. Faizli sistem ticareti hızla azaltır. Örneğin banka kredi verdiği işletmenin zarar ettiğini gördüğü anda krediyi geri almak için harekete geçer ve yeni krediler açmaz. Bunun sonucunda işletmeler iflas eder ve kapanırlar. Fakat özel finans kurumları; kar -zarar ortaklığına dayandığı için zararı da paylaşarak işletmenin ticari faaliyetini sürdürebilirler.¹⁷ Özel finans kurumları, kredi verirken kar zarar anlayışına bağlı olarak, rasyonel bir yatırımcı gibi düşünmek ve rantabil alanlara kredi kullanırmak zorundadır. Aksi halde kredi kullandırdığı işletmenin zarar etmesi halinde bankaların uyguladığı kredi tahsilat politikalarını uygulayarak bu fonksiyonunu yerine getiremez.

Özel finans kurumları, çalışma prensipleri gereği Devlet İç Borçlanma Senetleri gibi sabit getirili plasmanlara girmemekte ve T.C. Merkez Bankası'nda blokesi mecburi fonlar ile günlük nakit ihtiyacı dışında kalan paralar dışındaki tüm mevduatları doğrudan doğruya reel ekonomiyi fonlamaktadır. ÖFK'ların daralan ekonomik koşullarda dahi plasman yapmak zorunda olması, ekonomik krizlerin reel sektör üzerindeki yıkıcı tesirlerini yumuşatmaktadır.

Kriz dönemlerinde aşırı yükselen faizler bankaların fon maliyetlerini yükseltmektedir. Söz konusu maliyet ise doğrudan kredi müşterilerine yansıtılmaktadır. Özel finans kurumları ise kredi kullandırım esnasında, kredinin dönüş fiyatını da tespit etmiş olmalarından dolayı, müşterilerinden

¹⁶ Khan, "Comperative Economcs of Some Islamic Financing Techniques"; 32

fazladan herhangi bir talepte bulunmamakta ve müteşebislere bu yönde büyük kolaylıklar sağlayarak ekonomik krizi azaltıcı rol oynamaktadırlar.¹⁸

Özel finans kurumları işletmenin riskine ortak olduğu için, tercihini yaparken, mali açıdan güçlü firmaları değil, projesi verimli, rantabl ve uygulanabilir olanlarını tercih etmektedir. Bu da yatırımlarda verimi ve kaynak tahsisinde etkinliği artırmakta, kalkınmaya pozitif yönde katkıda bulunmaktadır.

Özel finans kurumları, finansal sistem içerisindeki ağırlıklarını artırmaları halinde ve ülke ekonomisinin istikrara kavuşmasıyla birlikte, ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacak ve kaynak tahsisinin iyileşmesi yönünde önemli bir işlev görecektir.

1.4.5- Enflasyonu Kontrol Etme ve İstihdam Sağlama Fonksiyonu

Özel finans kurumları çeşitli sebeplerle ticari banka sistemini kullanmayan sanayici ve işadamlarına ekonomik şartlarla alternatif finansman sağlamıştır. Özel finans kurumlarının fon kullandırmada üretimi finanse eden enstrümanları sayesinde ekonomide talebi artırarak enflasyonu körüklemeyiz.

Ekonominin can damarlarından küçük ve orta ölçekli işletmelerin, finansman ihtiyaçlarının karşılanması yönünde özel finans kurumları geçtiğimiz yıllarda oldukça başarılı olmuşlardır.

Topladığı fonları üretim alanlarına yönlendirmede ÖFK'lar, ticari bankalara oranla daha fazla plasman sağlamışlardır. Türk mali sisteminde %3 gibi bir oranda fon toplayan özel finans kurumları, %5 oranında fon kullandırmışlardır.

¹⁷ ALTAN, M. a.g.e.(a) ;194

¹⁸ ALTAN, M. a.g.e.(a) : 196

ÖFK'lar, fon kullanmadaki başarılarını fon toplamada da gösterebildiklerinde reel sektör için ve özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için daha cazip hale gelecektir.¹⁹

Ekonomik kriz dönemlerinde bir çok bankanın kredilerini geri çağırmasına karşın ÖFK'lar, çalışma prensipleri gereği kullandıkları kredileri vadesinden önce geri çağırmamaktadır. Bu durum yatırımcı müteşebislerin kaynak sıkıntısından dolayı yaşamaları muhtemel problemleri azaltmaktadır.

Özel finans kurumlarının ekonomiye sağladığı bu avantajlar, enflasyonu belli oranda kontrol etme ve mevcut istihdamın yanısıra yeni istihdam olanakları da sağlamada etkilidir.

1.4.6- Kayıt Dışı Ekonomiye Kayıt Altına Alma Fonksiyonu

Kayıtdışı ekonominin büyük boyutlara ulaştığı ekonomimizde, özel finans kurumları, kredi işlemlerini fatura üzerinden yaptıklarından, para ve mal hareketlerinin kayıt altına alınmasında ve başta Katma Değer Vergisi olmak üzere; Banka Sigorta Muamele Vergisi, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu, Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Menkul Sermaye İradı, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi tahsilatında önemli vazifeler ifa ederek Kamu Maliyesine katkıda bulunmaktadır.

Özel finans kurumları, atıl fonların, nisbeten kontrolsüz ve esnek yapılanmaların bulunduğu kesimlere kaynak olarak akmasını belli ölçülerde engelleyerek, hem tasarruf sahiplerini korumakta hem de tasarrufların kayıt dışı alanlara kaymasının önüne geçmektedir.

¹⁹ FAMILY Finans Kurumu "Yayınlanmamış Dökümanlar"

1.5- TÜRKİYE'DE FAİZSİZ BANKACILIĞIN GELİŞİMİ VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI

Modern anlamda, faizsiz bankacılık ya da özel finans kurumları nisbeten kısa bir geçmişe sahiptir. Sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada da faizsiz bankacılık, finans piyasaları içinde en hızlı büyüyen sektörlerden biri olmuştur.

Dünyada 1975 yıllarında başlayan faizsiz bankacılık uygulamaları, 1990'lı yıllarda 55 ülkede 150 den fazla banka ile sürdürülmektedir. Söz konusu bankaların aktifleri 166 milyar USD, mevduatları toplamı 77,8 milyar USD, menkul değerleri toplamı ise 6,3 milyar USD'dir.²⁰ Türkiye'de de özel finans kurumlarının tarihsel gelişimine bakıldığında bu bağlamda hızlı bir büyüme trendi yakaladığı görülmektedir.

1.5.1- Türkiye'de Özel Finans Kurumlarının Gelişim Süreci

Kar –zarar ortaklığı esasına göre işleyen finansman teknikleri, faizi meşru kabul etmeyen İslam ülkelerinde biriken petrol fonlarının değerlendirilmesine yönelik olarak 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Dünya ülkeleri ve Türkiye'de, bu petrol fonlarına karşı ekonomik politikalar yapmaya başlamıştır.

Bilindiği gibi, 1970'li yıllardan itibaren petrol fiyatlarındaki hızlı ve önemli artışlar petrol üreticisi ortadoğu ülkelerinde petrodolar diye tabir edilen önemli miktarda döviz birikimine yol açmıştır. Bu ülkelerin hemen hepsinde söz konusu kaynakları yatırımlara dönüştürecek sınai altyapının yeterli olmaması, onları başka ülkelerde mali veya reel yatırım alanları aramaya yöneltmiştir.²¹

²⁰ Family Finans Kurumu Yayınlanmamış Dökümanları.

²¹ ÇONKAR, K. a.g.e; 111

Öte yandan aynı olgu Türkiye gibi hem petrol ithal eden, hem de yeterli bir sınai gelişmeye ulaşamamış olan ülkelerin petrol ithalat giderlerini hızla artırmıştır. Bu durum, kalkınma için gerekli yatırımlara ayıracakları dövizleri zaten kıt olan bu ülkelerin kalkınma gayretleri için önemli bir finansal darboğaz oluşturmuştur.²²

Türkiye’de faizsiz banka denemesi ilk kez 1975 yılında kurulan “Devlet Sanayi Ve İşçi Yatırım Bankasıdır.” Kar-zarar ortaklığı prensiplerine göre kurulan banka, yurt içinde hızlı bir şekilde sanayileşmeyi amaçlamış ve bankanın bu amacını gerçekleştirmesi için her türlü ticari, yatırım, kalkınma ve sigortacılık alanlarında faaliyette bulunma, özel döviz tasarruf ve yatırım fonları kurma, kar ortaklığı esasına göre tahvil çıkarma izni verilmiştir. Banka’nın 3 yıllık faaliyeti sonucunda yönetim kurulu faizli sisteme geçme kararı almıştır.²³

Faizsiz finansman modeli konusunda ülkemizde en son gelişme 1983 yılında olmuştur. Arap orjinli fonların mali sistemimize çekilmesi amacıyla, 22/07/1983 gün ve 70 sayılı Bankalar hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin 90’ maddesiyle: hükümete, Bankalar Kanunu’na tabi olmayan mali kuruluşların kurulması ve faaliyetlerinin düzenlenmesi konusunda yetki verilmiş, hükümet bu yetkiye dayanarak, 16/12/1983 gün ve 83/7506 sayılı Kararname ile özel finans kurumlarının; kuruluşlarını, faaliyetlerini, denetim ve tasfiyelerini düzenleyerek, öngörülen hukuki altyapıyı oluşturmuştur.

1985 yılında yabancı sermayeli Faisal Finans ve Albaraka Türk’ün kurulmasıyla ÖFK’lar Türk finans sektörüne katılmıştır. 1988’ de Kuveyt Türk Evkaf ÖFK A.Ş., 1991’ de Anadolu Finans Kurumu A.Ş., 1995’de İhlas Finans Kurumu A.Ş., ve 1996’da Asya Finans Kurumu A.Ş. kurularak faaliyetlerini faizsiz temelde sürdürmeye başlamışlardır.²⁴

²² ÇONKAR, K. a.g.e; 111

²³ AKIN, C., a.g.e.s; 282

²⁴ ÖFK’ların Faaliyet Raporlarından Derlenmiştir.

Merkez bankası, bankalar, özel finans kurumları, sigorta ve finansal kiralama şirketleri, factoring ve aracı kurumlardan oluşan Türk mali sistemi yaklaşık 200 milyar dolar civarında bir işlem hacimine sahiptir. Özel finans kurumlarının bu hacim içerisindeki payı ise 3 milyar dolar gibi küçük bir rakamdır. Toplam mevduat içerisinde % 1.5 gibi küçük bir paya sahip olan özel finans kurumlarının Türk ekonomisine sağladığı bu ilave katkı oranının artırılması gerekmektedir..²⁵

1.5.2- Özel Finans Kurumlarının Tanımı Ve Özellikleri

Özel finans kurumları, çeşitli bankacılık fonksiyonlarını faizsiz olarak yapan kuruluşlardır. Diğer bir deyişle, fon toplama ve tahsisini faiz yerine ortaklık bazında yerine getiren kuruluşlardır. Prensipleri ortaklık olan özel finans kurumları, önceden belirlenen sabit bir faiz yerine ancak faaliyetleri sonucu belirlenen kar veya zarardan pay alır veya pay verirler.

Özel finans kurumları, dünya üzerindeki genel bankacılık uygulamalarının bir yansıması şeklinde ortaya çıkan, dini ve ahlaki sebeplerle faiz ile çalışmayı uygun görmeyen belirli bir kesime bankacılık hizmeti vermek üzere faaliyette bulunan mali kuruluşlardır.

Özel finans kurumlarının bir başka özelliği de, paranın fonksiyonlarına başka açıdan bakarak, paranın bir ticari ürün gibi alınıp satılmasının önüne geçmektir. Bankalar hizmet verme yanında para ticareti yaparken; ÖFK'lar paranın yerine değişik ürünlerin ticaretini yapmaktadırlar.²⁶ Özel finans kurumları, ticari bankaların dayandığı temel yaklaşımlardan tamamen farklı yaklaşımlara dayanmaktadır.

Genel olarak, özel finans kurumları: fon toplayan ve toplanan bu fonları özel bir takım yöntemlerle kullandıran, işlemlerini faizsiz olarak yürüten ve bunların yanında diğer bankacılık hizmetlerini de sunan finansal kuruluşlardır.

²⁵ Bankalarımız 2000

²⁶ GÜRDOĞAN, N., "ÖFK'lar ve Türkiye Uygulaması Sempozyumu Tebliği", Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul 1988; 167

1.5.3- Özel Finans Kurumlarında Kuruluş Ve Örgütlenme

Özel finans kurumları, asgari 5 tanesi kurucu ortak olmak üzere 100 ortaklı bir anonim şirket şeklinde kurulabilirler. Asgari sermaye miktarı 1 trilyon lira olup bu sermayenin $\frac{1}{4}$ 'ü başlangıçta defaten, geri kalan kısmı ise altı ay içinde ödenmek zorundadır. İhraç edilen hisse senetleri nama yazılı nakit karşılığı ve itibari değeri 100.000 TL'den az olmamalıdır. Sermayenin tamamı veya bir kısmı Türkiye'de mukim olmayan kişilere ait olabilir, ancak bu ortaklar sermaye paylarını döviz cinsinden Türkiye'ye getirmek zorundadırlar. Kurucular kuruluş ve faaliyet izni alabilmek için T.C. Merkez Bankasına yazılı müracat ederek, bankanın olumlu görüşü ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın teklifi ile Bakanlar Kurulu'ndan izin almak zorundadır.²⁷

Kuruluş işlemleri TTK hükümlerine göre tamamlandıktan sonra banka bir beyanname ile T.C Merkez Bankası'ndan ayrıca faaliyet izni talep etmek zorundadır. ÖFK'lar açacakları her şube için Merkez Bankası aracılığı ile müsteşarlıktan izin almak ve her şube için Başbakanlıkça belirlenen miktarda (60 milyar TL) sermaye artırmak zorundadır.²⁸

11.01.1997 tarihli resmi Gazete'de yayınlanan tebliğ ile, özel finans kurumlarının bir yıl içinde en fazla 10 şube açabilecekleri, ve her şube için 60 milyar TL nakit sermaye artırmaları gerektiği ve sermaye yeterliliği rasyosunun 8 olması zorunluluğu getirilmiştir.

83/7506 Sayılı Kararnamede ÖFK'larının organlarının Genel Kurul, İdare Meclisi ve Denetleme Kurulundan oluşacağı belirtilmiştir. Genel Kurulun seçeceği 7 kişi idare meclisini, idare meclisinin atayacağı bir kişi genel müdürü ve yine genel kurulun seçeceği 3 kişi denetleme kurulunu oluşturmaktadır.²⁹

²⁷ Özel Finans Kurumları İle İlgili mevzuat

²⁸ Müsteşarlık Tebliği, md.3-6

²⁹ Özel Finans Kurumları İle İlgili mevzuat

1.6- TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ İÇERİSİNDE ÖZEL FİNANS KURUMLARININ YERİ VE BANKACILIK İŞLEMLERİ

Türk bankacılık sistemi son yıllarda yüksek riskli bir ortamda faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu durum bankaların ve özel finans kurumlarının mali performanslarına ve bilançolarına yansımaktadır. Risklerin en önemli nedeni, kuşkusuz makro ekonomik dengesizliklerin ekonomik faaliyet ve ekonomik birimlerin davranışları üzerindeki olumsuz etkileri olmuştur. Yüksek kamu kesimi açığı, enflasyonun trımanma eğilimine girmesine neden olmuş ve kamunun giderek artan kaynak talebine bağlı olarak yurtiçi borçlanma faiz oranları yükselmiş, yurtdışı borçlanma imkanları ise sınırlı düzeyde kalmıştır.

Ekonomik faaliyetin konjunktürel yapısı özel sektör kredi talebini etkilemekte, buna bağlı olarak aktif kalitesi değişmekte ve likidite gereksinimi dalgalanma göstermektedir. Kamu borçlanma gereksiniminin karşılanmasındaki güçlükler nedeniyle reel faiz oranları yükselmiştir. Bu süreç mali durumu zayıflayan bankaların nakit akımının ve likiditesinin bozulmasına neden olmuştur.³⁰

Türk mali sektörü içerisinde yer alan özel finans kurumları da bu olumsuzluklardan etkilenmişlerdir. Bu etkilenmenin özel finans kurumlarının mali tablolarına ve performanslarına ne derece ve ne oranda yansıdığı bu çalışmamızın üçüncü bölümünde performans değerlendirmesinde ele alınacaktır.

³⁰ EKREN, N., Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori Ve Uygulama Sempozyum Tebliğleri, “Değişen Çevre Koşulları ve Özel Finans Kurumları Yeni Tercihler ve Stratejik Öncelikler” Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 2000; 30

1.6.1- Türk Bankacılık Sistemi İçerisinde Özel Finans Kurumlarının Yeri

Ticaret, Yatırım ve Kalkınma bankaların yanısıra, 1999 yılı sonu itibariyle bankalar kanunu kapsamına alınan özel finans kurumları da finans sektörüne dahil olmuşlardır

Özel finans kurumları hem sayı olarak hem de ölçek olarak oldukça sınırlı düzeyde bulunmaktadır. Sektörde sunulan ürünler büyük ölçüde homojendir. Sektöre giriş çıkış kamu otoritesinin iznine bağlıdır. Sektörde belirgin bir uzmanlaşma trendi söz konusu değildir. Sektörde sermaye yapısı olarak farklı kurumlar bulunmaktadır. Bazı kurumlarda yabancı sermaye, diğer kurumlarda ulusal sermaye grupları ve bir kısmında ise gerçek ve tüzel kişiler önemli paya sahip bulunmaktadır. Bu özelliklerden dolayı, sektörün piyasa yapısının noksan rekabete yakın olduğu ifade edilebilir.³¹

2000 yılı verileri dikkate alındığında ÖFK'ların toplam sektör içinde toplam aktifler de %2 gibi bir pay aldığı görülmektedir. Mevduatlar açısından baktığımızda bankalardaki meblağ, 2000 yılı itibariyle 68.424.406 milyar, ÖFK'larda ise, 1.862.477 milyardır. ÖFK'ların mevduat payı %3 tür. Personel sayısı bakımından ÖFK'lar sektördeki istihdamın % 3'ünü sağlamaktadır.³²

Kullandırılan krediler açısından toplam sektör içerisinde ÖFK'ların % 5 oranında kredi verdiklerini görüyoruz. Bu da ÖFK'ların topladığı mevduatların tamamına yakınına krediye dönüştürdüklerini göstermektedir. Özel finans kurumları, 2000 yılında topladığı 1.862.477 milyar mevduatın 1.636.919 milyarını kredi olarak kullandırmıştır.

Faaliyette olan özel finans kurumlarının durumlarına baktığımızda; özel finans kurumları'nın kurulabilmesi için kanun hükmünde kararname 1983 yılının 12. ayında çıkarılmasına rağmen ilk kurumlar olan Al Baraka Türk ve Faisal Finans kurumu, 1985 yılı başlarında kurulmuşlardır. Her iki kurum da

³¹ EKREN, N., a.g.e; 43

³² TBB, Bankalarımız 2001, ve Özel Finans Kurumları Faaliyet Raporlarından derlenmiştir.

yabancı sermaye ağırlıklıdır. Al Baraka Türk'ün ana hissedarı Suudi Arabistan kökenli olan "Al Baraka – Dallah Group"dur.

Faisal Finans'ın ise kuruluş sırasında ana ortağı "Dar – Al Maal Al İslami - Faisal Group"dur. Ancak 1999 yılında ortaklık yapısı değişmiş ve %96.5'i Olfo SA'ya geçmiştir. Bugün faaliyetlerini Family Finans olarak sürdürmektedir.

Kuveyt Türk ise 1989 yılında Kuveyt kökenli başka bir faizsiz bankacılık grubu olan "Kuwait Finance House"un iştiraki ile kurulmuştur.

Sermayesinin tamamı yerli ilk özel finans kurumu Anadolu Finans 1991 yılında kurulmuş, onu 1995 yılında İhlas Finans ve son olarak da 1996 yılında Asya Finans Kurumu izlemiştir. 2000 yılında İhlas finans kurumu tasfiye olmuş ve faaliyetleri sona ermiştir.

Tablo 1.2; Türkiye'de faaliyet gösteren özel finans kurumlarının 2001 yılı şube sayısı, kuruluş ve faaliyet yılı, kayıtlı sermayesi ve ödenmiş sermayesini göstermektedir.

Tablo 1.2 Türkiye'de Faaliyet Gösteren Özel Finans Kurumları Hakkında Bazı İstatistikler Tablosu

ÖZEL FİNANS KURUMLARI	Kuruluş Tarihi	İdare Merkezi	Şube Sayısı	İtibari Sermaye (Milyar)	Ödenmiş Sermaye (Milyar)	Yedek Akçe (Milyar)	İştirakler (Adet)
Family Finans Kurumu	1985	İstanbul	12	20.000	20.000	192	33
Albaraka Türk Özel Finans Kurumu	1985	İstanbul	22	26.500	26.500	5.021	0
Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu	1989	İstanbul	25	36.630	36.630	1.788	212
Anadolu Finans Kurumu	1991	İstanbul	27	27.000	27.000	304	0
Asya Finans Kurumu	1996	İstanbul	25	10.000	10.000	2.309	503
Toplam			111	120.130	120.130	9.614	

ÖFK'ların 2001 faaliyet raporlarından ve Hazine Müsteşarlığı verilerinden derlenmiştir.

Tablo 1.2 de görüleceği üzere, Türkiye'de faaliyetlerini sürdüren 5 adet ÖFK bulunmaktadır. 1985 yılından itibaren faaliyetlerine başlayan ÖFK'ların 2001 yılı sonu itibariyle, 111 şube ve toplam 120.130 milyar ödenmiş sermayeleri bulunmaktadır. En fazla şube sayısı 27 şubesiyle Anadolu Finans

Kurumunundur. Anadolu finans kurumunu 25 şubeyle Asya Finans ve KuveytTürk Evkaf Kurumu izlemektedir. Albaraka Türk'ün şube sayısı 22 ve Family Finans kurumunun da 12 adet şubesi bulunmaktadır. 2002 yılı itibariyle şubeleşmeye getirilen kısıtlamaların kalkmasıyla bu sayılarda hızlı bir artış beklenmektedir.

1.6.2- Özel Finans Kurumlarının Bankacılık İşlemleri

Türk bankacılık sistemi içerisinde küçük bir oranda faaliyet gösteren özel finans kurumları; kullandığı değişik enstrumanlarla, modern bankacılık işlemlerini sürdürmektedirler. ÖFK'ların bankacılık işlemlerini, fon oluşturma işlemleri, fon kullandırma işlemleri ve hizmet işlemleri olarak sınıflandırarak üç ana başlık altında inceleyebiliriz.

1.6.2.1- Özel Finans Kurumlarının Fon Oluşturma İşlemleri

Özel finans kurumları, Türk finans kesiminde aracı bir finansal kurum gibi çalışarak, ekonomik birimlerin ihtiyaç duyduğu fon ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak, fon fazlası olanlardan “cari hesap” ve “katılma hesabı” şeklinde fon toplayarak ve topladığı bu fonları, “üretim desteği”, “kar ve zarara katılma” “leasing” ve “mal karşılığı olan vesaikin alım-satımı” şeklinde kullandırarak bankacılık işlevlerini yerine getirmektedir.

Özel finans kurumları genel olarak, özkaynak dışında 2 değişik hesapta fon oluşturmaktadırlar. Bunlar; cari hesaplar, ve yatırım hesaplarıdır.

1.6.2.1.1- Özkaynaklar

Özel finans kurumlarının özkaynakları, sermaye, yedek akçeler ve yeniden değerlendirme fonlarından oluşmaktadır. ÖFK'lar için gerekli asgari sermaye 1 trilyon TL'dir. Yedek akçeler; TTK'ya göre ayrılması gereken miktardan; yeniden değerlendirme fonu ise ÖFK'nın aktifinde yer alan sabit

kıymetlerin, Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı ile değerlemesi ile oluşur.

25.02.1984 tarih ve 18323 sayılı Resmi Gazete Müsteşarlık Tebliğinin 29. maddesinde, ÖFK'nın kendi özkaynakları dışındaki kaynaklarını muşaraka şeklinde kullanamayacağı belirtilmektedir. Diğer bir deyişle ÖFK muşaraka (müstakil bir işletmeye sermaye koyarak ortak olmak, iştirakte bulunmak) tarzındaki fon kullandırmalarını özkaynak fonlarından karşılar.

1.6.2.1.2- Cari Hesaplar

Cari Hesaplar, Bankanın faizsiz ve herhangi bir gelir ilave etmeksizin ana parayı ödemesi yükümlülüğüyle oluşturulan hesaptır.³³

Cari hesaplar, istenildiği zaman çekilebilen ve karşılığında kâr payı ödenmeyen ve hatta sunulan hizmet karşılığı servis ücreti alınabilen hesaplardır. Fakat çoğunlukla herhangi bir hizmet bedeli tahsil edilmez. Bu tip mevduatlarda amaç paranın güvenliğidir. Özel finans kurumları bu tür mevduatı, mudilerin kendisine verdikleri bir borç olarak kabul etmekte, ayrıca mudilere bunlar karşılığında herhangi bir fayda sağlamamaktadır.

Cari hesap sahiplerine çek karnesi verilebildiği gibi, hesabın durumuna göre gerekirse ücret almadan çeşitli hizmetler de sunulmaktadır.

Cari hesabın özellikleri şöyle sıralanabilir:³⁴

- Cari hesaplar döviz ve TL cinsinden açılabilirler,
- Muhasebe işlemleri, döviz ve TL cinsinden hesaplar için ayrı ayrı olarak takip edilirler,
- ÖFK'lar bu hesapların işletilmesi ile elde edilen karı kendi hesaplarına kaydederler, hesap sahibine herhangi bir karşılık sağlamazlar. Ancak bazı banka hizmetlerinden öncelikli olarak yararlandırılabilir.
- Cari hesaplar mevduat sigortası güvencesinde değildir.

³³ ÇONKAR, K. a.g.e. : 109

- Cari hesap sahipleri, kurumun aktifleri üzerinde birinci sırada imtiyaz sahibidirler. Tasfiye esnasında, cari hesap alacaklarına, tasfiye sonu beklenmeden ödeme tamamen yapılır,
- Cari hesaplardan, bir gerçek veya tüzel kişiye kullanılacak fon tutarı kurumun özkaynaklarının % 10'unun geçmez,
- Cari hesapların %10'u nakit olarak kasada, %10'u T.C. Merkez Bankasında nakit olarak veya Merkez Bankasının kabul edeceği nakit menkul değer olarak tutulur,
- Cari hesaplarda toplanan fonların %80'inin yarısı, diğer bir deyişle toplam cari hesapların %40'I bir yıldan uzun vadeli olarak, %40'I ise bir yıldan kısa vadeli olarak, ticari işlerin finansmanında kullanılabilir.
- Cari hesaplarda biriken fonlar, kurumun cari harcamalarını karşılamak amacıyla ve kasa ankesi sağlamak için kullanılabilir,
- Cari hesaplar hamiline veya nama açılabilir.

1.6.2.1.3- Katılma Hesapları

Katılma Hesabı, ticari bankalardaki vadeli mevduatın karşılığıdır. Fon sahipleri bu hesaba "yatırım amacıyla" fon yatırırlar ve karşılığında "kâr" beklerler. Yani hesap sahipleri yatırım hesabı neticesinde faiz değil kâr'dan pay alacaklardır.

Yatırılacak fonların kullanılmasından doğacak olan kar veya zararlarına katılma sonucunu doğuran hesaplardır. Bu hesaplar 30 gün, 90 gün, 180 gün, 1 yıl ve bir yıldan daha uzun vadelerle toplanır. Her vade grubu ayrı havuzlar halinde muhasebeleştirilir ve işletilir.³⁵

Hesabın işleyişi ise kısaca şöyledir; önce hesap sahibi ile banka arasında mudaraba mukavelesi yapılır. Mukavelede bu hesabın tabi olacağı

³⁴ Özel Finans Kurumları İle İlgili Mevzuat ve Müsteşarlık Tebliğleri

³⁵ ÇONKAR, K. a.g.e. : 115

şartlar ile kâr ve zarara katılma oranı belirtilir. Hesap sahibi kar'a hak kazanabilmek için parasını en az 1 ay bu hesapta tutmak zorundadır. Yine hesap sahibi, vekili sıfatıyla ÖFK'ya, iş adamı ile yapacağı 2. kademe anlaşmanın (mutlak mudaraba) şartlarının tespiti için tam yetki verir.

Açılan her katılma hesabı, ÖFK'nın da sermayesini katmasıyla müşterek hesapta bir araya gelir ve böylece cari bir fon hesabı ortaya çıkar. Bu şekilde tek başına kaldığı sürece bir ortaklığa imkan vermeyen küçük hesaplar da değerlendirilir. Nitekim ÖFK açtığı her hesabı ayrı ayrı değil de global olarak bu fonlarda (havuz) toplar ve çeşitli mudaraba yatırımlarına tahsis eder. Dolayısıyla yatırım hesabına fon yatıran her hesap sahibi, ÖFK'nın yapacağı yatırımda bir taraftır ve her hesabın mülkiyeti o hesap sahibi adına mahfuzdur. ÖFK ise bunları sahiplerinin izni ile kullanır.³⁶

1.6.2.2- Özel Finans Kurumlarının Fon Kullandırma İşlemleri

ÖFK'ların kullandığı finansman tekniklerinin temel amacı; üretime katkıda bulunmak ve ticari işlemleri, piyasa kar hadleri düzeyinde ve cari kredi maliyetlerinin altında bir karlılıkla yürütmektir. ÖFK'lar fon kullandırırken, bir malın alımına, satımına veya üretimine destek olmak zorundadır. Aksi halde faizsiz çalışma iddiası ortadan kalkar. ÖFK'ları ile ilgili mevzuat çerçevesinde, bu kurumların kullandıkları faizsiz finansman yöntemleri veya kaynak kullandırma fonksiyonları, fonun kaynağına göre farklılık göstermektedir.

Özel finans kurumlarında fon kullandırma teknikleri; üretim desteği, kar zarar ortaklığı, emek sermaye ortaklığı, finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin alım satım yoluyla fon kullandırma, direkt yatırım, karşılıksız borç olarak sıralanabilir.

³⁶ AKIN, C., a.g.e;128

1.6.2.2.1 Üretim Desteği

Üretim desteği, İşletmeler için gayrimenkul, hammadde ve yarı mamuller ile makine ve teçhizat temini amacıyla, kuruma başvurulara, bunları alması için para vermek yerine, gerekli madde, makine, teçhizat ve gayri menkullerin bizzat üçüncü kişilerden peşin bedelle satın alınıp, önceden tespit edilebilir bir karla, peşin veya vadeli olarak işletmecilere satmak suretiyle oluşan bir finansman metodudur.³⁷

Bir mala ihtiyacı olupta gerekli finansmanı temin edemeyen müşteri, ÖFK'dan söz konusu malın satın alınmasını ister. Özel finans kurumu da bu malı peşin olarak satın aldıktan sonra belli bir kâr payını da üzerine ekleyerek müşterinin ödeme gücüne göre vadeli bir şekilde satar.

Bu işlemde malın fiziki olarak mevcut olması ve bankanın malı satın aldıktan sonra satması gerekmektedir. Bu durumda müşterinin malı satın almaktan vazgeçmesi gibi bir risk ortaya çıkar. Özel finans kurumları bu riski ortadan kaldırmak amacıyla, müşterinin başvurusunu yazılı olarak istedikleri gibi müşteriden güvence de talep edebilmektedirler.

Bu yöntemde, bir kişi ya da işletmenin ihtiyaç duyduğu üretim veya yatırım malları, iç pazardan ya da dış pazardan temin edilerek, vadeli satılır. Vadeli satışta maliyetin üzerine önceden belirlenen kar eklenir.

Bazı yazarlar özel finans kurumlarını üretim desteği satışlarındaki kâr marjını belirlerken faiz oranlarını göz önünde bulundurmalarıyla itham ederler. Ancak ticari bankalarla aynı ortamda faaliyet gösteren özel finans kurumlarının, bu karşılaştırmayı yapmaktan kaçınmalarını sağlayacak herhangi bir çözüm mevcut değildir.

Üretim desteği yönteminin, özel finans kurumlarının gerçekleştirdikleri tüm kredilendirme işlemlerinin yaklaşık %85 -%90'luk bölümünü kapsadığı tahmin edilmektedir.

³⁷ ÇONKAR, K. a.g.e.; 118

1.6.2.2.2- Kar-Zarar Ortaklığı Kredisi

Bu yöntemde ÖFK ile firma, belirli bir işi gerçekleştirmek için ortaklık yaparlar. İşletme yada kişi yönetime olan katkısının karşılığı pay aldıktan sonra ortaya çıkan karı, taraflarca önceden belirlenen oranlar içinde katıldıkları sermayeye göre paylaşırlar.³⁸

Bu yöntemle fon kullandırmak için kurum ile fon kullanılacak müşteriler arasında “Kar ve Zarara Katılma Yatırım Akdi” imzalanması gerekir. Kar ve zarara katılma fon kullanılanın tüm faaliyetlerinden doğacak kar ve zarara katılma biçiminde olabileceği gibi, sadece belirli bir faaliyetten veya belirli bir parti malın alım satımından doğacak kar ve zarara katılma biçiminde de olabilir.³⁹

Bu tür ortaklıkta konulan sermayenin eşit olması gerekmediği gibi, kâr oranı da taraflar arasında anlaşma ile belirlenir. Kar oranının sermaye oranına bağlı olması gerekmemekle birlikte, tarafların kâr oranlarının önceden kesinlikle tespit edilmiş olması zorunludur. Zarar paylaşımı ise, tarafların ortaklıktaki sermaye paylarıyla orantılı olarak gerçekleşir. Zararın paylaşımı konusunda sözleşme serbestisi yoktur.⁴⁰

Sonuçta, kurum kar-zarar ortaklığında fon tahsisi yapılan firmaların işletmeleri yerine onların belli bir vadede sonuçlanabilecek, masraf ve gelirleri belgelere dayalı olarak tesbit edilebilecek ve belli aşamalarda kontrol imkanı verecek nitelikte bir işine ortak olmaktadır. Kurum fon kullandırdığı gerçek ve tüzel kişilerin sözleşme konusu faaliyetlerinden ortaya çıkacak karına, sözleşmede belirlenen oranda iştirak edebilir. Bu fonu kullanan gerçek ve tüzel

³⁸GÜRDOĞAN, N., Özel Finans Kurumları Ve Türkiye Uygulaması Sempozyumu’na sunulan Tebliğ;

“Özel Finans Kurumlarının Fonksiyonları Ve İşleyiş Mekanizması”, 1988; 171

³⁹ÇONKAR, K. a.g.e.;119

⁴⁰AKGÜÇ, Ö., ”100 Soruda Türkiye’de Bankacılık”, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1989; 150

kişilerin zararı halinde ise, kurum azami o işe tahsis ettiği meblağ kadar katılır.⁴¹

1.6.2.2.3- Finansal Kiralama

Yürürlükte olan finansal kiralama kanunu, finansal kiralama konusunda şöyle bir tanımlama getirmiştir. Sözleşme, kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir sürede feshedilmek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir.⁴²

Finansal Kiralama(Leasing) yönteminde, bir işletmenin ihtiyaç duyduğu bir makine ya da üretim ünitesi satın alınarak, söz konusu işletmeye kiraya verilir. Kira süresi bitiminde, söz konusu makine ya da üretim ünitesi sembolik bir rakamla işletmeye satılır.⁴³

Bu arada leasing ve icara arasındaki tartışmalara açıklık getirmek gerekmektedir. Uzun vadeli bir finansman yöntemi olarak kabul edilen İcara'da; ÖFK, müşterinin talep ettiği ekipman, bina v.b. mülkün anlaşmaya varılan kira bedelleri karşılığında finanse edilmesi söz konusudur. İcara Batıdaki Leasing uygulamalarına çok benzemekle birlikte, İslam hukukunun kiraya verilen malın kullanılması şartını öne sürmesi bakımından farklılık arz eder.

Ancak ekonomik açıdan islam bankalarının icara uygulamalarının, islam ülkeleri dahil dünyanın dört bir yanında uzun zamandır mevcut olan leasing firmalarının faizli ve risksiz faaliyetlerinden farklı olmadığı da ileri sürülmektedir.⁴⁴

⁴¹ NACAR, Y. "Özel Finans Kurumlarının Türkiye Ekonomisine Katkuları"

Yayınlanmamış Dökümanları, İstanbul, 2000; 21

⁴² 3226 Sayı ve 10/06/1985 kabul tarihli Finansal Kiralam Kanunu (28/06/1985 tarih ve 18795 Sayılı Resmi Gazete).

⁴³ GÜRDOĞAN, N., a.g.e; 171.

⁴⁴ KURAN, T., "The Economic Impact of Islamic Fundamentalism"; 310

Amortismanına tabi bütün duran varlıklar finansal kiralama işlemine konu olabilir. Yasal açıdan yarı mamul ve hammadde gibi amortismanına tabi olmayan mallar know-how, patent, şerefiye gibi maddi olmayan duran varlıkların finansal kiralaması yapılamaz.

Finansal kiralama, uzun vadeli finansman, nakit akışında kolaylık, bütçeleme kolaylığı, KDV avantajı, vergi avantajı, yatırım teşviklerinden yararlanma, bilaçoda yüksek karlılık, ilave borçlanma imkanı, tek sözleşme avantajı, mülkiyetin devri ve iflas halinde korunma gibi bir takım avantajları işletmeye sağlayan bir yöntemdir.

1.6.2.2.4- Mal Karşılığı Vesaikin Alım Satımı İle Fon Kullandırma

Bu yola dış ticaret rejimi ile izin verilen hususlar için başvurulur. Kurumla fon kullanan arasında mal karşılığı vesaikin kurumca peşin satın alınıp vadeli olarak fon kullandırılan müşteriye daha yüksek fiyattan satılmasıdır.⁴⁵

1.6.2.2.5- Direkt Yatırım

Direkt yatırım yönteminde ÖFK'lar finansal aracı kuruluş gibi değil, yatırım şirketi gibi hareket ederler. ÖFK'lar için önemli ve verimli bir yöntemdir. Çünkü kurumlar fonları istedikleri alanlara kanalize edebilirler.

ÖFK'ların bir çok direkt yatırım yolları vardır. Birincisi ÖFK'lar her türlü şirketin kurulmasına ve yönetilmesine öncülük ederek, yatırım, ticaret, inşaat, gayrimenkul, sigorta ve reasürans alanında direkt yatırım yapabilirler. İkincisi, bir şirketin özsermayesine katılması şeklinde olur.

⁴⁵ ÇONKAR, K. a.g.e.;

1.6.2.2.6- Karşılıksız Borç

Özel finans kurumları yukarıda belirtilen yöntemlerin dışında kar amacı gütmeksizin üretim dışı krediler de verirler. Sosyal kredi olarak da nitelenen bu krediye karz-ı hasen denir. Bu yöntemde insani yardım ve refah gibi gayelere matuf olarak bir mukavele altında ihtiyaç sahibine faizsiz olarak borç vermek söz konusudur. Geri ödemeler iki tarafın anlaştığı bir dönem boyunca yapılır. Özel finans kurumları bu işlem sonunda herhangi bir getiri elde edemez.

Bu tür fonlar; evlenme, hastalık, çocukların eğitim ve öğretimi ve olağanüstü bazı hallerde verildiği gibi küçük sanayi erbabının projelerini başlatmak için de verilirler. Karşılığı ya cari hesaplardan ya da ÖFK'ların kendi sermayesinden temin edilen bu fonları kullanan ihtiyaç sahipleri meşru sebeplerle borçlarını ödeyemeyecek duruma düşerlerse söz konusu borç, bankanın zekat fonundan karşılanır.⁴⁶

1.6.2.2.7 Özel Finans Kurumlarının Diğer Fon Kullanırma İşlemleri

Özel finans kurumları, ortaklıklar kurarak, ticari amaçlı mülk alım satımı yaparak, katılma hesaplarında toplanan fonları tarımsal endüstri alanında işletmeler kurarak ve çalıştırarak ve özel projenin finansmanını sağlayarak da kullandırma imkanlarına sahiptirler.

1.6.2.3- Özel Finans Kurumlarının Hizmet İşlemleri

Modern bankalarla rekabet içerisinde olan ÖFK'ların müşterilerine yeni hizmetler sunması gerekmektedir. ÖFK'ların 1985-2001 dönemi içinde bir çok

⁴⁶ ÖZSOY, İ., a.g.e; 130

bankacılık hizmetini sunmada oldukça gelişme gösterdikleri gözükmektedir. Bunlar;⁴⁷

- 1- Havale ve Transfer İşlemleri
- 2- Seyahat Çekleri
- 3- Çek Senet Ödemeleri ve Takas İşlemi
- 4- Kredi Kartı Uygulamaları
- 5- Aktreditif
- 6- Belge Karşılığı Ödeme
- 7- Peşin Ödeme
- 8- Spot Döviz Alım Satımı
- 9- Alıcı Firma Prefinansmanı
- 10- Hisse Senedi ve Kar Ortaklığı Senedi Plasmanı
- 11- Hisse Senedi ve Kar Ortaklığı Belgelerini Saklama ve Portföy İdare Etme
- 12- Hisse Senedi Ve Kar Ortaklığı Belgelerini Teminat Olarak Kabul Etme
- 13- Fizibilite Etüdü Hazırlamak
- 14- Kiralık Kasa Hizmeti
- 15- Konsorsiyum Kurmak veya Katılmak
- 16- Teminat Mektubu Vermek.

Türk banka sistemi içerisinde faaliyet gösteren ÖFK'lar, faizsiz temelde fon toplayan ve kullandıran bankalardır. Dolayısıyla bu kuruluşlar da reaktbet güçlerini artırmak için müşterilerine yeni hizmetler üretmek zorundadırlar.

1.6.3- Özel Finans Kurumlarında Kar Dağıtım Sistemi

Kamuoyunda çok tartışılan ve ÖFK'larla ilgili en büyük merak konularından biri de, mudilere dağıttıkları karın oluşumu ve hesaplama teknikleridir. Özel finans kurumları faaliyetleri sonunda elde ettikleri kar/zararı kendine özgü bir sistemle dağıtmaktadır.

Kendine özgü sistem olmasına rağmen kar dağıtımını etkileyen bir takım faktörler vardır. ÖFK'ların karın %80'ini kar/zarar hesaplarına

⁴⁷ Müsteşarlık Tebliği

dağıtırken, % 20'sini de kurum karı olarak alıkoymaktadır. Uygulanan bu kar zarar oranları TCMB'nin iznine tabidir. Dağıtılabacak kar tutarını etkileyen faktörler, disponibilitide ve blokaj oranıdır. Stopaj Ve Savunma Fonu Kesintisi, Kullandırılmayan Mevduat Toplamı olarak belirtilebilir.

Kar payını etkileyen alt sınırlayıcılar ise; enflasyon oranı, rakip finans kurumlarının dağıttıkları kar payları, bankaların faizleri, yabancı paraların getirileri ve alternatif finansal araçlar getirisidir.

Özel Finans Kurumları topladıkları mevduatları, yukarıda anlatılan fon kullandırma teknikleri ile plase ettikten sonra, elde edilen karın mevduata yansımaları konusunda iki farklı yöntemi kullanmaktadırlar. Bunlar; "Tahsil Yöntemi" ve "Tahakkuk Yöntemi" dir.⁴⁸

1.6.3.1- Tahsil Yöntemi

Mevduat havuzlarına dağıtılabacak karın veya zararın, fon kullandırma kar ve zararları neticelendikten sonra tespit edilmesi yöntemidir. Bu yöntemde, kullandırılan fonlar kar veya zarar edip etmeyeceği belirli olmadan mevduat havuzlarında herhangi bir değer artışı veya azalışı gerçekleşmemektedir. Tam netice vade dolusunda ve havuzun performansı gerçekleştikten sonra elde edilecektir.⁴⁹

1.6.3.2- Taahhuk Yöntemi

Bütün özel finans kurumlarının uyguladığı yöntemdir. Fon kullandırmanın gerçekleştiği anda, kullanımların ilk başta tahakkuk eden ve tahsil edileceği varsayılan karlarının haftalık veya günlük olarak mevduatlara intikal ettirilmesi yöntemidir.⁵⁰ Örneğin, birbirini takip eden periyotlarda üç ay vadeli hesap yatıran iki mudi varsayımı altında; birinci mudi, bulunduğu havuzda kullandırılan kredilerin geri dönüşleri tam netleşmeden, ilk üç aylık

⁴⁸ GEÇER, T., "Özel Finans Kurumlarında Aktif Pasif Yönetimi", Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1995; 170-175

⁴⁹ GEÇER, T. a.g.e.; 170

⁵⁰ GEÇER, T. a.g.e.; 171

dönemde haftalık veya günlük olarak açıklanan kar oranları nisbetinde kar payı almaktadır. Ancak birinci dönemde gerçekleşen fon kullandırım işleminde kredi kullananın ikinci dönem içinde iflas etmesi halinde, sorunlu kredi tutarı havuza zarar olarak yazılacaktır. Bu durumda, birinci dönemin fon kullanmadan kaynaklanan zarar ikinci dönem mevduat yatıran mudi hesaplarına yansımaktadır.

Aşağıda Tablo 1.3'te özel finans kurumlarının kar zarara katılma hesaplarına ilişkin bir örnek sunulmuştur.

Tablo 1.3 Kar Ve Zarara Katılma Akdi Hesaplarının İşleyişine İlişkin Örnek

GÜNLER	İŞLEMLER	AKTİF TUTAR	YAT-ÇEK	ŞAHSİ HESAP DURUMU	ŞAHSİ HESAP DEĞERİ (ORAN)	BİRİM DEĞERİ	BİRİM HESAP DEĞERİ
1.GÜN	X,Y,Z toplam 10 milyon TL yatırıyorlar		X.1000(+) Y.4950(+) Z.4050 (+)	X.1000 Y.4950 Z.4050	10,0 49,5 40,5	100 100 100	1000 4950 4050
Toplam		10.000	10.000	10.000	100	100	10.000
2.GÜN	Fon 6.250 bin TL kar ediyor. Bunun %20'si olan 1.250 bin TL'yi kurum alıyor. Kalan 5 milyon TL ortak Hesaplarına işleniyor.		X Y Z	X.1000 Y.4950 Z.4050	10,0 49,5 40,5	150 150 150	1500 7425 6075
Toplam		15.000	10.000	100	150	15.000
3.GÜN	P, adlı yeni bir tasarrufçu 3 milyon TL yatırıyor.		X Y Z P.3000(+)	X.1000 Y.4950 Z.4050 P.3000	10,0 49,5 40,5 20,0	150 150 150 150	1500 7425 6075 3000
Toplam		18.000	3.000	13.000	120	150	18.000
4.GÜN	Fon 3 milyon lira kar ediyor. Bu karın %20'si olan 600 bin TL'yi kurum alıyor. Kalan 2.400 bin TL ortak hesabına işleniyor		X Y Z P	X.1000 Y.4950 Z.4050 P.3000	10,0 49,5 40,5 20,0	170 170 170 170	1700 8415 6885 3400
Toplam		20.400	13.000	120	170	20.400
5.GÜN	Z, 2.040 bin lira çekiyor.		X Y Z.2040(-) P	X.1000 Y.4950 Z.2040 P.3000	10,0 49,5 28,5 20,0	170 170 170 170	1700 8415 6885 3400
Toplam		20.400	13.000	120	170	20.400
6.GÜN	Fon 675 bin lira zarar ediyor. Bu zararın %20 si olan 135 bin lira kurum tarafından fona ödeniyor. Kalan 540 bin TL ortak hesaplarına yansıtılıyor.		X Y Z P	X.1000 Y.4950 Z.2010 P.3000	10,0 49,5 28,5 20,0	165 165 165 165	1650 8167,5 4702,5 3300
Toplam		17.820	10.960	108	165	17.820

Kaynak: Müsteşarlık Tebliği Eki. (25 Şubat 1984 tarih ve 18323 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.)

1.Gün: Kurum yeni faaliyete geçtiği için Birim Değer 100 kabul ediliyor. X, Y ve Z'nin hesap değerleri yatırdıkları paranın Birim Değere bölünmesi ile bulunmuştur.

X'in hesap değeri, $1000/100=10.0$

Y'nin hesap değeri, $4950/100=49.5$

Z'nin hesap değeri, $4050/100=40.5$

Hesap değerleri Toplamı: 100.0

Birim Hesap Değeri; X,Y, ve Z'den her birinin birim değerle hesap değerlerinin çarpımına eşittir. Örneğin; Z'nin Birim Hesap Değeri, $100*49.5=4950$ TL'dir. Dikkat edilirse 1.gün birim hesap değeri yatırılan fona eşittir. Çünkü henüz kar veya zarar yoktur. Fondaki aktifler toplamı şimdilik ortakların yatırdıkları paraların tamamına eşittir.

2.Gün: Fon kar elde ettiği için BD 150'ye yükselmiştir. Yeni birim değer fondaki aktiflerin toplamının Hesap Değerleri toplamına bölünmesi ile elde edilir.

Fondaki aktifler toplamı ise X,Y ve Z'nin yatırdıkları paralar toplamına 2.gün elde edilen karın eklenmesi ile bulunur

$$10.000 + 5.000 = 15.000 \text{ TL. Yeni BD } 15.000 / 100 = 150$$

Hesap değerleri ise henüz para yatırma veya çekme söz konusu olmadığı için değişmemiştir. Yeni Birim hesap Değeri; Hesap Değerleri ile BD'lerin çarpımı ile bulunur. Örneğin; Z'nin önceki Birim Hesap değeri 4.050 TL idi. Demek Z'ye kardan 2.025 TL pay düşmüştür.

3.Gün: P'nin yatırdığı 3.000 TL ile fondaki aktifler toplamı 15.000 +3.000 = 18.000 TL'sına yükselmiştir. P'nin hesap değeri $3.000 / 150 = 20$ 'dir. Önceden 100.0 olan hesap değerleri toplamı P'nin de katılması ile 120 olmuştur.

4.Gün: Fonun karı ile mevcut aktifler toplamı, $18000+2400= 20400$ TL'sına yükselmiştir. Öyleyse yeni birim değer de $20400/120=170$ 'e çıkmıştır. Birim değer yükseldiğine göre hesap sahiplerinin birim hesap değerleri de

yükselmiştir. Örneğin; 1 gün önce 3000 TL yatıran P'nin şimdiki birim hesap değeri, $170 \cdot 20 = 3400$ TL olmuştur.

5.Gün Z, 2040 lira çekiyor. Öyleyse Z'nin hesap değeri düşecektir. Yeni hesap değeri, çekilen miktarın hesap değerinin önceki hesap değerinden düşülmesi ile bulunur. Çekilen miktarın hesap değeri, $2040/170=12$

Önceki hesap değer, 40.5 Yeni hesap değeri, $40.5-12=28.5$ 'dir. Para çekilmeyip, ek para yatırılsaydı, yeni yatırılan miktarın hesap değeri önceki hesap değerine ilave edilecekti. Z'nin şimdiki birim hesap değeri $170 \cdot 28,5 = 4845$ TL'dir. Z'nin hesap değerinin düşmesi ile hesap değerleri toplamı da düşmüştür. $120-12=108$

6.Gün: Fonun zarar etmesiyle zarar miktarı aktifler toplamından düşülür. $18360-540 = 17820$ TL. Zarar edildiğine göre birim değer düşecektir. Yeni birim değer aktifler toplamının hesap değerleri toplamına bölünmesiyle bulunur. Yeni birim değer $17820/108=165$ dir. Yeni birim değere göre hesap sahiplerinin birim hesap değerleri aşağıda Tablo 1.4'de çıkarılmıştır.

Tablo 1.4 Yeni Birim Değerlere Göre Hesapların Dağılımı

	Yeni Birim değer	Şahsi Hesap Değeri (oran)	Birim Hesap Değeri
X	165	10.0	1650
Y	165	49.5	8167.5
Z	165	28,5	4702.5
P	165	20.0	3300

Hesap sahiplerinin vade sonunda ellerine geçecek meblağ, vadenin son günündeki birim değer ile hesap değerinin çarpımından oluşan birim hesap değeridir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL FİNANS KURUMLARININ FİNANSAL ANALİZİNDE KULLANILAN MALİ TABOLAR VE ANALİZ YÖNTEMLERİ

Finansal analiz, bir işletmenin varlıklarının ve kaynaklarının dağılımını, kullanımını, dönüşümünü ve bunlarla ilgili tüm işlemlerin meydana getirdiği trendlerin analitik incelemesini kapsar. Bu inceleme: işletmenin varlık ve kaynak pozisyonunun gelişen durum, mevcut yapı ve teknik olanaklarının ışığında değerlendirilmesine, işletmenin yapı ve geleceği hakkında sağlıklı bilgiler edinilmesine olanak sağlar.

Finansal analizde; incelenen işletmeyle ilgili olarak önemli bilgiler elde edilir. Bu bilgiler ışığında işletme hakkında geleceğe yönelik olarak tahminlerde bulunmak mümkün olur.

2.1- GENEL OLARAK FİNANSAL ANALİZİN TANIMI VE SINIRLARI

Finansal analiz, finansal planlama ve finansal kontrolün ön şartıdır. Bu faaliyetlerin yürütülmesi için ise işletmenin mali durumunun bilinmesi zorunludur.

Finansal analiz esas olarak, finansal tablolarda yer alan verilere dayanılarak yapılır. Finansal analizin temelini oluşturan mali tablolar, işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarına ilişkin önemli bilgiler verirler. Ancak bu bilgilerin analizi yapılmadan işletmenin ekonomik ve finansal durumunu ve sonuçlarını anlamak olanaklı değildir. Bu nedenle

finansal analiz, mali tablolarda yer alan sayısal verilerin önemini ve anlamını saptamak amacıyla yürütülen bir çalışma olarak ele alınabilir.⁵¹

2.1.1- Finansal Analizin Tanımı

Finansal analiz, bir firmanın mali durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal yönden gelişmesini değerlendirebilmek, gelişme yönlerini saptayabilmek için, mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesidir.⁵²

Finansal analizi, analizi yapacak kişi veya grupların amaçlarına uygun olarak, bir veya bir kaç döneme ait mali tablolarda yer alan kalemlerin, gerek kendi aralarında gerekse bütünle olan ilişkilerinin çeşitli analiz tekniklerinden yararlanarak incelenmesi, yorumlanması ve işletmenin içinde bulunduğu koşulların da göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi ve gelecekteki koşullara göre tahminlerde bulunulması biçiminde tanımlayabiliriz.⁵³

Başlıca mali tablolar;

- 1- Bilanço,
- 2- Gelir Tablosu
- 3- Dağıtılmamış Karlar Tablosu,
- 4- Özsermaye Değişim Tablosu,
- 5- Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu,
- 6- Nakit Akım tablosu,
- 7- Fon akım Tablosu

olarak sıralanabilir.

2.1.2- Finansal Analizin Sınırlarlamaları

Finansal analiz, mali tablolarda yer alan verilere dayanılarak yapılır. Gerçekten mali tablolar, firmanın mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında

⁵¹ AKINCI, N. Necmettin, E., "Finansal Tablolar Ve Analizi" 4.Bası, Barış Yayınları, İzmir,1995; 212

⁵² AKGÜÇ, Ö., "Mali Tablolar Analizi", 9.Basım. Avcıol Yayın, İstanbul, 1995; 1

⁵³ AKDOĞAN, N, N,Tenker., "Finansal Tablolar Analizi", Savaş Yayınları, Ankara. 1985; 260

önemli bilgiler sağlar. Ancak bu tabloların belli sınırları vardır. Bu tabloların nitelik ve sınırlarını açıkça belirtmek analizin sonuçlarını, değerini ve kapsamını ortaya koymak yönünden faydalı olacaktır. Bu nitelik ve sınırları şöyle açıklayabiliriz.⁵⁴

a- Mali tablolar geçici niteliktedir;

Bir işletme satılmadıkça veya tasfiye edilmedikçe gerçek özvarlığı, kesin kar ve zararı saptanamaz. Muhasebenin dönemsellik ilkesine uyumlu olarak, belli zaman dilimlerinde o dönemin faaliyet sonuçları diğer dönemlerden ayrı olarak saptanmaktadır. Bu nedenle geçici niteliktedir ve kesin sayılmazlar.

b- Belli bir döneme ait gelirlerin hesaplanması öznelidir;

Bir firmanın belli bir döneme ilişkin kar veya zararı, bazı varsayımlara ve seçilen değerlendirme ölçülerine göre hesaplanmaktadır. Bunun, analiz yapılırken gözden uzak tutulmaması gereklidir.

c- Mali Tablolarda yer alan rakamlar salt doğru ve kesin değildir;

Mali tablolarda yer alan rakamlar, kesin ve doğru olma niteliklerine sahipmiş izlenimi uyandırır. Ancak, bilanço, firmanın varlıklarının gerçekleşmesi beklenen satış fiyatını veya rayiç bedelini veya firmanın tasfiyesi halinde bunların satışından elde edilecek para tutarını göstermez.

Yine ilk kuruluş giderleri ve bazı haklar, işletmenin sürekliliği içinde bir değer taşıdığı varsayımına dayanarak, varlıklar arasında gösterilir. Gerçekten bunların bir satış fiyatı, firmanın tasfiyesi halinde bir değeri olmayabilir.

d- Mali tablolar farklı tarihlerde farklı para değerleriyle olan işlemleri yansıtırlar;

Muhasebenin temel varsayımlarından biri, para değerinin değişmediği, sabit kaldığıdır. Ancak bu varsayım günümüz koşullarında gerçekçi bir varsayım değildir. Paranın değerinin zaman içerisinde değiştiği bir gerçektir.

e- Mali tablolar bir firmanın mali durumuna etki yapan tüm etmenleri göstermezler;

⁵⁴ AKGÜÇ, Ö., a.g.e.1995; 3

Bir işletmenin mali durumuna, faaliyet sonuçlarına, finansman olanaklarına etki yapan bir çok etmen, para birimi ile ifade edilemedikleri için mali tablolarda yer almaz.

Örneğin bir işletmenin kuruluş yeri, sahip olduğu müşteri kitlesi, kamuoyunda bıraktığı izlenim, imaj, personelin kalitesi, firmanın piyasadaki itibarı, diğer firmalarla olan iyi ilişkileri gibi bir çok etmen nicel olarak değerlendirilerek mali tablolarda gösterilmez.

2.2- FİNANSAL ANALİZDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Belirli özellikleri taşıyacak biçimde düzenlenen mali tablolar, çeşitli göstergeler, ölçüler kullanılarak veya karşılaştırmalar yapmak amacıyla analiz edilmekte ve işletmenin mali durumu, karlılığı, verimliliği gibi konuların değerlendirilmesinde yardımcı olmaktadır. Genellikle uygulamada, finansal analizde kullanılan teknikler üç grupta toplanabilir.⁵⁵ Bunlar, karşılaştırmalı analiz, dikey analiz ve oran analizidir.

2.2.1- Karşılaştırmalı Analiz

Belli bir döneme ait finansal tablolar, tek başlarına bankayla ilgili bilgilerin sağlanmasına olanak vermezler. Bu nedenle, bankaların belirli tarihlerdeki bilanço ve gelir tablolarının karşılaştırılması geçmiş ve mevcut durumu görmeye, gelecekle ilgili daha tutarlı tahminler yapmaya olanak verir.⁵⁶ Bir bankanın birden fazla dönemine ait bilançoları, gelir tabloları ve bankada kullanılan diğer tabloları karşılaştırmalı olarak düzenlendiğinde karşılaştırmalı tablolar elde edilir. Karşılaştırmalı tabloların hazırlanması, bankanın farklı tarihlerdeki hesaplarının ayrı ayrı paralel kolonlarda gösterilmesiyle yapılır. Karşılaştırmalı tablolarda bir yıldan diğer bir yıla göre artış veya azalış

⁵⁵ AKGÜÇ, Ö., "Mali Tablolar Analizi", 5. Baskı, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul 1981; 245-246

⁵⁶ CEYLAN, A., "İşletmelerde Finansal Yönetim", 3.Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları NO: 14, Bursa, 1993; 42

biçimindeki değişmeleri bir kolonda, değişim yüzdeleri başka bir kolonda gösterilir.

Karşılaştırmalı tablolar denildiğinde genellikle karşılaştırmalı bilançolar ve karşılaştırmalı gelir tabloları anlaşılır. Finansal tabloların karşılaştırmalı olarak analizi, bankaların gelişme yönü hakkında bilgi sağlamaya yarar. Ancak enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, kalemlerdeki artışın gerçeği yansıtmayacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

Karşılaştırmalı tablolarda yorum yapılırken, artış ve azalışların sözkonusu olduğu kalemlerdeki değişmelerin nedenleri araştırılır. Bu aşamada mutlaka rakamlar ve yüzdeler birlikte ele alınıp incelenmelidir. Diğer taraftan, analiz ve yorum yapılırken ilgili kalem ve gruptaki değişme tek başına ele alındığı gibi, diğer kalemlerle birlikte değerlendirilebilir.

Bu analiz yönteminde, farklı dönemlere ait mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş oldukları artışlar veya azalışlar dinamik olarak izlenmektedir. Sağlanan sonuçlara dayalı olarak bankaların gelişme yönü hakkında bilgi sahibi olunabilir.⁵⁷

2.2.2- Dikey Analiz

Finansal tabloların analizinde kullanılan tekniklerden biri de dikey analiz tekniğidir. Dikey analizde, finansal tablolarda yer alan her kalemin ait olduğu grup içindeki yüzdesi, hem grup toplamına hem de genel toplama göre ayrı ayrı kolonlarda gösterilir. Bunu için her kalemin ait olduğu grup veya genel toplamı 100 kabul edilerek, kalemin gruptaki payı belirlenir. Dikey analiz yöntemi ile aktif ve pasif kalemlerin varlıklar arasında dağılımı ortaya koyulur. Aktiflerin döner varlıklar ve sabit varlıklar arasında dağılımı yanında, işletme kaynaklarının ne oranda öz ve ne oranda yabancı kaynaklardan oluştuğu da saptanabilir.

⁵⁷ AYDIN, D, F, SÜRMEİ., "Bilgisayarla Bankalar Mali Tablolarının Analizi Bankrapor Sistemi", E.İ.T.İ.A. Yayını, Eskişehir, 1980; 4

Bu analiz yönteminde gelir tablosu incelenerek, net karın elde edilmesi için yapılan faaliyetlerin dağılımını değerlendirmek mümkündür.⁵⁸

2.2.3- Oran Analizi

Oran (Rasyo), mali tablolarda yer alan herhangi iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematik ifadesi olarak tanımlanabilir.⁵⁹ Finansal tablolardaki hesap kalemlerinin sayısal değerleri ile bunların biribiri arasındaki ilişkilerden yararlanarak analiz yapılır. Burada amaç, işletmenin finansal durumunun, karlılığının ve verimliliğinin değerlendirilmesidir.

Oranlar, firmanın yalnız geçmiş ve cari mali durumunu değerlendirmek açısından değil, planlama ve kontrol işlevini yerini getirmede de kullanılır. Üçüncü kişilerin, özellikle firma ortakları, pay senetlerine yatırım yapmak isteyen birikim sahipleri ve finansman kurumları, firmanın mali durumunu ve gücünü nasıl gördüklerini, nasıl değerlendirdiklerini kestirme yönünden de finans yöneticisine yararlıdır. Finans kurumları, firmanın kredi değerliliğini saptarken, oran analizinden yararlandıkları gibi birikim sahipleri de yatırım kararlarında firmaların oranlarını dikkate almaktadırlar.

Oran analizinin temel amacı, mevcut ve geçmiş bilgilerin kullanılıp değerlendirilmesiyle gelecek hakkında tahminlerde bulunmaktır. Finansal oranların yorumlanmasında kullanılan kriterlerin, kesinlik ve belirginlik yönlerinden doyurucu ölçüler oldukları da pek ileri sürülememektedir.⁶⁰ Herşeyden önce sektör hakkında mümkün olduğunca tam ve doğru bilgiye sahip olunması gerekmektedir.⁶¹

⁵⁸ CEYLAN, A., a.g.e; 40

⁵⁹ AKGÜÇ, Ö., "Finasal Yönetim", Muhasebe Enstitüsü Eğitim Ve Araştırma Vakfı Yayın No:8 Avcıoğlu Matbaası, İstanbul, 1989; 26

⁶⁰ TANER, B., "İşletmelerde Finansal Rasyo Analizleri Ve Uygulama Örnekleri", İke Ofset, İzmir, 1993; 8

⁶¹ PEKKAYA, S., "Türk Mali Sistemi İçinde Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Finansal Yapısının Analizi (Bir Oran Analizi ve Çok Değişkenli Faktör Analizi)", DPT Araştırma ve Planlama Müdürlüğü, Ankara 1994; 38

Hesaplanan oranların değerlendirilmesinde, yorumunda genellikle aşağıdaki ölçülerden yararlanılmaktadır.⁶²

- a- Hesaplanan oranların, firmanın geçmiş faaliyet dönemlerindeki oranları ile karşılaştırılması
- b- Oranların benzer firmaların oranları veya firmanın faaliyette bulunduğu endüstri kolundaki tipik oranlar veya endüstri ortalaması ile karşılaştırılması.
- c- Deneyimler sonucu bulunmuş oranlarla karşılaştırma.

Finansal oranlar; aktif kalitesi, sermaye yeterliliği, karlılık, likidite, pazar değeri ve diğer oranlardan oluşur. Bu finansal oranların analiz öncesi geniş bir biçimde ele alınması ve bu oranların tanıtılması gerekmektedir.

2.3- ÖZEL FİNANS KURUMLARI AÇISINDAN FİNANSAL TABLOLAR

Ekonomik gelişmenin en önemli koşullarından birisi, etkin çalışan, güvenilir ve gelişme eğiliminde olan bir bankacılık sistemidir. Özel finans kurumlarının etkinliği, güvenilirliği ve ekonomik gelişmeye katkısının rakamsal değerini ortaya koymak bu çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de faaliyet gösteren beş tane özel finans kurumunun geçmiş son beş yıllık mali tabloları ışığında analizi yapılacak ve son 10 yıllık mali tablo kalemlerindeki değişimler doğrultusunda performans değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır.

Bu bölümde, Türk bankacılık sistemi içerisinde kısa bir geçmişi olan özel finans kurumlarının, sistem içerisindeki durumları ve gelişimini saptamak amacıyla mali tablolar ve analizde kullanılan finansal oranlar ele alınacaktır.

⁶² AKGÜÇ, Ö., a.g.e. İst. 1989; 27

2.3.1- Özel Finans Kurumlarının Finansal Analizinde Kullanılan Mali Tablolar

Özel finans kurumları belli dönemlerde finansal durumlarını gösteren raporlar düzenlerler. Ülkemizde özel finans kurumlarının mali yapılarının incelenmesinde kullanılan kaynaklar, bu kurumların yılda bir kez yayınladıkları bilanço ve gelir tablosudur.

Diğer ticari işletmelerde olduğu gibi özel finans kurumlarının da belirli bir dönem içinde faaliyetlerinin değerlendirildiği en önemli mali tabloların başında bilanço ve gelir tablosu gelmektedir. Bir özel finans kurumu bilançosu, bir şirket bilançosu ile yapı olarak aynı olsa dahi, aktif ve pasiflerin alt kalemleri farklılık gösterir. Yasal olarak özel finans kurumları, üç aylık dönemlerde, bilanço ve gelir tablolarını Türk Lirası cinsinden düzenlemek zorundadır.

Özel finans kurumu bilançolarının analizinde, diğer işletme bilançolarının analizinde kullanılan tüm teknikler kullanılır; Karşılaştırmalı mali tablolar, dikey analiz, oran analizleri bunlardan bazılarıdır.⁶³

Bir özel finans kurumunun finansal tablo analizi yapılırken; banka yönetimi, yatırım uzmanlarından alınan bilgiler kurum tarafından yayınlanan mali tablolar, ek bilgiler ve yıllık rapor dikkate alınır.

Finansal analiz, büyük ölçüde mali tablolarda yer alan kalemlerin niteliklerinin, değerlendirme ölçülerinin anlaşılmasına bağlıdır.⁶⁴ Bu nedenle, analiz yöntemlerini, tekniklerini incelemeyen önce mali tabloların içeriği, düzenlenmesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin nitelikleri ve değerlendirme ölçüleri üzerinde durulması gereklidir.

⁶³ TAKAN, M., "Bankacılık Teori Uygulama Ve Yönetim", Nobel Yayın, Ankara, 2001; 177

⁶⁴ AKGÜÇ, Ö., a.g.e. İstanbul., 1995; 19

2.3.1.1- Bilanço

Bilançonun çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda ifade edilmiştir.

Genel anlamda bilanço; işletme amacının gerçekleştirilmesi için temin edilmiş kaynakların belirli bir dönem itibariyle hangi varlıklara tahsis edildiğini gösteren dengeli bir tablodur.

Bilanço, işletmelerin belli bir tarihteki ekonomik ve mali durumunu yansıtan, varlık ve kaynak yapısını gerçeğe uygun ve doğru biçimde gösteren bir tablodur.⁶⁵ Bu tablo aktif(varlıklar) ve pasif(kaynaklar) olmak üzere iki bölümden oluşur. Özel finans kurumlarının aktifinde; mevcutlar ve alacaklar, pasifinde, borçlar(yabancı kaynaklar), özkaynaklar(sermaye, ihtiyat ve karşılıklar) ve varsa kar bulunur.

Özel finans kurumları da bankalar gibi bilanço dönemi sonunda (31.12.itibariyle) denetlenmiş bilanço düzenlemek zorundadır. Ayrıca üçer aylık dönemlerde mart, haziran, eylül bilançolarını kamuoyuna açıklama, aynı zamanda BDDK, Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı ile TCMB'na vermek zorundadır.

Yukarıda da değinildiği gibi bilanço, aktif kalemler ve pasif kalemlerden oluşmaktadır.(Bkz- Ekler)

Özel finans kurumlarının bilanço kalemleri, aktif kalemler ve pasif kalemler başlığı altında anlatılmaya çalışılmıştır.

2.3.1.1.1 Aktif Kalemler

Özel finans kurumlarının bilançosundaki aktif kalemleri şunlardan oluşmaktadır.

- 1- Hazır Değerler;
- 2- Bankalar;
- 3- Menkul Değerler;

⁶⁵ AKGÜÇ, Ö., a.g.e. İstanbul., 1995; 21

- 4- Alacaklar;
- 5- Tahsili gecikmiş Alacaklar;
- 6- Gelir Taahhuk Reeskontları;
- 7- Mali İştirakler;
- 8- Sabit Kıymetler;
- 9- Diğer Aktifler;

1-) Hazır Değerler

Bir bilanço terimi olarak hazır değerler (Kasa ve Bankalar) bilanço gününde işletmenin elinde bulunan yasal dolanım (tedavül) gücüne sahip ulusal para, yabancı paralar ile bankalardaki vadesiz mevduatı (dövizli mevduat hesapları dahil) kapsar.

Ülkemizde tedavülde bulunan Türk Lirası banknot ve madeni paralar ile alım satım konusu yapılan yabancı paraların izlendiği aktif nitelikli hesaptır. Yabancı paralar kasaya sabit kur üzerinden girişi yapılır. Dönem sonlarında devalüasyona tabi tutularak bakiyesi Türk parasına dönüştürülür. Hesabın kalıntısı kasa mevcudunu gösterir.

2-) Bankalar;

Bankalar hesabı, bankanın yurt içi ve yurt dışı bankalarda bulunan TL ve döviz tevdiat hesaplarından oluşur. Bankalar nakit ihtiyaçları ve yasal umumi disonibilitelerini yerine getirebilmek için nakit değer tutararak, döviz yükümlülükleri ve ödemeleri için yurt dışı muhabirlerinde döviz bulundurur. Özel finans kurumlarında cari hesaplara yatırılan para da bu kapsama dahildir.

3- Menkul değerler;

İştirak ve bağlı ortaklık niteliği taşımayan ancak uzun vadeli olarak tutulmasına karar verilen ortaklıklara sermaye olarak yatırılan paraların kaydına özgü aktif nitelikli bir hesap grubudur.⁶⁶

⁶⁶ ARMAN, Tefik., "Bankalarda Finansal Yönetime Giriş" Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 203, İstanbul, 1987; 191

4- Alacaklar;

Özel finans kurumlarının müşterilere kullandırdığı kredilerin izlendiği ve borç kalanı veren bir hesap grubudur. Kısa, orta ve uzun vadeli olarak üçe ayrılır.

5- Tahsili Gecikmiş Alacaklar;

Tahsili gecikmiş alacaklar ya da takipteki alacaklar hesabı; özel takipteki alacaklar, idari takipteki alacaklar ve kanuni takipteki alacaklar olarak üçe ayrılır.

6-Gelir Taahhuk Reeskontları

Söz konusu hesap Türk parası olarak işlem gören kredi hesapları için dönem sonları itibariyle tahakkuk ettirilip tahsil edilmesi gerektiği halde nakden veya hesaben alınmayan gelirlerin tahakkuk yoluyla o dönemin sonuç hesaplarına aktarılması ve aynı zamanda dönem sonları itibariyle henüz tahakkuk dönemi gelmemiş gelirlerin reeskont yoluyla o dönemin gelirlerine aktarılması için kullanılır.⁶⁷

7- Mali İştirakler;

İştirakler; bankaların ellerindeki fonları verimli alanlarda kullanmak ve takipteki kredilerinin tahsil edilememesi nedeniyle mecburen edindikleri, başka işletmelerin pay senetlerini uzun süre elinde tutmak maksadıyla satın almaları nedeniyle edindikleri varlıklardır.

8- Sabit Kıymetler;

Menkuller, gayrimenkuller ve özel maliyet bedellerinden oluşur. Özel finans kurumlarının faaliyetlerinde kullanılmak üzere satın aldıkları ve kullanım süreleri bir yıldan fazla olan kasalar, büro makinaları, mobilya ve mefruşat, taşıt araçları gibi kalemler menkuller grubunda sınıflandırılır. Faaliyetlerinde kullanılmak üzere aldıkları bina, arsa ve araziler gayrimenkuller grubuna girer. Yeniden değerlendirme artışları bu iki gruba borç yazılarak muhasebeleştirilir. Kira

⁶⁷ BAYYURDUROĞLU, G.M. "Bankacılar İçin Banka Muhasebesi", Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Arş.Enst. Yayın No: 258, 1991;38

ile tutulmuş gayrimenkulleri genişletmek ve ekonomik değerlerini artırmak için yapılan harcamalar da özel maliyet bedeli olarak bu grupta muhasebeleştirilir.

9- Diğer Aktifler;

Yukarıdaki sınıflara girmeyen aktifler, diğer aktifler grubunu oluşturur. Bu grup; peşin ödenmiş vergiler, TCMB özel hesapları, peşin ödenmiş giderler ve borçlu geçici hesaplardan oluşmaktadır.

2.3.1.1.2 Pasif Kalemler

Özel finans kurumlarının pasifinde bulunan ana kalemler aşağıda sıralanmış ve anlatılmıştır.

- 1- Borçlar ;
- 2- Ödenecek vergi, resim, harç ve primler
- 3- Muhtelif borçlar;
- 4- Diğer pasifler;
- 5- Özkaynaklar;
- 6- Dönem karı;

1- Borçlar;

Özel finans kurumlarına gerçek ve tüzel kişilerin kar payı karşılığında yatırdıkları fonlar, merkez bankasına borçlar ve diğer bankalara borçların izlendiği hesaptır.

2- Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler ;

Özel finans kurumunun kendi çalışanları ve ilişkide bulunduğu üçüncü kişilere ilişkin işlemler nedeniyle vergi sorumlusu ya da yükümlüsü olarak ödeyeceği vergi, resim, harç ile primlerin kaydedildiği pasif karakterli bir hesaptır.

3- Muhtelif Borçlar ;

Özel finans kurumlarında borçlu ve alacaklı cari hesabı bulunmayan müşteri ya da üçüncü kişilerin, özel finans kurumlarından olan alacakları ile

kurumlarca açılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan paraların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

4- Diğer Pasifler;

Yukarıdaki sınıflandırmaya girmeyen pasif nitelikli hesaplar bu gruba girer.

5- Özkaynaklar ;

Özkaynaklar ödenmiş sermaye, yedek akçeler, muhtemel zararlar karşılığı, yeniden değerlendirme fonları, değerlendirme farkları ve zararlardan oluşur.⁶⁸

Sermaye; ÖFK'ların nominal sermayesinin kaydına özgü bir hesaptır.

Ödenmiş sermaye; sermaye ile ödenmemiş sermayenin farkı ödenmiş sermayeyi oluşturur.

Yedek Akçeler; Kanuni yedek akçeler, ihtiyari yedek akçeler olmak üzere ikiye ayrılır. TTK'nun 464 ve 467'nci maddeleri uyarınca, yıllık kardan ayrılan yedek akçelerin kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır. İhtiyari yedek akçeler, yıllık vergi sonrası kar üzerinden kanuni yedek akçelerin ayrılmasından sonra genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçelerdir. Birikmiş zararlar bu hesaptan mahsup edilebilir.

Yeniden Değerleme Fonu; Vergi Usul Kanunu'nun 3094 sayılı kanunla değişik geçici 11'nci maddesi uyarınca yeniden değerlemeye tabi tutulan sabit kıymetlerin net defter değerinde meydana gelen artışların kaydedildiği pasif nitelikli bir hesaptır. Yine aynı hükümlere göre iştirak ve kuruluşların yaptıkları yeniden değerlendirme sonucunda bedelsiz hisse senedi vermeleri nedeniyle aktiflerde ortaya çıkan artışlar da aynı gruba kaydedilir. Ayrıca gayrimenkul ve menkul kıymetlerin satışında maliyet bedelinin yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucunda ortaya çıkan, vergi kapsamı dışında tutulan tutar (kar) maliyet artış fonu hesabına alacak yazılır. Bu hesap yeniden değerlendirme fonu hesap grubu içinde yer alır.

⁶⁸ Bankalar Kanunu m. 32/1

Değerleme Farkları; Menkul değerler ve iştiraklerin borsa değerlerinin maliyet bedelini aşması durumunda oluşan olumlu fark, menkul değerler değer artış hesabına borç, bu hesaba alacak yazılır.

Zarar; ÖFK'ların geçmiş yıl zararı ve dönem zararı bu hesapta izlenir.

6- Dönem Karı;

Özel finans kurumunun bir bilanço döneminde faaliyetlerinden elde ettiği vergi öncesi karını gösteren pasif karakterli bir hesaptır. Bilanço analizi yapılırken kar hesabının ödenecek vergiler, yedek akçeler, muhtemel zarar karşılıkları ve dağıtılacak karlara aktarılması gerekir.

2.3.1.2- Gelir Tablosu

Günümüzde ekonominin gelişmesi, işletmelerin büyümelerini sağlamak için planlamaya duyulan gereksinim, bilançonun yanı sıra gelir tablosuna olan ilgiyi de artırmıştır. Çünkü gelir tablosu, belli bir faaliyet döneminde işletmeye ilişkin faaliyetleri, finansal yönden bir bütün olarak ölçen bir tablodur. Ayrıca gelir tablosu, kar kalemine ilişkin bilgileri bilançoya göre, işletme ile ilgilenen gruplara daha ayrıntılı bir şekilde sunar. Gelir tablosunun genel tanımına bakıldığında bu daha net gözükcektir.

Gelir tablosu, çeşitli yazarlarca değişik biçimlerde ele alınıp tanımlanmıştır. Bunlardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.⁶⁹

Gelir tablosu, işletmenin bir etkinlik dönemi içinde gelir ve giderlerine ilişkin rakamları ve etkinlik sonuçlarını karşılaştırmalı şekilde gösteren bir tablodur.

Genel olarak gelir tablosu; işletmenin belli bir faaliyet döneminde elde ettiği tüm gelirler ile aynı faaliyet döneminde katlandığı tüm maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karını ya da uğradığı dönem net zararını topluca gösteren finansal tablodur.

⁶⁹ AKINCI, N., Necmettin E., a.g.e; 72

Gelir tablosu; bankanın (özel finans kurumu) belli bir hesap döneminde elde ettiği tüm hasılat ve gelirleriyle yaptığı tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış bir biçimde gösteren, dönemin sonuçlarını kar ya da zarar olarak özetleyen bir tablodur.⁷⁰

Özel finans kurumlarının gelir tablosunda yer alan kalemlerinin bazıları aşağıda anlatılmıştır. (Bkz. Ekler ÖFK Gelir Tabloları)

1- Katılma Hesabı Gelirleri (Net);

Özel finans kurumlarının çeşitli fon kullandırma teknikleri ile elde ettikleri karlardan sağladıkları kar payı gelirlerinin ve kar payı dışı gelirlerin izlendiği hesaptır.

2- Faaliyet Giderleri ;

Özel finans kurumlarının faaliyetleri sonucunda elde edilen kar payı giderleri ve karın kazanılması sırasında oluşan giderlerdir. Verilen ücret ve komisyonlar, zararlar sonuçlanan girişimler bu hesap altındadır.

3- Genel Yönetim Giderleri;

Kar payı giderleri dışında, özel finans kurumlarının faaliyetlerini sürdürürken yaptıkları, personel giderleri, kira giderleri bu hesapta yer alırlar.

4- Amortismanlar;

Özel finans kurumlarının menkul ve gayrimenkulleri ile ilk kuruluş ve örgütlenme giderleri ve özel maliyet bedellerinin VUK'ta belirtilen oranlar için amorti edilmesi sonucunda bu hesap grubuna borç yazılır.

5- Diğer Faaliyet Gelirleri ;

Özel finans kurumunun olağan faaliyetleri dışında elde ettiği gelirlerin kaydına özgü bir hesaptır.

⁷⁰ ARMAN, Tefik., a.g.e; 195

6- Vergi Karşılıkları

Özel finans kurumunun faaliyetleri sonucunda elde edilen vergiye tabi karı üzerinden ödeyeceği kurumlar ve gelir vergisi tahakkukunun yapıldığı hesap grubudur.

7- Dönem Net Kar/Zarar

Gelir tablosunun son bölümünde, Net/Kar-Zarar olup; bu kalem, net kar payı gelirleri ile net kar payı dışı gelirlerin toplanması ve bu toplamdan vergi karşılığının çıkarılmasıyla bulunur.

2.4- ÖZEL FİNANS KURUMLARINDA FİNANSAL ANALİZ

Özel finans kurumlarının finansal analizinde, oran analizi tekniğinden hareketle genel kabul görmüş dört analiz yöntemi ele alınacaktır. Genellikle bankacılıkta yaygın olarak kullanılan bu yöntemler; Aktif Kalitesi Analizi, Likidite Analizi, Sermaye Yeterliliği Analizi ve Karlılık Analizi olarak sınıflandırılmaktadır.

Çalışmamızın bu bölümünde, söz konusu oranların tanıtılması, kullanılan formüller ve değerlendirme kriterleri anlatılacaktır.

2.4.1- Aktif Kalitesi Analizi

Bankalar ve özel finans kurumları, özkaynakları ile yabancı kaynaklarını çeşitli varlıklara bağlarlar. Bu tür yatırım kararlarında bağlanan paranın gelir getirip getirmediği, gelirin büyüklük ve sürekliliği gibi ölçütler gözönüne alınır.⁷¹

⁷¹ ARMAN, Tefik., a.g.e; 214

2.4.4.1- Kalite Açısından Aktifler

Aktiflerin kalitesi, finansal kuruluşun yönetim kararları doğrultusunda oluşan önemli bir kriterdir. Gerek yabancı ve gerekse kendi kaynaklarından fon sağlayan finansal kuruluş, bu fonların bir kısmını yasal (karşılıklar) ve gerekli (sabit kıymetler gibi) varlıklara bağlandıktan sonra, fonların önemli bir bölümünü oluşturan kalan bakiyeyi kısa dönemli planları ve uzun dönemli stratejileri doğrultusunda çeşitli plasman ve yatırım alternatifleri arasında dağıtır.

Finansal kuruluşun aktiflerinin kompozisyonu, finansal kuruluş için aşağıdaki hususlar açısından önem arzeder.⁷²

- 1-Gelir getirip getirmediği,
- 2-Gelir getiriyorsa “gelir getirme gücü”,
- 3-Gelir getirme gücünün “devamlılığı”,
- 4-Aktifin nakde dönüşebilme kabiliyeti,
- 5-Muhasebe dışı değer kazanıp gizli değer artışı yaratma özelliği,
- 6-Finansal kuruluşun aktif yapısının kaynak yapısına uygun düşüp düşmediği,
- 7-Aktiflerin defter değerinde bir azalma olup olmadığı’ dir.

Aktif kalitesi kavramında en önemli olan kredi kalitesidir. Açık olarak belirgin olan risk, borçlunun borcunu ödememesidir. Borcun gecikmeli ödenmesi de gözönünde tutulmalıdır.⁷³

Kredi yönetimi, ticaret, hizmet ve sanayi işletmelerinin mal ve hizmet sunumunu yerine getirmelerini kolaylaştırmak amacıyla, finansal kuruluşların verdikleri ve bilançolarının aktifine alacak olarak yansıyan işlemlerin yürütülmesidir.

Müşterilerin kredilendirilmesi, sunulan fonlara belli ödeme süreleri tanınmasını, kullanım ve geri ödeme koşullarını belirleyerek, alacakların güvenceye alınmasını gerektirir. Alacakların müşterilerden tahsil edilmesi,

⁷² ŞENVER, B., “Banka Bilançolarının Tahlil Yöntemleri”, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 143, 1987; 11-12

alacak sürelerini izleyerek, vadesi dolanları tahsil etmek ve gerektiğinde uyarı yöntemlerine başvurarak, kredilerin geri dönmemesi nedeniyle uğranılacak kayıpların en az düzeyde tutulması çabalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda, kredi yönetiminin işlevleri ya da görev alanları şu şekilde sıralanabilir.⁷⁴

- 1-Müşteri bulunması ve müşteri seçimi
- 2-Müşteri kredilendirilmesi
- 3-Toplam kredi mevcutlarının belirlenmesi
- 4-İşletmelerin kredi limitlerinin belirlenmesi,
- 5-Krediye yaraşırılık, ödeme süreleri ve kredi güvencelerinin belirlenmesi,
- 6-Alacakların gözetimi ve denetimi,
- 7-Paranın dönüşüm hızının çabuklaştırılması,
- 8-Ödeme işlemlerinin denetlenmesi,
- 9-Ödemelere ilişkin uyarıların gerçekleştirilmesi,
- 10-Çeşitli bilgi kaynaklarından firmalar hakkında bilgi edinilmesi,
- 11- Pazar gözlemlerinin ve pazar analizlerinin değerlendirilmesi' dir.

Özel finans kurumları aktiflerini, aktif kalitesi bağlamında üç başlık altında gruplandırılabilir; Bunlar,

- 1- Likit Aktifler
- 2- Krediler
- 3- Kirli Aktifler'dir.

Aktif Kalitesi >Likit Aktifler kalitesi + Krediler Kalitesi + Kirli Aktifler Kalitesi

⁷³ TULGAR, K., "Ticari Bankalarda Aktif ve Pasif Yönetimi" Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın no:177, 1993; .33

⁷⁴ BERK, N., "Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi", Esbank Yayınları, 1987; 5

1- Likit Aktifler Kalitesi :

Likit aktifler kalitesi, likidite ihtiyacının aktif kalemlerden sağlanabilirliğinin ve getiri sağlayabilme gücünün göstergesidir. Özel Finans Kurumlarında likit aktifler şu bilanço kalemleridir.

a-) Kasa Ve Bankalar:

Kasada tutulan nakit tutarı çok kısa süreli (günlük) likidite taleplerini karşılayacak ve fon toplama işlemlerinin normal akışını aksatmayacak düzeyde olmalıdır. Bankalarda tutulan değerler, gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışı bankalar veya finansal kuruluşlarla mevcut ve muhtemel muhabirlik anlaşmalarında belirlenen düzeyi sağlayacak nakit transfer işlemlerini karşılayabilmelidir.

b-) Menkul Kıymetler :

Özel finans kurumlarının sahip olduğu tek getirili likit aktif kalemi menkul kıymetlerdir. Ancak yaşanan deneyimler özel finans kurumlarının menkul kıymet portföy yönetiminde tam anlamıyla uzmanlaşamadıklarını göstermektedir. Bu sebepten özel finans kurumları, gerek teknik ve gerekse insan gücü altyapısını yeterli düzeye ulaştırdıktan sonra menkul kıymet yatırımlarını artırıcı girişimlerde bulunmalıdır. Bu sağlanmamışsa menkul kıymet yatırımlarının minimum düzeyde tutulması özel finans kurumunun yararına olacaktır.

c- Blokaj :

Yasal otoritelerce belirlenen blokaj tutarları özel finans kurumlarının mevduat büyüklüğü, mevduatlar içinde cari hesaplarının ağırlığı ve mevduatının artışına göre artma eğilimindedir. Son yasal düzenlemeler özel finans kurumlarının blokaj oranlarında önemli artışlar meydana getirmiştir. Bu durum özel finans kurumlarının aktif kalitesini azaltıcı rol oynamaktadır.

Likidite yönetimi ile çelişen bir sonuç olsa da özel finans kurumlarında likit aktiflerin düşüklüğü aktiflerin genel kalitesini yükseltici fonksiyona

sahiptir. Ancak, likit aktifler alt kalemlere bölünerek en azından kendi içinde kalitenin yükseltilmesi sağlanmaya çalışılabilir.

Likit kalemlerin aktif kalitesine etkileri ve nedenleri tablo 2.1’de görülmektedir.⁷⁵

Tablo 2.1 Likit Aktifler Kalitesi

Likit Aktif Kalemlerinin Aktif Kalitesine Etkileri ve Nedenleri

<u>Likit Aktifler</u>	<u>Likit aktifler Kalitesine Etkisi</u>	<u>Olması Gereken</u>	<u>Nedeni</u>
Kasa ve Banka	Azaltıcı	Düşük/Yasal Düzeyde	Getirisiz/Yasal Zorunluluk.
Menkul Kıymetler	Artırıcı	Yüksek	Getirisi var
Blokaj	Azaltıcı	Yasal Düzeyde	Yasal zorunluluk

Kaynak: Geçer, T. a.g.e.; 110

Tablo 2.1’de de görüldüğü gibi, Kasa ve Banka kalemi, likit aktiflerin kalitesini azaltıcı bir etki doğurur. Bu nedenle toplam aktifler içerisindeki payının yasaca belirlenen oranın üzerinde olmaması gerekmektedir.

Kasa ve bankalar getirisiz bir likit aktiftir. Menkul kıymetler ise getirisi olan bir likit aktiftir. Toplam aktifler içerisindeki payının yüksek olması olumludur. Çünkü kaliteyi artırıcı etkisi bulunmaktadır. Blokaj, yasal olarak kurumların bulundurması gereken biri likit türüdür ve getirisi yoktur. Oranın belirlenen yasal düzeyde olması gerekmektedir.

2- Kredi Kalitesi:

Özel finans kurumunun, aktiflerinin ağırlığını oluşturan kredilerin niteliği genel anlamda aktiflerin niteliğini oluşturacaktır. Bu bağlamda, “ağırlıklı olarak finansal kuruluş prosedürü kredi riskinin yönetimine dayanmaktadır.

Aktifte gerekli kredi kalitesinin sağlanması için üç ana konunun her an ön planda olması gereklidir.⁷⁶

⁷⁵ GEÇER, T. a.g.e.; 110-111

a-) Limitlendirme:

Limitlendirmenin alt boyutları,

- Bir firmaya kullanılacak maksimum limit
- Bir gruba kullanılacak maksimum limit,
- İştiraklere ve kardeş kuruluşlara kullanılacak maksimum limit,
- Bir şubenin kullanacağı maksimum limit,
- Genel müdürlüğün kullanılacağı maksimum limit,
- Her teminat bazında kullanılacak maksimum limit,
- Her finansal enstrüman bazında kullanılacak maksimum limit

b-) Seçme:

Kredibilitesi yüksek müşterilerin tesbiti,

- Pazarlama stratejisinin tesbiti,
- Kredi tahsis prosedürünün tesbiti,
- Projelendirme prosedürünün tesbiti,
- Mali tahlil ve izleme (monitoring) işlemlerinin tesbiti

c-) Farklılaştırma :

Kredilerin çeşitli kriterler çerçevesinde farklılaştırılması,

- Kredilerin sektörel bazda çeşitlendirilmesi,
- Kredilerin coğrafi bazda çeşitlendirilmesi,
- Kredilerin finansal enstrüman bazında çeşitlendirilmesi,
- Kredilerin firma büyüklüğü bazında çeşitlendirilmesi,
- Kredilerin limit büyüklüğü bazında çeşitlendirilmesi,
- Kredilerin müşteri grubu bazında çeşitlendirilmesi dir.

Özel Finans Kurumlarının kullandıkları başlıca krediler şunlardır:

- a) Üretim Desteği
- b) Finansal kiralama (Leasing)
- c) Emek-Sermaye Ortaklığı
- d) Kar-Zarar Ortaklığı

Üretim desteği ve finansal kiralama metodları genelde belirli bir kar payı marjı oranı dahilinde gerçekleştirilmektedir. Bu finansal metodlarda sadece geri ödenmeme veya geç ödenme riski söz konusudur. Faizsiz bankacılığın ana faaliyet prensipleriyle çelişse de üretim desteği ve finansal kiralama kredilerinin yüksekliği kredi kalitesini artırıcı rol oynamaktadır.

Emek sermaye ortaklığı ve kar zarar ortaklığı kredilerinde, yatırımın ne kadar sürede tamamlanacağı ve getiriye ulaşacağı belirsizliği, özel finans kurumlarının finansal kuruluş olarak aktif kalitesini azaltıcı rol oynayacaktır.

Bu bağlamda kredi kalitesini etkileyen kalemler tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2 Krediler Kalitesi

Kredi Kalitesini Etkileyen Kalemler Tablosu

<u>Kredi Türleri</u>	<u>Krediler Kalitesine Etkisi</u>	<u>Olması Gereken</u>	<u>Nedeni</u>
Üretim Desteği	Artırıcı	Yüksek	Kontrol edilebilir risk
Finansal Kiralama	Artırıcı	Yüksek	“ “
Kar-Zarar Ortaklığı	Azaltıcı	Düşük	Kontrol edilemez risk

Buna göre; Özel finans kurumlarının ağırlıklı kredi kalemleri üretim desteği, finansal kiralama ve kar zarar ortaklığından oluşmaktadır.

Bu kalemlerden Üretim Desteği ve Leasing krediler kalitesini artırıcı, kar-zarar ortaklığı kalemi ise azaltıcı etki doğurmaktadır. Çünkü üretim desteği ve finansal kiralamanın risk kontrolü, kar-zarar ortaklığı kalemine oranla daha mümkün ve kolaydır. Bu sebeplerden dolayı toplam aktif içerisinde Kar zarar ortaklığı kaleminin düşük düzeyde olması, Leasing ve Üretim Desteği'nin yüksek düzeyde olması istenir.

3- Kirli aktifler :

Likit kalemler ve krediler haricindeki aktif kalemlerin toplamı olarak tanımlanan kirli aktifler kalemi global anlamda bir "bankacılık aktif kalitesi"

simgesidir.⁷⁷ İyi bir bankacılık sisteminde bunların toplamının düşük düzeyde seyretmesi beklenir. Kirli aktiflerin yüksek olması, aktiflerin verimliliği ile ters orantılıdır.

Son yıllarda özel finans kurumlarının kirli aktiflerinde gözlenen artışlar bir anlamda aktif kalitesinde azalmanın işaretidir. Özellikle sabit kıymetler ve diğer aktifler kaleminde önemli artışlar meydana gelmektedir. Bu durum özel finans kurumlarının şubeleşme çalışmalarında ağırlıklı olarak mülkiyeti kendilerine ait gayri menkulleri tercih ettikleri, çeşitli nedenlerle oluşan ve bilançoda gösterilmesi gereken aktifleri torba hesaplarda tutma eğilimde olduklarını göstermektedir.

Tablo 2.3’de Likit Aktifler, Krediler ve Kirli Aktiflerin, toplam aktifler içerisinde, aktif kalitesine etkisi görülmektedir.

Tablo 2.3 Aktif Kalitesi

Ana Bilanço Gruplarının Aktif Kalitesine Etkileri Tablosu

<u>Ana Bilanço Grupları</u>	<u>Aktif Kalitesine Etkisi</u>	<u>Olması Gereken</u>	<u>Nedeni</u>
Likit Aktifler	Azaltıcı	Düşük	Getirisi Çok Düşük
Krediler	Artırıcı	Yükse	Getirisi Yüksek
Kirli Aktifler	Azaltıcı	Düşük	Getirisi Çok Düşük

Likit aktiflerin ağırlıklı etkisi aktif kalitesini azaltıcı yöndedir. Çünkü bu grupta yer alan kalemlerin çoğu getirisiz kalemlerdir. Krediler de ise getirisi yüksek kalemler ağırlıkta olduğu için aktif kalitesini artırıcı bir etkisi vardır ve bu oranın yüksek olması beklenir. Kirli aktifler yada donuk aktifler olarak bilinen bilanço grubunda yer alan kalemlerin getirisi çok düşük olduğundan, likit aktif kalemler gibi aktif kalitesine etkisi azaltıcı yönde olmaktadır. Oranın düşük düzeyde olması beklenir.

⁷⁷ AĞAOĞLU, E. A., “Türk bankacılık Sisteminin İlişkin Performansın Otuz Yıllık Seyrinin Genel

2.4.1.2- Başlıca Aktif Kalitesi Oranları

Buradaki oranlar Özel finans kurumlarının aktiflerinin ne kadar etkin kullanıldığını gösterir.

Getirili Aktifler/ Aktif Toplamı:

Getirili aktiflerin aktif toplamı içerisindeki oransal ifadesidir. Kurumun getiri oluşturma gücünün göstergesidir. Getirili Aktifler; Menkul Değerler ile Toplam Kullandırılan Kredilerden oluşmaktadır. Söz konusu oranın yüksek olması arzulanır.

Likit Aktifler / Aktif Toplamı :

Aktif kalitesinin yükseltilmesi açısından düşük olması tercih edilen bir orandır.

Kirli Aktifler / Aktif Toplamı :

Ana faaliyet konusu dışı sahip olunan veya likidite ve getiri gücü olmayan bilanço kalemlerinin aktif toplamına oranıdır. Bu oranın düşük olması uygundur.

Krediler / Aktif Toplamı :

Plasmanların aktif toplamına oranıdır. Plasmanların, enstrüman bazında aktife oranının analizi daha sıhhatli netice verecektir. Aktiflerde getirili aktiflere ağırlık verilmesi ve getirili aktiflerde ise kredilere önem verilmesi özel finans kurumlarına göreli olarak avantaj sağlayacaktır. Dolayısıyla bu oranın yüksekliği aktif kalitesini olumlu biçimde etkiler.

Sorunlu Krediler / Krediler :

Tahsil kabiliyetini kaybetmiş ve yasal takip süresi dahilinde olan problemlili kredilerin, toplam plasmanlara oranıdır. Bu rasyo, kurum aleyhine yazılacak zarar tutarı bazında incelenmesiyle daha anlamlı sonuca ulaşılacaktır. Bu oranın düşük olması uygundur.

Sorunlu Krediler /Aktif Toplamı :

Tahsil kabiliyetini kaybetmiş ve yasal takip süresi dahilinde olan problemlı kredilerin, toplam aktiflere oranıdır. Bu oranın düşük olması uygundur.

Sabit Kıymetler Toplamı / Aktif Toplamı:

Sabit Kıymetlerin toplam aktiflere bölünmesiyle bulunur. Aktif toplamları içinde sabit kıymetlerin yüzde payını gösterir. Oranın düşük olması istenir.

2.4.2- Likidite Analizi

Likidite genel olarak, bir işletmenin kısa süreli borçlarını ödeyebilme yeteneğinin ölçüsüdür. Başka bir anlatım biçimiyle, işletmenin ödeme gücünün saptanmasında, dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiler analiz edilir.⁷⁸

Yabancı sermaye veya kendi sermayesi ile çalışan bir işletmenin, para veya paraya çevrilmesi olanaklı varlıklara sahip olmak zorunluluğu vardır. Bir varlığın paraya çevrilebilirliğine likidite denir. İşletme bir finans kurumu ise, likidite sorunu daha önem taşır.

2.4.2.1- Likiditenin Önemi Ve Likiditeyi Etkileyen Faktörler

Likidite tüm işletmeler için önem arzeder. Söz konusu işletme banka veya finans kurumu olduğunda likidite çok daha fazla önem arzeder. Bu kuruluşların taahhütlerini, özellikle tevdiat sahiplerinden gelen talepleri derhal

⁷⁸ AKINCI,N,E, NECMETTİN, a.g.e.; 258

karşılımları çok önemli bir gerekliliktir. Bankaların yükümlülüklerini anında karşılayabilmek için ellerinde bulunduracakları değerler, iki gruba ayrılabilir.⁷⁹

A) Birinci derecede rezervler veya birinci derecede likit olan değerler.(hemen paraya çevrilebilen değerler)

B) İkinci derecede rezervler veya gecikmeden ve önemli bir değer kaybına uğramadan paraya çevrilebilen değerler.

Likidite oranının yüksekliği, bankanın taahhütlerini yerine getirebilme gücünü gösterir. Ancak, yetersiz likidite düzeyi, finansal yönetimin etkinsizliğinin bir sonucu olabileceği gibi, yüksek likidite düzeyini de etkin olmayan bir yönetim politikası olarak değerlendirmek gerekir. Finansal kuruluşlar, gerek fon gereksinmelerini karşılayabilmek gerekse yasal likidite yükümlülüklerini yerine getirebilmek için yeterli düzeyde likit değerlere sahip olmak durumundadırlar. Likidite bulundurmak için ayrıntıda çeşitli nedenler olabilmesine karşın, bunları dört ana grupta toplamak olanaklıdır.⁸⁰

- a- Toplanan fonların yenilenmemesi ya da perakende mevduatın çekilmesi nedeniyle oluşan net fon çıkışlarının tekrar yerine koyma gereği,
- b- Beklenen fon girişlerinin gerçekleşmemesini karşılama gereği,
- c- Olası sorumluluklar söz konusu olduğunda yeni fonlar bulma gereği,
- d- Finansal kuruluşların yapmak istedikleri yeni işlere girebilme gereğidir.

Özel finans kurumlarında likidite yönetiminin niteliği ve niceliği diğer finansal kuruluşlardan farklı bazı özelliklere sahiptir. Topladıkları mevduata sabit bir getiri sağlama taahhüdü olmayan özel finans kurumlarının her zaman için mudilerin mevduat çekme taleplerini yerine getirme zorunluluğu mevcuttur. Kredili müşterilerinin makul borçlanma ve ortak yatırım

⁷⁹ AKGÜÇ, Ö., "Banka Bilançolarının Analizi", ;79

⁸⁰ AYDIN, M. E., "Aktif Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski", Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Mart 1993; 65

taleplerinin karşılanması da, müşteri ilişkilerinin sıhhati ve aktif karlılığı için gereklidir.

Bütün bu gereklilikler özel finans kurumunun potansiyel bir likidite riskine maruz kaldığının göstergesidir. Likidite riskini minimum düzeyde tutmak ve likidite ihtiyacını zamanında ve yeterince elinde bulundurmak zorunluluğu vardır. Likidite ihtiyacının tespitinde genel olarak en önemli ölçüt geçmiş deneyimler ve geleceğe yönelik tahminlerdir.

Likidite ihtiyacının tesbitinde, finansal kuruluşun en büyük rehberi, geçmiş deneyimleri ve likidite ihtiyacını ortaya çıkarabilecek olaylar hakkındaki bilgilerdir.

1- Kısa süreli likidite ihtiyaçları .

Kısa süreli likidite ihtiyacı, bir kaç aylık veya mevsimsel konjüktür dolayısıyla ortaya çıkan likidite ihtiyacıdır.

2- Dönemsel likidite ihtiyacı.

Genel ekonomik konjüktür gibi makro ölçeklerde meydana gelen ve finansal kuruluşun kontrolü dışında gelişen olayların sebep olduğu likidite ihtiyacıdır. Önceden tahmin edilmesi ve önlem alınması zor olan bu likidite ihtiyaçlarında, finansal kuruluşlar çeşitli tekniklerle bu ihtiyacı tahmine yönelik çalışmalar yapmaktadırlar.

3- Beklenmedik likidite ihtiyacı.

Finansal kuruluşun tahmini dışında gelişen ve önlenemez olayların yol açtığı likidite ihtiyaçlarıdır. Beklenmedik zamanda önemli fon kaynaklarının kapanması, finansal kuruluş hakkında olumsuz söylentiler ve dedikodular gibi olağan dışı olayların doğurduğu likidite ihtiyaçlarıdır.

Özel finans kurumlarının, beklenen nakit çıkışları için gerekli tutarlar ve beklenmeyen nakit çıkışlarının gerektirdiği tutarda likit varlıkları ihtiyari olarak hazır bulundurma zorunluluğu yanında, yasalar ve mevzuat çerçevesinde de kasasında ve bankalarda likit olarak bulundurmak zorunda olduğu belli bir limit söz konusudur.

Bankalarda ve finansal kuruluşlarda likidite yeterliliği reel ekonomi açısından çok önemli kriterdir. Çünkü bankalarda ve bu tür finans kuruluşlarında yaşanacak bir likidite krizi, reel ekonomi üzerinde de büyük etkilere neden olacaktır.

Mali piyasalarda likidite krizi iki farklı formda ortaya çıkmaktadır⁸¹. Birinci tip likidite krizleri geleneksel olarak bir bankadan veya genel olarak bankacılık sisteminden fon çıkışının yaşanması; ikinci tip likidite krizleri ise menkul kıymetleşen (securitized) para ve sermaye piyasalarının likiditelerinin azalmasıdır. Birinci tip likidite krizleri, fon sahiplerinin bir bankanın veya bankacılık sisteminin ödeme gücü hakkında şüpheye düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Bir bankanın varlıklarının değerini olumsuz etkileyen gelişmeler, o bankanın ödeme gücü hakkında yatırımcılar üzerinde şüphe yaratabilmektedir. Banka kısa vadeli yükümlülüklerinde (ağırlıklı olarak kısa vadeli mevduat) ortaya çıkacak bir kaçış durumunda bu yükümlülükleri karşılamak amacıyla likidite bulmada sıkıntı yaşayabilir.

Bankanın yükümlülüklerini yerine getirirken yaşayabileceği bir başarısızlık, tasarruf sahiplerini daha ihtiyatlı olmaya sevk edebilir. Bu gelişme de bankacılık sisteminden genel bir fon kaçışına neden olabilir.

Özel finans kurumlarının, taahhütlerini, özellikle tevdiat sahiplerinden gelen talepleri derhal karşılamaları büyük önem taşımaktadır. Kurumun faaliyetlerini sürdürebilmesi, büyük ölçüde, yükümlülüklerini anında karşılayabilmesi gücüne bağlıdır. Bu nedenle ÖFK'lar, kaynak kullanımında önceliği, yükümlülüklerini derhal karşılayabilecek, tediye taleplerine cevap verebilecek rezervlerin teşkiline vermek durumundadır.

⁸¹ KAPLAN, C., "Likidite Krizleri Ve Piyasalar Üzerindeki Etkileri", Lira Dergisi, TCMB Bülteni, Ocak 2001, Sayı 17; 13.

2.4.2.2- Başlıca Likidite Analiz Oranları

Likit değerler; Nakit Değerler, Bankalar, Menkul Değerler, ve Blokaj kalemleridir. Likidite, özel finans kurumunun vadesi gelen nakit yükümlülüklerini karşılayabilme yeteneğidir. Başlıca likidite analiz oranları aşağıda verilmiştir.⁸²

Likit Değerler/Aktif Toplamı :

Likit değerlerin aktif toplamı içerisindeki payıdır. Gerçek likit değerlerdir. Oranın yüksek olması yüksek likiditeyi ifade eder. Fakat çok yüksek likidite karlılık açısından istenmeyen durumdur.

Likit Değerler / Getirili Aktifler :

Likit değerlerin getirili aktif kalemlerine oranını göstermektedir.

Likit Değerler / Krediler :

Likit değerlerin kredilere oranını ifade eder.

Likit değerler / Mevduat :

Likit değerlerin toplam mevduatı karşılama gücünün göstergesidir. Bir anlamda mevduat toplamının yüzde kaçının talep edilmesi halinde karşılanabileceğini ifade eder. Özel Finans Kurumlarının kredilendirmelerinin tamamının karlı yatırımlara dönüştüğü şartlarda, tüm mevduat çekilme taleplerini karşılaması gereklidir. Çünkü özel finans kurumları, zarar halinde bunu mevduat hesaplarından belirlenen oranlarda düşebilmektedir. Ancak zarar söz konusu değilse tasarruf sahipleri ana para ve normal vade dolumuna kadar lehlerine işleyen kar paylarını her an talep edebilme hakkına sahiptirler. Bu oran özel finans kurumları için en kritik oranlardan biri olarak değerlendirilebilir.

⁸² SEVAL, B.,SELİM S. "Bankacılıkta Kullanılan Formüller, Oranlar ve Analizler"İst. Pamukbank T.A.Ş Eğitim Yay. Yay.No: 1 Kasım 1989 : 323

Likit Değerler / Maliyetli Pasifler :

Likit değerlerin nihai anlamda maliyet unsuru içeren pasif kalemlere oranıdır. Maliyetli pasifler kalemine, sadece katılma hesapları ve ödenecek kar payının mudilere ait kısmının dahil edilerek hesaplanması daha anlamlı sonuç verecektir.

2.4.3- Sermaye Yeterliliği Analizi

Sermaye, finansal kuruluşun kendisine ait kaynakların toplamıdır. Muhasebe açısından sermaye, aktiflerin defter değerinin pasiflerin defter değerini aşan kısmı olarak tanımlanabilir. Matematiksel olarak sermaye ise;

$$\boxed{\text{Sermaye} = \text{Aktifler} - \text{Yabancı Kaynaklardır.}}$$

Sermaye ; mevduat dışı, firmaların gelir ve varlıkları üzerinde öncelik hakkı olmayan bütün uzun vadeli kaynaklar olarak da daha geniş bir kapsama sahiptir.⁸³

2.4.3.1- Sermaye Yeterliliğinin Önemi ve İşlevleri

ÖFK'ların faaliyetlerini sürdürebilmesi için ne kadar sermayenin yeterli olduğu sorusu kanun koyucu mercilerle kurumun yöneticileri arasında bir tartışma konusudur. Yöneticiler; istikrarlı bir karlılık düzeyinin sürdürülmesinin ve yüksek likiditenin, güvenilirlik açısından daha önemli olduğunu vurgularken, kanuni merciler beklenmeyen zararlara karşı mevduat sahiplerinin haklarının korunması ve iflasın önlenmesi için sermayenin yeterliliğine daha önem vermişlerdir.

ÖFK'larda sermayenin ilk işlevi, kurumun kuruluş ve faaliyete geçiş sürecinde beliren tüm giderleri karşılamak ve sonradan sabit değerlere yapılacak ilavelerin mali kaynağını oluşturmaktır. Sermayenin yerine getirmesi gereken ikinci ve kuşkusuz en önemli işlevi ise ÖFK'nın, alacaklılarına özellikle mevduat sahiplerine, kendisiyle kredi ilişkisi içinde olanlara ve diğer

⁸³ KOZANOĞLU, H., "Aktif Pasif Yönetimi", Yayınlanmamış Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği, 1993; 2

bankalara yeterli güveni verebilmesini sağlamaktır. Eğer kurum yeterli sermaye miktarına sahip değilse ve kurumla ilgili mevduat sahipleri örneğin mudiler, bu durumu farkederek kurumun serayesinin faaliyetleri ile orantılı olarak çok az miktarda olduğunu düşündükleri takdirde mevduatlarını geri çekerek ÖFK'nın tasfiye edilmesini zorunlu hale getirebilirler.

Özel finans kurumlarında sermaye; işletme faaliyetlerinin organizasyonu, gerekli donanım, alt yapı çalışmaları, üretim ve mal ticaretinin finansmanı işlemleri için gerekli kaynağın sağlanması, girişilecek ortak yatırım projelerinde, girişimci grup ögesi olarak katılması için öngörülen tutarların sağlanması, mevduat toplama ve plasman süreci için gerekli nakdi kaynağın temini için lüzum görülen parasal kaynaklar toplamı olarak ifade edilebilir.

ÖFK'ların sermayesinin, yukarıda belirtildiği gibi kuruluşuna ve banka faaliyetlerinin sürdürülmesine temel kaynak olma, mevduat sahiplerinin ve diğer menfaat sahiplerinin korunmasını sağlama, beklenmeyen zararları karşılama gibi fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için yeterli miktarda olması gereklidir.

Finansal kuruluşların sermaye yeterliliği konusunda yapılan tartışmaların uzun bir geçmişe sahip olmasının ve günümüzde de sürmesinin başlıca üç nedeni vardır.⁸⁴

- 1- Sermaye yeterliliğini belirleyecek ölçütün tanımı üzerinde görüş birliğinin sağlanamaması,
- 2- Yeterli sayılabilecek sermayenin görelî ve değişken olması,
- 3- Yasa düzenleyiceler ile kuruluş yöneticileri arasındaki düşünce zıtlaşmaları,

⁸⁴ ÇELEBİCAN G." Bankalarda Sermaye Yeterliliği Sorunu" Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1984, : 4

Diğer finansal kuruluşlarda olduğu gibi, özel finans kurumlarında da sermayenin yetersiz kalması veya yetersiz hale gelmesi dört şekilde olmaktadır.⁸⁵

- 1- Sermaye sabit kalırken, aktiflerin artması,
- 2- Aktifler sermayeden daha hızlı artması,
- 3- Aktiflerin sabit kalırken sermayenin azalması,
- 4- Sermayenin aktiflerden daha hızlı azalması.

Özel finans kurumlarının tek sermaye kaynağı öz kaynaklardır. Cari hesap mevduatları, mudilerin herhangi bir getiri talebi olmaksızın kuruma yatırdıkları parasal kaynaklardır ve özel finans kurumları bu kaynağı sermaye gibi kullanabilmektedirler. Ancak cari hesapların sürelerinin kısalığı öz kaynak olarak değerlendirilmesini engellemektedir.

Özkaynaklar, ortaklardan sağlanan fonlar, faaliyet karlarının dağıtılmayan kısımları ve ayrılan çeşitli yedekler ve fonların toplamıdır.

Ödenmiş sermaye, ortakların işletmeye nakit olarak kattıkları ve bilanço tarihinde nominal sermaye toplamı ile ödenmemiş sermaye toplamının pozitif bakiyesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca hisse senedi ihracı ile ödenmiş sermaye tutarı artırılabilir ve yeni sermaye kaynağı oluşturulur.

Dağıtılmayan karlar, faaliyet dönemi süresince elde edilen, yasal ve ihtiyati karşılıklar ayrıldıktan sonra kalan kar bakiyesinin ortaklara dağıtılmayan kısmıdır. Özel finans kurumları, planlı bir kar dağıtım politikası ile ortakların tercihlerini de göz önünde bulundurarak, sermaye artışı için gerekli kaynağı dağıtılmayan kardan sağlayabilir.

⁸⁵EKEN, M. HASAN., "Enflasyonunu Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk Ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi", Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No: 187, Ankara, 1994; 41

Yedek Akçeler ; Genel anlamda yedek akçe, işletmenin bilanço dönemi karlarından, yasal zorunluluklar, ana sözleşme hükümleri ve genel kurul kararları ile ayrılan ve dağıtılmayarak işletmede alıkonulan kısmını ifade eder.⁸⁶ Yedek akçeler, finansal yapının güçlendirilmesi, likiditenin artırılması, kur değişikliklerinin aktif kalemlerde neden olduğu değer düşüklüğünün karşılanması gibi işlemlere sahiptir.

Yeniden Değerleme; Kurumun iştiraklerinin ve maddi duran varlıklarının yasal otoritelerce belirlenen oranlar nisbetinde değer artışına tabi tutulması sonucu oluşan aktifte tüzel kişiliğe ait kıymetler üzerinde gerçekleşen değer artışı pasifte dengeleyen bilanço kalemidir.

ÖFK'faaliyetlerinin büyük ölçüde risk unsuruna sahip olmasının doğal bir sonucu olarak bir bankanın ihtiyaç duyduğu sermaye miktarı, bankanın hem aktifinin hem de pasifinin kompozisyonuna, nakit akımlarının istikrarlı olup olmamasına, yönetimin kalitesine ve özellikle bankanın faaliyette bulunduğu ortamın yapısına bağlıdır.

Bankaların ekonomik sistem içerisindeki öneminin büyük olması nedeniyle, bankaların ve özel finans kurumlarının iflaslarının ekonomiye ve topluma olan maliyeti yüksek olmaktadır. Finans kurumlarının ve bankaların iflas etmesi, gerek sermayedarlara gerekse tüm ekonomik ve toplumsal birimlere yansımaktadır.⁸⁷

2.4.3.2 Başlıca Sermaye Yeterliliği Oranları

Sermaye yeterliliği analizinde kullanılabilecek başlıca sermaye yeterliliği oranları arasında şunlar belirtilebilir.

⁸⁶ APAK, S., "Türk Bankacılığında Sermaye Yeterliliği ve Cooke Rasyosu", Uzman Gözüyle BANKACILIK Dergisi, Haziran 1993; 34

⁸⁷ YILDIRIM, B. ÖNAL, B. Y, DÜZAKIN, H, AKYÜZ, M., "Türkiye'de Mevduat Sigortası Sisteminin Gelişimi ve Bankaların Risk Değerlendirmesini de İçeren Aktif Bir Mevduat Sigortası Model Önerisi", İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No: 198, 1996; 97

Sermaye / Aktif Toplamı

Özel finans kurumunun sahip olduğu varlıklar toplamının kendi kaynaklarıyla karşıladığı payın göstergesidir. Oranın yüksek olması ÖFK'nın uzun vadeli borçlarını ödemede herhangi bir güçlükle karşılaşmayacağını gösterir.⁸⁸

Sermaye / Krediler

Özel finans kurumu sermayesinin, kurumun gerçekleştirdiği üretim desteği, leasing ve kar-zarar ortaklığı plasmanlarına oranın göstergesidir.

Sermaye / Mevduat

Toplanan mevduatların sermaye tutarıyla karşılanan kısmını göstermektedir. Özel finans kurumunun mevduatının ağırlığını oluşturan katılma hesaplarına her hangi bir taahhütleri olmaması nedeniyle düşük düzeyde olması makul görülebilir.

Sorunlu Krediler / Sermaye

Tahsil edilmeme ve zararla neticelenme olasılığı yüksek kredilerin sermayeye oranıdır. Oranın büyüyen değerler alması kurumun kredi işlemlerinde başarısız olduğunu göstermektedir.⁸⁹

2.4.4- Karlılık Analizi

Bir kurumun başarı ya da başarısızlığının kesin bir göstergesi olan karlılık, özel finans kurumunun değer yaratma yeteneğini ve bunu kaynak rezervlerine ekleyerek sermaye uygunluğunu artırma yeteneğini ölçer. Bunun yanısıra karlılık varlık niteliği, genel giderler kontrolü vb. gibi alanlarda yönetimin performansını inceleyen nicel bir ölçüttür.

⁸⁸ AĞAOĞLU, E. A., "Türk Bankacılık Sisteminde Karlılık ve Bankacılık İkileminin Genel Bir Değerlendirilmesi" Bankacılık Dergisi, Yıl:2 Sayı: 6 Haziran 1994: 75

⁸⁹ TANER, B., "İşletmelerde Finansal Rasyo Analizleri ve Uygulama Örnekleri", İlkem Ofset, İzmir, 1993: 8

Genel anlamda, aktiflerden elde ettiği gelirler ile pasiflere ödenen maliyetler arasındaki fark olarak adlandırabileceğimiz getiri (kar), aktiflerin vade ve kalitesine ve genel ekonomik konjüktüre göre değişkenlik arz etmektedir. Finansal kuruluş yönetimi, genel ekonomik konjüktür konusunda tahminler geliştirmeye çalışırken diğer değişkenleri belirli sınırlar içinde yönlendirmelidir. Finansal kuruluşun gelirini etkileyen temel etkenler arasında;⁹⁰

- Fiyatlandırma stratejileri,
- Yasal etkenler,
- Piyasa koşulları yer alır.

Yasal ve piyasa koşulları, finansal kuruluşun kontolu dışında gelişirken, finansal kuruluş sadece fiyatlandırma üzerinde inisiyatif sahibir. Ancak fiyatlandırma maliyet, yönetim kararları ve rekabet şartları doğrultusunda şekillenecektir.

Özel finans kurumlarında karlılığın oluşumu ve bölüşümü diğer finansal kuruluşlardan farklı bir görünüm arz etmektedir. Mevduatın büyük bir bölümünü oluşturan katılma hesaplarının kullanımıyla elde edilen kar ne kadar yüksek olursa olsun, özel finans kurumunun alacağı yüzdesel pay sabit kalmaktadır. Ancak katılma hesabı kullanımıyla ulaşılan karın, özel finans kurumunun en büyük getiri kalemi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.⁹¹

Özel finans kurumları mevduatlarını, mevcut mevduatlarının kullanım oranlarını ve mevduat dışı getiri kalem ve işlemlerini artırarak karlılıklarını yükseltebilirler.

2.4.4.1- Karlılığın Önemi

Özel finans kurumlarının ellerinde bulunan özkaynaklar ve yabancı kaynakların karlılık ve verimlilik ölçümü, yapılacak olan bu analiz ile elde edilebilir. Burada amaç, kurumun karlılık ve verimlilik oranları ile, kurumun geçmişteki kazanç gücü ve faaliyetlerinin etkinlik derecesini değerlendirmektir.

⁹⁰ ŞENVER, B., a.g.e. : 25

Değerlendirme sonucunda, kurumun elde ettiği karın ölçülü ve yeterli olup olmadığı saptanır.⁹²

Genel olarak bir bankaya veya finans kurumuna duyulan güvenin, o kuruluşa ve sektörün karlılığına bağlı olduğu düşünülürse, özel finans kurumlarının sağlamlık derecesini ölçmede yararlanılabilecek önemli faktörlerden birinin karlılık olduğu söylenebilir. Tatminkar bir karlılık sermayeyi korur ve gelecekte hayattta kalmak ve büyümek için bir temel sağlar.

Karlılık analizinde, kar ile sermaye unsurları arasındaki ilişkiler analiz edilmektedir. Başka bir deyişle, öz ve yabancı kaynakların kullanıldığı yatırımlar ile, bu yatırımlardan sağlanan gelir unsurları arasındaki ilişkiler karlılık oranları yoluyla analiz edilmektedir.

Özel finans kurumlarının faaliyet sonuçları tatminkarmıdır? Kurumlar incelenen dönemde ölçülü, yeterli kar elde etmiş midir? Bir hizmet işletmesi olan ve başarısı büyük ölçüde insan faktörüne bağlı olan ÖFK'ların, işgücü kaynakları ne ölçüde etkin kullanılmaktadır? Mali tablolar bu soruları kendi başlarına cevaplandıramazlar. Karlılık analizi bu sorulara cevap aramada önemli bir analizdir.

2.4.4.2- Başlıca Karlılık Analiz Oranları

Öz ve yabancı kaynakların kullanıldığı yatırımlar ile bu yatırımlardan sağlanan gelir unsurları arasındaki ilişkiler karlılık oranları ile analiz edilir. Karlılık ve verimlilik analiz kriterlerini değerlendirirken kar etme gücünde meydana gelen olumlu veya olumsuz gelişmelerin bir defalık mı yoksa devamlı mı olduğuna karar vermek gerekir.⁹³

⁹¹ JOHNSON, F.P., and J. Richard D., "Commercial Bank Management", 1988, : 43

⁹² AKDOĞAN, N. N, TENKER., a.g.e. 1985; 254

⁹³ SUIÇMEZ, H., "Türkiye'de Kalkınma ve Yatırım Bankacılığında Proje Değerlendirme ve Verimlilik", MPM Yayın No: 422, Ankara 1990: 22

Net Kar / Toplam Aktifler

Net karın toplam aktiflere bölünmesiyle elde edilen bu oran, özel finans kurumları için çok önemlidir. Çünkü ÖFK'lar, finansmanında özkaynaktan çok yabancı kaynak kullanır ve yabancı kaynak kullanımını yıldan yıla farklılık gösterir. Yabancı kaynak kullanımını arttıkça net karın toplam aktiflere oranı daha düşük çıkar. Oranın en az % 20 olması arzulanır.⁹⁴

Net Kar / Sermaye

ÖFK'nın kendi özkaynağını verimlendirme derecesini gösteren orandır. Kurum sermayesinin kar elde etme gücünü ve birim sermaye başına ulaşılan birim karlılığı göstermektedir. Bu oranın 1 olması arzulanır. Çünkü net kar kadar özkaynağın da yüksek olması gerekir.⁹⁵

Net Kar Marjı = Net Kar / Getirili Aktifler

Getirili aktiflerin dönem içinde elde ettikleri kar payı gelir düzeyinin göstergesidir. Ancak, getirili aktifler toplamında, kar payı getirisi sağlanmayan (menkul değerler tutarı) değerlerden arındırılarak analiz yapılması daha anlamlı sonuç verecektir.

Aktif Faydalanması = Toplam Kar Payı Geliri / Aktif Toplamı

Birim aktif başına ulaşılan brüt gelirin tutarını göstermektedir.

Gelir Etkinliği = Kar Payı Dışı Gelir / Aktif Toplamı

Birim aktif başına elde edilen kar payı dışı faaliyet gelirlerinin göstergesidir. Aktiflerin, ana faaliyet konusu dışı gelir elde etme gücünü ifade etmektedir.

Gider Etkinliği = Kar Payı Dışı Gider / Aktif Toplamı

Birim aktif başına elde edilen kar payı dışı faaliyet giderlerinin göstergesidir. Aktiflerin, ana faaliyet konusu dışı gider oluşturmasını ifade eder.

⁹⁴ ÇELEBİCAN, G., a.g.e. 37

⁹⁵ ÇELEBİCAN, G., a.g.e.: 12

Bir kurumun veya sektörün analizinde bir çok yöntemler ve oranlar kullanılabilir. Bu bölümde anlatılan ve üçüncü bölümde uygulayacağımız analiz yöntemleri, bankacılık sektöründe yaygın olarak kullanılan ve genel kabul görmüş yöntemlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL FİNANS KURUMLARININ FİNANSAL ANALİZİ VE PERFORMANS DEĞERLEMESİ İLE İLGİLİ UYGULAMA

Hızla değişen ekonomik ortamda faaliyette bulunma, kurumları etkin ve verimli bir gözetim ve denetim sistemine sahip olmaya zorlamaktadır. Tahmin hatalarının maliyetini azaltmanın en iyi yollarından biri, bunları erken farkedecek bir altyapıya sahip olmaktır. Kurumsal performans, oluşturulmuş plan, makro ekonomik yapı sektör bazında sürekli izlenmelidir.

Yoğun rekabetin yaşandığı bankacılık sektöründe de, kurumsal performans ve sektörel performans sürekli izlenmektedir. Performans ölçmeye yönelik genel kabul görmüş teknikler, özel finans kurumlarının sektörel performanslarını ölçmede de kullanılmaktadır. Çalışmamızda ÖFK'ların sektörel performansları ölçmede de bu tekniklerden yararlanılmıştır.

Bu bölümde, özel finans kurumlarının bankacılık sektöründeki yeri ve gelişimi mali tablolar ışığında incelenerek, karşılaştırmalı analizleri incelenecek ve özel finans kurumlarının oran analizleri yapılacaktır. Özel finans kurumlarının geçmiş 10 yıllık performanslarına yönelik bir değerlendirme yapılacaktır.

Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle özel finans kurumlarının bankacılık sektöründeki yeri ve gelişimi, daha sonra da bu kurumların 10 yılda izlediği değişim trendi irdelenecektir.

Bu incelemelerde yararlandığımız üç farklı veri grubu bulunmaktadır. Bunlar ÖFK'ların son 10 yıllık faaliyet raporlarından elde edilen bilançoları ve gelir tabloları, Bankalar Birliği yayını olan Bankalarımız dergisi ve Merkez Bankası verileridir.

3.1- TÜRKİYE'DE BANKACILIK SİSTEMİNDEKİ GELİŞMELER

2000 yılına girilirken, ekonomik performansı etkileyen kararlara ek olarak, bankacılık sistemini doğrudan ilgilendiren çok önemli kararlar alınmış ve düzenlemeler yapılmıştır. Yeni düzenlemelerle bankacılık mevzuatı uluslararası düzenlemelere, tavsiyelere ve özellikle Avrupa Birliği direktiflerine önemli ölçüde yaklaştırılmıştır. Bankaların denetiminde ve denetim sonuçlarının alınmasında etkinliğin artırılmasına yönelik düzenlemeler yanında, bir bankanın kurulması ve şube açma şartlarını ağırlaştırılan düzenlemeler getirilmiştir.

Özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankalar arasında rekabet eşitliğini bozan düzenlemeler kaldırılmıştır. Kredi tanımı Avrupa Birliği düzenlemelerine son derece yaklaşmış, büyük kredi tanımı getirilmiş, dolaylı kredi ilişkisi yeniden düzenlenmiş ve kredi özkaynak ilişkisi daraltılmıştır.⁹⁶

Risk yönetimi ve konsolide bazda bilanço hazırlanmasını zorunlu hale getiren düzenlemeler Kanun'da ilk kez yer almıştır. Konsolide bazda hazırlanan büyüklükler üzerinden denetim uygulaması düzenlenmiştir.

Bankaların faaliyete başlamaları, faaliyetlerinin izlenmesi, denetlenmesi ve denetim sonuçlarının karara bağlanması ve bir bankanın faaliyetinin sona erdirilmesi ile ilgili kararların alınması ve uygulanması amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu adında idari ve mali özerkliğe sahip yeni bir otorite oluşturulmuştur.

2000 yılı, bankacılık sektörü adına teknolojik açıdan gelişmelerin yaşandığı, ürünlerin çeşitlendirildiği bir yıl olmuştur. Sektörde "elektronik bankacılık" kavramı adeta vizyon haline gelmiş, bankacılık alanındaki gelişmelerin büyük bir kısmı da teknoloji ağırlıklı olmuştur. ATM, Pos, Telefon ve İnternet bankacılığı gibi ürünler çeşitlendirilip müşterilere sunulmuş, sektörde hizmet ve kalite artışı sağlanmıştır.

⁹⁶ Bankalarımız 2000, s. I-10

2000 yılı sonunda sektörde 80 banka, toplam 7,772 şube ile hizmet vermiştir. Bakanlar kurulu kararı ile 5 bankanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmesi ve 1 bankanın da bankacılık yapma izninin iptal edilmesi, sektör adına yaşanan en önemli gelişme olarak dikkat çekmektedir.⁹⁷

Türk bankacılık sektöründe yaşanan bu gelişmelere paralel olarak, özel finans kurumları da değişim ve gelişmeler göstermiştir.

3.2- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ YERİ VE GELİŞİMİ

Birinci bölümde belirtildiği gibi, 1980'li yılların başında Türk ekonomisindeki kaynak ve döviz açığını gidermek amacıyla, mali reformlar çerçevesinde oluşturulan ÖFK'lar, kuruluşlarından bugüne kadar yaklaşık 20 yılı geride bırakmıştır.

Başlangıçta körfez ülkelerinden transfer edilen sermaye ile kurulan Albaraka Türk Özel Finans Kurumu ve Faisal Finans Özel Finans Kurumu 1985'te kurulmuştur. 1989 yılında Kuveyt Türk Evkaf Kurumu unvanı ile yabancı sermayeli bir finans kurumu daha kurulmuştur. Daha sonra yurtdışından milli sermaye ile kurulmuş olan, sermayesi ve yönetimi Türklere ait olan üç adet ÖFK daha sisteme dahil olmuştur. Bunlar sırasıyla, Anadolu Finans, İhlas Finans ve Asya Finans Kurumu unvanlı ÖFK'lardır. İhlas Finans 2000 yılı başında tasfiye olunmuş ve faaliyetleri durmuştur. Halen Türkiye'de 5 tane ÖFK faaliyet göstermektedir.

19 Aralık 1999 tarihinde Bankalar Yasasına tabi tutulan özel finans kurumları, bankacılık sektörünün, üçüncü ayağını oluşturmuştur. Buna göre Türkiye'de bankacılık sektörü; Ticari Bankalar, Kalkınma ve Yatırım Bankaları ve Özel Finans Kurumları olarak yeniden şekillenmiştir.

Bankalar Kanunu kapsamına alınan özel finans kurumları, 2000 yılında, faaliyetlerini daha sağlam ve hukuki bir zeminde sürdürme imkanı bulmuşlar, yeni şubeler açarak hizmetlerini genişletmişlerdir. Bu arada özel finans

⁹⁷ Asya Finans Kurumu A.Ş. Faaliyet Raporu, 2000; 7

kurumları internet bankacılığı hizmetini genişleterek, ürünlerini zenginleştirmişlerdir.

Özel finans kurumları, 2000 yılında toplam 143 şubede, 2180 personel ile hizmet vermişlerdir. 2000 yılı Aralık ayı itibariyle de özel finans kurumları'nın toplam mevduatı 2,7 milyar dolara ulaşmış bulunmaktadır.⁹⁸

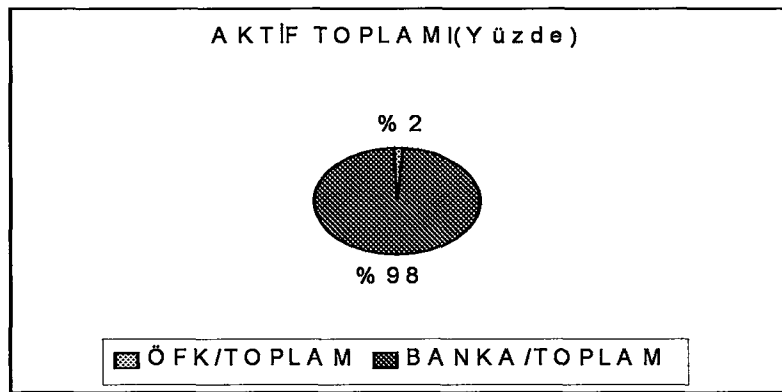
Aşağıda Türk mali sistemi içerisinde faaliyet gösteren bankalar ile ÖFK'ların 2000 yılı itibariyle, Aktif Toplamı, Mevduat, Krediler, Özkaynaklar, Net kar ve Personel sayısı karşılaştırmalı grafikleri sunulmuştur.

Tablo 3.1 Özel Finans Kurumları Ve Bankaların Aktif Toplamları Karşılaştırma Tablosu

Finans Kurumu	Aktif Toplamı (Milyar)	Toplam İçindeki Payı (%)
ÖFK	2,170,171	2,03
BANKALAR	104,823,106	97,97
TOPLAM	106,993,277	100

Kaynak: Öfk. Faaliyet Raporları ve Bankalar Birliği, "Bankalarımız" 2000 'den derlenmiştir.

GRAFİK 1 ÖZEL FİNANS KURUMLARI VE BANKALARIN AKTİF TOPLAMLARININ KARŞILAŞTIRMASI

⁹⁸ Asya Finans Kurumu A.Ş. Faaliyet Raporu, 2000; 7

Grafik 1’de görüldüğü gibi, özel finans kurumları aktif toplamı bankalarla karşılaştırıldığında henüz yolun başında olduğu görülmektedir. Bankacılık sektöründe %98 oranında aktif büyüklüğü olan bankalar karşısında ÖFK’lar 2000 yılı itibariyle % 2,03 gibi küçük bir oranda yer alabilmişlerdir.

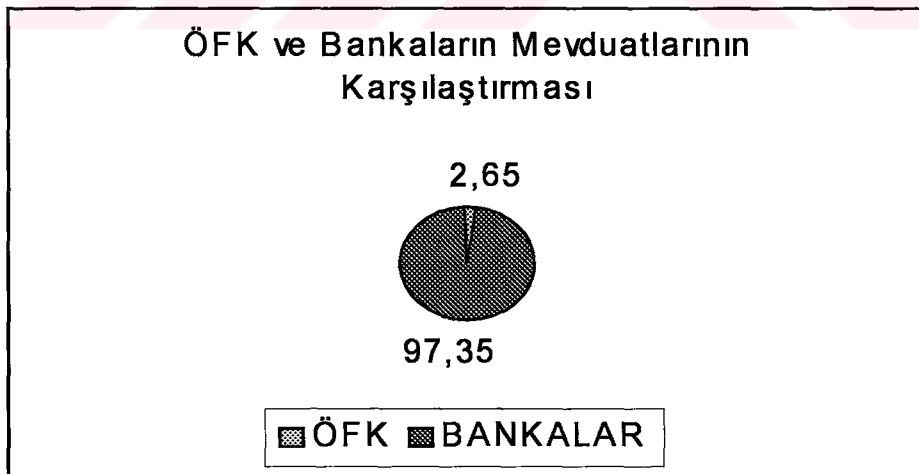
Türkiye’de bankacılık sektöründe ticari bankaların ve ÖFK’lar’ın toplam sektör içerisindeki Mevduat yapılarının karşılaştırması ise tablo 3.2’de yapılmıştır.

Tablo 3.2 ÖFK ve Bankaların Mevduatlarının Karşılaştırması Tablosu

Finans Kurumu	Mevduat Toplamı (Milyar)	Toplam İçindeki Payı (%)
ÖFK	1.862.477	2,65
BANKALAR	68.424.406	97,35
TOPLAM	70.286.883	100

Kaynak: Öfk. Faaliyet Raporları ve Bankalar Birliği, “Bankalarımız” 2000 ‘den derlenmiştir.

Grafik 2 ÖFK ve Bankaların Mevduatlarının Karşılaştırması

Grafik 2’de görüldüğü gibi toplam mevduatlar açısından, toplam bankacılık sektörü içerisinde ticari bankalar, 2000 yılında % 97,35 oranında bir mevduata sahipken ÖFK’lar %2,65 oranında mevduat oranı ile faaliyet

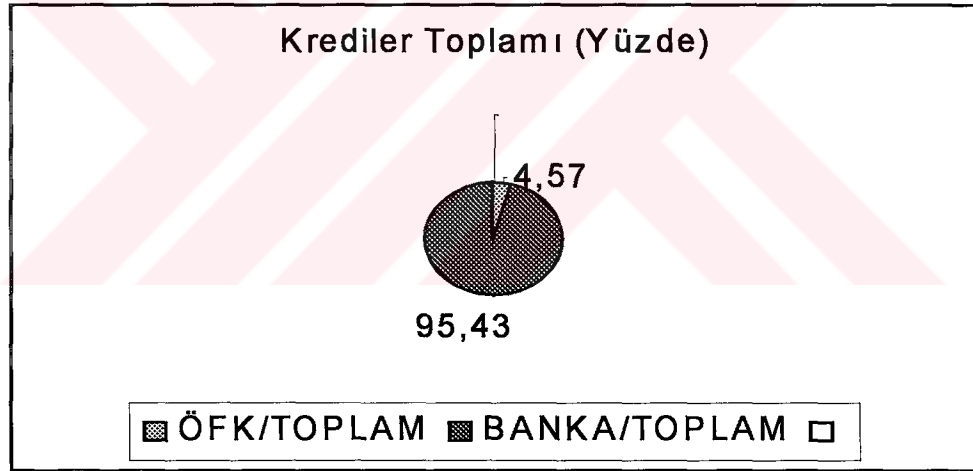
gösterebilmişlerdir. Çok küçük bir oranda mevduat toplayabilmişlerdir. Ancak toplam bankacılık mevduatına baktığımızda, ÖFK fonlarının daha hızlı arttığı görülmektedir.

Tablo 3.3 ÖFK ve Bankaların Kullandığı Kredilerin Karşılaştırması
Tablosu

Finans Kurumu	Krediler Toplamı (Milyar)	Toplam İçindeki Payı (%)
ÖFK	1.636.919	4,57
BANKALAR	34.213.480	95,43
TOPLAM	35.850.399	100

Kaynak: Öfk. Faaliyet Raporları ve Bankalar Birliği, "Bankalarımız" 2000 'den derlenmiştir.

Grafik 3 ÖFK ve Bankaların Kullandığı Kredilerin Karşılaştırması

Kullandırılan krediler açısından baktığımızda toplam sektör içerisinde % 5 gibi bir orana sahip olan ÖFK'ların, 2000 yılında topladıkları 1,862,477 milyar toplam mevduatın hemen hemen tamamını krediye dönüştürdükleri görülmektedir., ÖFK'ların bu konuda ticari bankalardan daha başarılı olduğu söylenebilir. Bankalara baktığımızda ise bankalar, 68,424,406 milyar mevduat topladıkları halde, 34,213,480 milyar kredi kullandırmışlardır. Başka bir deyişle ÖFK'lar 2000 yılında topladıkları fonların % 87'sini krediye dönüştürürken, bankalar % 50'sini kredi olarak kullandırmışlardır.

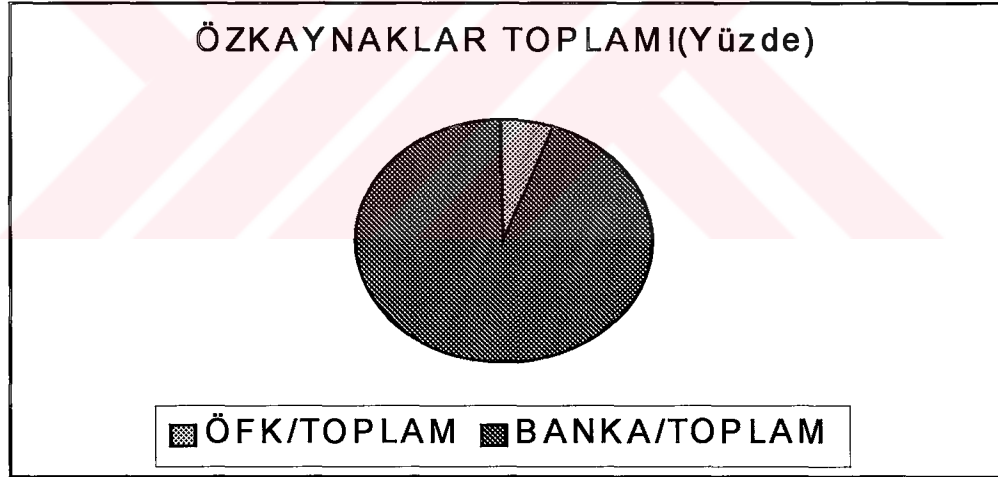
ÖFK'lerin ve Bankaların özkaynaklarının karşılaştırması Tablo 3.4'de, grafiği de grafik 4'te görülmektedir.

Tablo 3.4 Özkaynaklar Açısından ÖFK'lar ve Bankaların Karşılaştırılması Tablosu

Finans Kurumu	Özkaynak Toplamı (Milyar)	Toplam İçindeki Payı (%)
ÖFK	136.997	5,96
BANKALAR	2.159.695	94,04
TOPLAM	2.296.692	100

Kaynak: Öfk. Faaliyet Raporları ve Bankalar Birliği, "Bankalarımız" 2000 'den derlenmiştir.

Grafik 4 Özkaynaklar Açısından ÖFK'lar ve Bankaların Karşılaştırılması

Tablo 3.4'de görüldüğü gibi, sektördeki 2,296,692 milyar özkaynak hacmi içerisinde ÖFK'lar, % 5,96 gibi bir orana sahiptir.

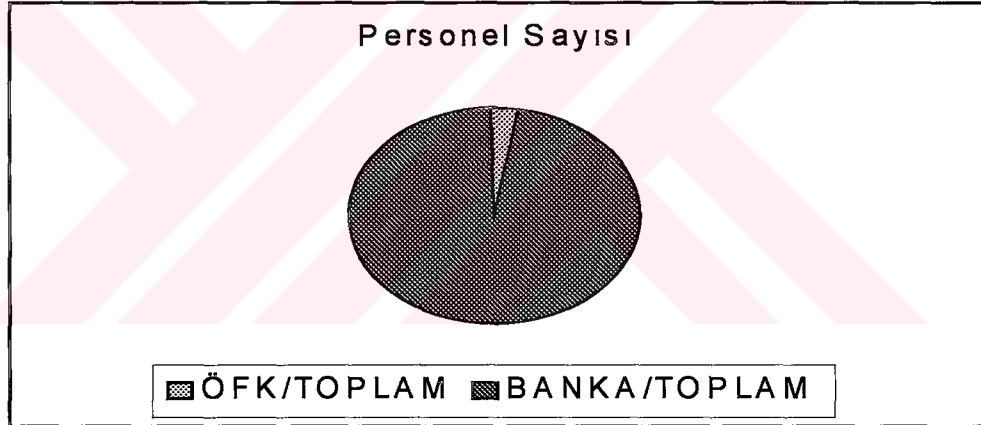
ÖFK'lar ile bankaları karşılaştıracağımız bir başka kriter de personel sayısı karşılaştırmasıdır.

Tablo 3.5 Personel Sayısı açısından ÖFK'lar Ve Bankaların Karşılaştırılması Tablosu

Finans Kurumu	Personel Sayısı (Milyar)	Toplam İçindeki Payı (%)
ÖFK	3.015	2,92
BANKALAR	100.230	97,08
TOPLAM	103.245	100

Kaynak: Öfk. Faaliyet Raporları ve Bankalar Birliği, "Bankalarımız" 2000 'den derlenmiştir.

Grafik 5 Personel Sayısı Açısından ÖFK'lar ve Bankaların Karşılaştırılması

Tablo 3.5'de görüldüğü gibi sektörün 2000 yılı personel sayısı 103,245 tir. ÖFK'lar % 3 gibi bir oranda sektörde istihdam sağlamışlardır.

3.3- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ SON 9 YILLIK GELİŞİMLERİ VE PERFORMANS ANALİZİ

Çalışmamızın bu kısmında, ÖFK'ların geçmiş son dokuz yıllık bilanço değişimleri ve gelişimleri incelenecektir.

Tablo 3.6 ÖFK'ların 1992 yılından 2000 yılına kadar olan toplulaştırılmış bilançolarını göstermektedir. Bu kısımda yapılacak analizler tablo 3.6'da yer alan veriler doğrultusunda yapılmıştır. ÖFK'ların 2001 yılı Aralık dönemi bilançoları henüz açıklanmadığından diğer yıllarla karşılaştırması yanıltıcı olabilir. Bu nedenle 2001 yılı bilançoları, geçmiş yıllarla karşılaştırılmayacaktır.

2002 yılı sonu itibariyle ülkemizde sayıları beş tane olan özel finans kurumlarına ilişkin bazı temel göstergeler, bu kuruluşların kamuya açıklanan faaliyet raporlarından ve kamu otoritelerince yayınlanan bilgiler ışığında derlenmiştir. Standart ve düzenli veri ve bilginin sektör bazında yayınlanmıyor olması, önemli handikaplara neden olabilmektedir.

Özel finans kurumları, mali sektör içerisinde %2 gibi küçük bir oranda da olsa, farklı enstrümanları ve çeşitli bankacılık işlemleriyle mali sektör içerisinde yer almakta ve varlıklarını büyüyerek geliştirmektedirler. Bu kuruluşların geçmişte gösterdikleri performans, gelecekte gösterecekleri performansa ışık tutacağından, finansal yönden performanslarını incelemek faydalı olacaktır.

Tablo 3.6 özel finans kurumlarının önemli bilanço kalemlerindeki 1992-2000 dönemini göstermektedir.

Tablo 3.6 Özel Finans Kurumlarının Son 9 Yıllık Toplulaştırılmış Bilançoları

(milyar)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
AKTİF HESAPLAR									
Nakit Değerler	119	315	1.495	2.920	5.325	6.698	9.591	15.730	21.181
Bankalar	860	1.238	3.875	6.255	5.660	55.692	95.817	245.000	84.271
Diğer Mali Kurumlar	33	0	0	286	6	0	0	0	0
Menkul Kıymetler	9	5	186	78	89	11	1.019	1.076	740
Alacaklar	5.821	14.125	29.635	61.560	92.472	329.183	640.304	1.248.963	1.294.299
Tah.Gecikmiş Alaca.	37	83	1.290	2.043	2.447	1.736	8.242	20.284	179.267
Gelir Reeskontları	111	299	510	815	1.169	3.961	9.455	9.622	47.354
İştirakler	38	38	40	324	428	199	279	638	748
Sabit Kıymetler	714	498	3.374	7.580	11.587	24.543	53.362	82.784	198.784
Diğer Aktifler	141	285	1.372	3.099	5.543	5.985	18.062	18.288	45.109
Aktifler Toplamı	7.883	16.886	41.777	84.960	124.726	428.008	836.131	1.642.385	2.266.395
PASİF HESAPLAR									
Borçlar	6.245	14.055	34.280	64.334	98.345	380.347	719.668	1.445.267	1.863.462
Gider Reeskontları	313	174	954	1.963	2.900	1.624	5.503	8.010	85.909
Öd.Vergi Ve Yük.	38	83	337	420	516	2.239	6.308	12.519	9.390
Muhtelif Borçlar	75	686	230	218	1.443	5.717	11.389	17.986	
Diğer Pasifler	810	1.063	4.520	13.704	16.334	13.692	34.740	56.356	128.016
Özkaynaklar	294	564	1.179	3.455	4.038	17.315	49.704	87.189	161.023
Dönem Net Karı	108	261	277	866	1.150	7.074	8.819	15.058	11.902
Pasif Toplamı	7.883	16.886	41.777	84.960	124.726	428.008	836.131	1.642.385	2.266.395

Kaynak TCMB verileri ve Hazine Müsteşarlığı verilerinden derlenmiştir.

3.3.1- Bazı Kalemlerinin Toplam Aktif İçindeki Yeri

Finansal kurumların verimlilik ve etkinliğini büyük ölçüde etkileyen önemli unsurlardan biri sektörün rekabet derecesidir. Özel finans kurumları, daha önceki bölümlerde anlatıldığı gibi eksik rekabette faaliyet göstermektedirler. Piyasaya giriş ve çıkış kamu otoritesinin iznine bağlıdır. Değerlendirmelerde bu durum gözden kaçırılmamalıdır.

Tablo.3.7 Bazı Aktif Kalemlerin Bilanço Toplamlarına Oranları

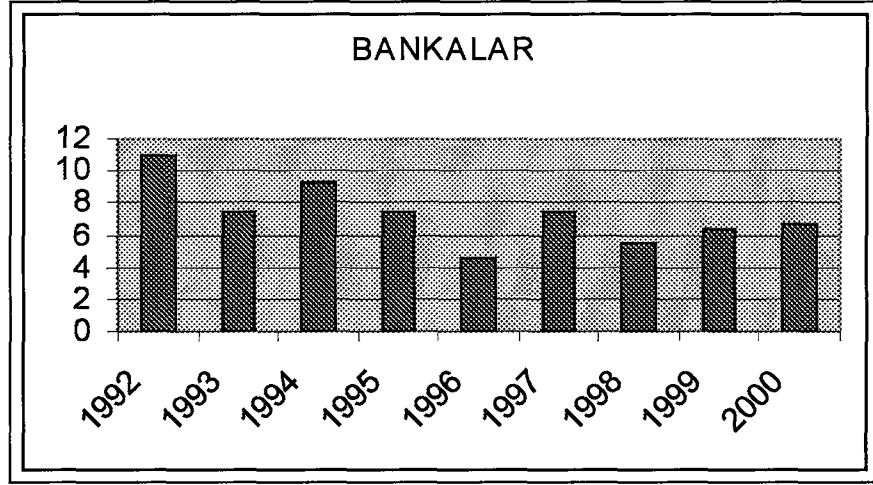
YILLAR	BANKALAR	ALACAKLAR	TAH.GEC.ALC
1992	10,9	73,8	0,5
1993	7,4	84,0	0,5
1994	9,2	70,9	3,1
1995	7,4	72,5	2,4
1996	4,5	74,1	2
1997	7,5	76,9	0,4
1998	5,4	76,6	1
1999	6,4	76	1,2
2000	6,7	80,9	0,2

3.3.1.1- Bankalar Kaleminin Aktif İçerisindeki Yeri

Özel finans kurumlarının 1992-2000 yıllarındaki toplulaştırılmış bilançolarında yer alan bazı aktif bilanço kalemlerinin yıllar itibariyle, bilanço toplamlarına olan oranları tablo 3.7'deki gibidir.

Tablo 3.7'de Bankalar, Alacaklar ve Tahsili Gecikmiş Alacaklar kalemleri gösterilmiş ve bu kalemlerin grafikleri sırasıyla Bankalar kalemi grafik 7, Alacaklar kalemi grafik 8 ve Tahsili Gecikmiş Alacaklar kalemi ise grafik 9'da gösterilmiştir.

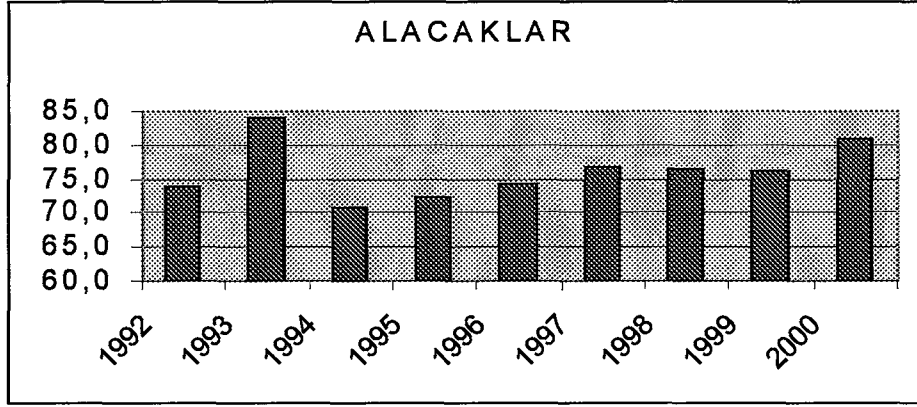
Tablo 3.7'de ki bilanço kalemlerinin incelenmesinde en dikkate değer husus, özellikle 1994 ekonomik krizini takiben ÖFK'lar hakkında getirilen nakit bulundurma ve blokaj yükümlülüğü neticesinde, gelir getirmeyen banka mevcutları mutlak olarak artmış ise de, aktif toplam içindeki nisbi payı azalmıştır. Bu iyi bir göstergedir. Buna karşılık 1994 ekonomik krizini takiben tahsili gecikmiş alacaklarda önemli artışlar gözlenmektedir.

Grafik 6 Bankalar Kaleminin Bilanço Toplamına Oranları

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi Bankalar kaleminin toplam aktif içindeki payları, 1992 yılında 10,9 gibi bir payla son 9 yılın en yüksek oranı olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 1993 yılında %7,4’e gerilemiştir. 1994’de tekrar yükselen bu oran 9,2 olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılında 7,4’e gerileyen bankalar kalemi, 1996’da 4,5’lere kadar azalmıştır. Bankalar kaleminin toplam aktif içerisindeki payı 1997-2000 yılları arasında sırasıyla, 7,5- 5,4- 6,4 ve 6,7 olarak gerçekleşmiştir.

3.3.1.2- Alacaklar Kaleminin Toplam Aktif İçindeki Yeri

Özel finans kurumlarının aktif kalemlerinden biride alacaklardır. Bu aktif kalemlerle ilgili grafiği aşağıda gösterilmiştir.

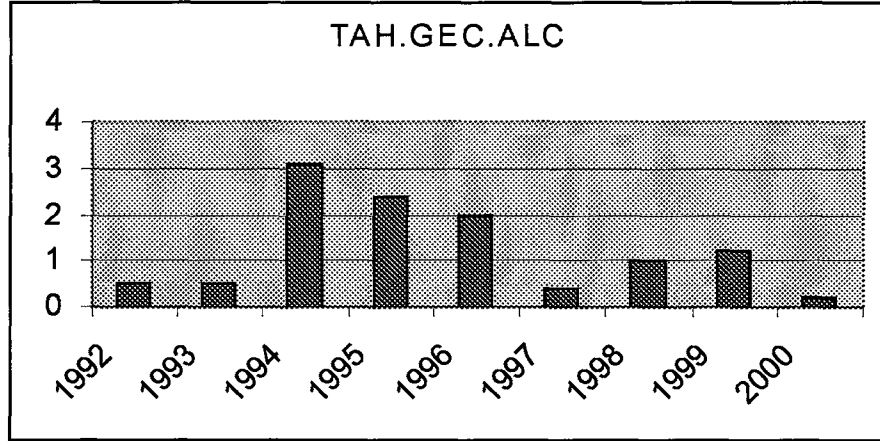
Grafik 7 Alacaklar Kaleminin Bilanço Toplamına Oranları

Özel finans kurumlarının aktif toplamı içerisinde en büyük payı alacaklar kalemi oluşturmaktadır. Grafik 7’de görüldüğü gibi, 1992 yılında toplam aktif içinde % 73,8 iken izleyen yılda % 84,0 olarak gerçekleşmiştir. Bu hızlı yükselişin ardından 94 yılı ekonomik krizle reel faizleri yükselmesi neticesinde % 70,9 olarak pay almıştır. Başka bir deyişle 1994 ekonomik kriz, ÖFK’ların kredi kullandırma oranlarının düşmesine ve alacak kaleminin toplam aktif içindeki payının da azalmasına neden olmuştur. 2000 yılında % 80,9 olan alacaklar kalemi, 1997-1999 yılları arasında % 76’larda kalmıştır.

3.3.1.3- Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Aktif İçindeki Yeri

Tahsili gecikmiş alacaklar kalemi tüm kurumlar için olduğu gibi, ÖFK’lar için de önemli bir risk kalemidir. İkinci bölümde de belirtildiği gibi, ÖFK’larda tahsili gecikmiş alacaklar veya takipteki alacaklar; Özel takipteki alacaklar, idari takipteki alacaklar ve kanunî takipteki alacaklar kalemlerinden oluşmaktadır.

Özel finans kurumlarının tahsili gecikmiş alacakların toplam aktif içindeki 1992- 2000 yılları değişimleri, tablo 3.7 ve grafik 8’de ki gibidir.

Grafik 8 Tahsili Gecikmiş Alacakların Bilanço Toplamına Oranları

Tablo 3.7'ye göre, 1994'de toplam aktif içerisinde %3,1 gibi yüksek bir oranda sorunlu alacağı olan ÖFK'lar, 1995 yılında bu oranı % 2,4, 1996'da % 2, 1997'de %0,4 ve 2000 yılında da %0,2 gibi oranlara düşürerek aktif kalitesini olumlu yönde değiştirmişlerdir. ÖFK'lar, ödenmeyen kredilere herhangi bir faiz talep edemediklerinden bu konuda önemli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Fakat bankalarla karşılaştırıldığında sorunlu alacaklarda, bankalardan daha başarısız değillerdir. Bunun en önemli nedeni ise kredi müşterilerini belirlemede daha seçici olmalarıdır.

3.3.2-Bazı Kalemlerinin Toplam Pasif İçindeki Yeri

Özel finans kurumlarının 1992 –2000 yılı toplulaştırılmış bilançolarının pasif kalemlerden bazılarının tablo ve grafikleri aşağıda verilmiştir. Bu kalemler sırasıyla, Borçlar, Diğer Pasifler, Özkaynaklar ve Kar kalemleridir. Bu pasif kalemlerin grafikleri; Grafik 9, grafik 10, grafik 11 ve grafik 12'de dir.

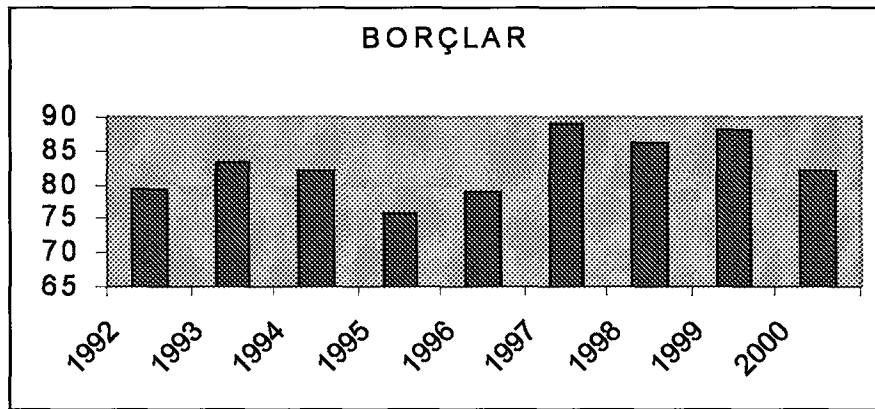
Pasifte yer alan borçlar, diğer pasifler, özkaynaklar ile kar kalemlerinin pasif toplamına olan oranları tablo 3,8'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8 Pasif'te Yer Alan Bazı Kalemlerin Toplam Pasife Oranları

YILLAR	BORÇLAR	DİĞER PASİFLER	ÖZKAYNAKLAR	KAR
1992	79,2	10,3	3,7	1,4
1993	83,2	6,3	3,3	1,5
1994	82,1	10,8	2,8	0,7
1995	75,7	16,1	4,1	1
1996	78,8	13,1	3,2	0,9
1997	88,9	3,2	4	1,7
1998	86,1	4,2	5,9	1,1
1999	88	3,4	5,3	0,9
2000	82,2	5,6	7,1	0,5

3.3.2.1- Borçlar Kaleminin Toplam Pasif İçindeki Yeri

Borçlar kaleminin ÖFK'ların pasif kalemleri içindeki yeri tablo 3.8'de görüldüğü gibidir. Tabloya ait grafik ise grafik 9'da sunulmuştur.

Grafik 9- Borçlar Kaleminin Pasif Toplamına Oranları

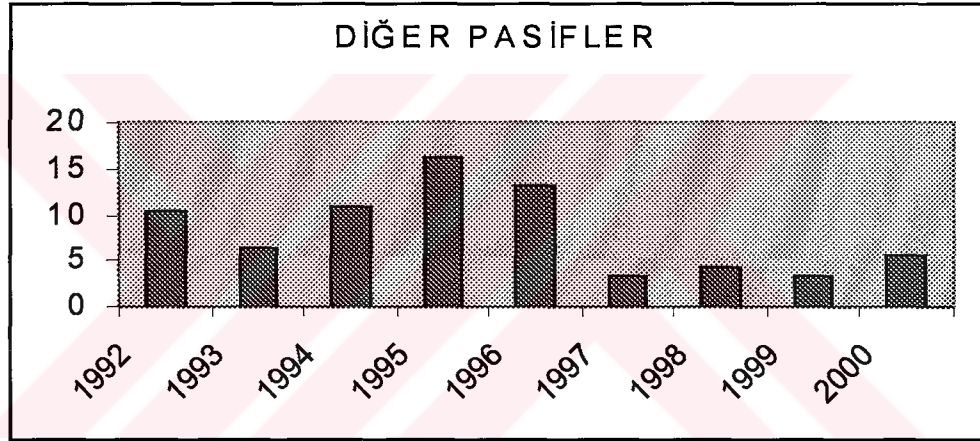
Toplam pasif içerisinde en büyük pay borçlar kalemidir. Borçlar, ÖFK'ların cari hesap ve katılma hesaplarında topladıkları fonlardan

oluşmaktadır. Yıllar itibariyle bu kalemlerdeki değişimlere baktığımızda, 1992 yılında % 79,2 , 1993 'de 83,2, 1994'de %75,7' , 2000 yılında ise % 82,2 olarak gerçekleşmiştir.

3.3.2.2- Diğer Pasif Kalemlerin Toplam Pasif İçindeki Yeri

Pasif kalemler içerisinde sınıflandırmaya girmeyen kalemlerden oluşan diğer pasifler kalemi ile ilgili ÖFK'ların toplam pasifinde yer alan bu kalemin oranı tablo 3.8'de, grafiği ise grafik 10'da verilmiştir.

Grafik 10- Diğer Pasifler Kaleminin Pasifler Toplamına Oranları

Bilançolarında herhangi bir sınıflandırmaya girmeyen pasif nitelikli diğer hesaplardan oluşan Diğer Pasifler kaleminin yıllar itibariyle değişim grafiğine baktığımızda, 1994, 1995 ve 1996 yılları dışında yüzdesel olarak önemli bir değişiklik olmadığını söyleyebiliriz.

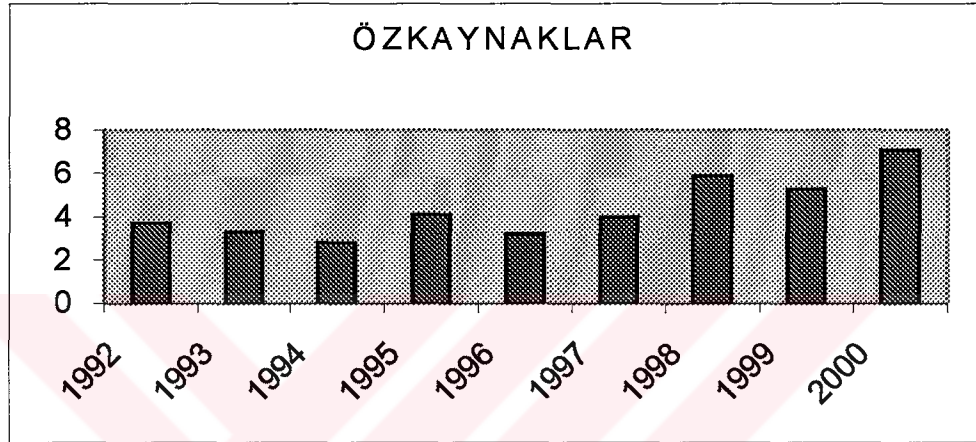
3.3.2.3- Özkaynakların Toplam Pasif İçindeki Yeri

Özel Finans Kurumlarında sermaye, işletme faaliyetlerinin organizasyonu, gerekli donanım, alt yapı çalışmaları, üretim ve mal ticaretinin finansmanı işlemleri için gerekli kaynağın sağlanması, girişilecek ortak yatırım projelerinde, girişimci grup ögesi olarak katılması için öngörülen tutarların

sağlanması, mevduat toplama ve plasman süresi için gerekli nakdi kaynağın temini için lüzum görülen parasal kaynaklar toplamı olarak ifade edilebilir.⁹⁹

ÖFK'ların özkaynaklarının toplam pasif içindeki yeri tablo 3.8'de grafiği ise grafik 11'de gösterilmiştir.

Grafik 11- Özkaynakların Toplam Pasiflere Oranları

Özel finans kurumlarının özkaynakları; ödenmiş sermaye, yedek akçeler, muhtemel zararlar karşılığı, yeniden değerlendirme fonları, değerlendirme farkları ve geçmiş yıllar zararlarından oluşur. Buna göre ÖFK'ların özkaynak yeterliliği yıllar itibariyle bakıldığında, tablo 3.8'deki gibidir. Genel olarak ÖFK'ların özkaynak yeterliliğinde sıkıntılarının olduğu söylenebilir. Fakat 1993 yılında toplam pasif içinde % 3,7 olan özkaynak/ Pasif oranı, 2000 yılında 7,1 olarak bir iyileşme içerisinde olduğu görülmektedir. Bu iyileşme trendini grafik 11'de net olarak görebilmekteyiz.

3.3.2.4- Kar Kaleminin Toplam Pasif İçindeki Yeri

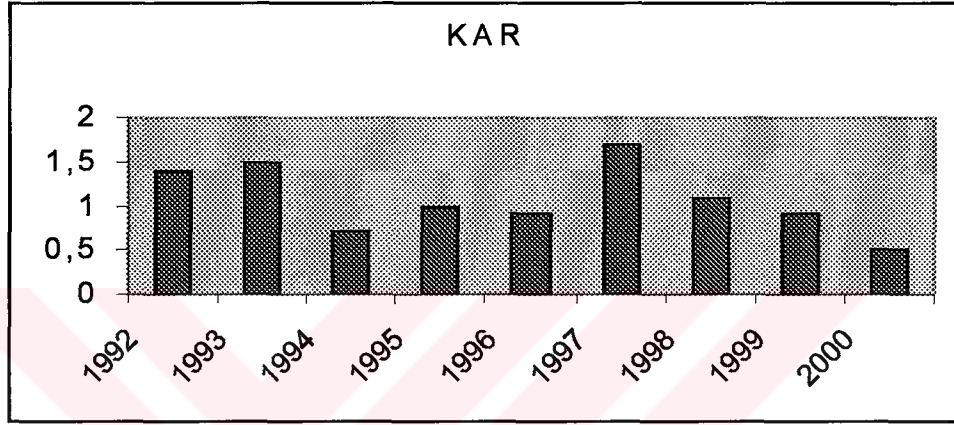
Bir kurumun başarı ya da başarısızlığının kesin bir göstergesi olan karlılık, ÖFK'nın değer yaratma yeteneğini ve bunu kaynak rezervlerine ekleyerek sermaye uygunluğunu artırma yeteneğini ölçer. Bunun yanısıra

⁹⁹ KOZANOĞLU, H. a.g.e. : 9

karlılık varlık niteliği, genel giderler kontrolü vb. gibi alanlarda yönetimin performansını inceleyen nicel bir ölçüttür.

ÖFK'ların karlılık oranları tablo 3.8'de bu oranların grafiği de grafik 12'de gösterilmiştir.

Grafik 12- Kar Kaleminin Pasif Toplamına Oranları

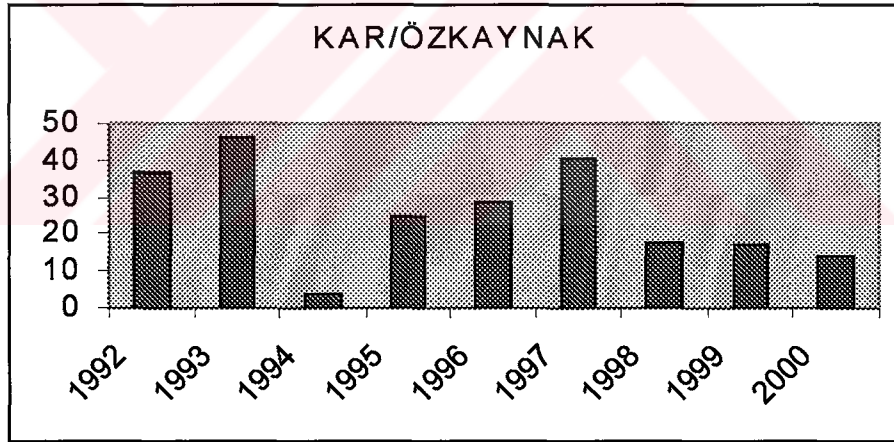

ÖFK'ların karlılık oranları, tablo 3.8'de görüleceği üzere, 1994-96 yılları arasında azalırken, sonraki yıllarda tekrar bir iyileşme içerisinde olduğu ve eski düzeyine ulaştığı görülmektedir. Fakat 1999 yılında kar kaleminin oranı 0,9'a düşmüş, 2000 yılında ise 0,5'lere gerilemiştir.

Özel finans kurumlarının bilanço karlarının özkaynaklara olan oransal gelişimi de tablo 3,9'daki gibidir. Grafik ise 13'te görülmektedir.

Tablo 3-9 ÖFK'ların Bilanço Karlarının Özkaynaklara Oranları

YILLAR	KAR/ÖZKAYNAK
1992	36,7
1993	46,2
1994	3,5
1995	25
1996	28,4
1997	40,8
1998	17,7
1999	17,2
2000	14,2

Grafik 13 Kar / Özkaynak Oranları

Tablo ve grafikte görüldüğü gibi 1994 yılında Kar / özkaynak oranında diğer yıllara göre radikal değişim göz çarpmaktadır. 1993 yılında 46,2 olarak gerçekleşen kar / özkaynak oranı 1994 yılında 3,5'tir. Bu radikal değişimin temel nedeni 1994 ekonomik krizdir. 2000 yılında ise % 14,2'dir.

3.4- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLER ANALİZİ

Çalışmamızın bu kısmında, özel finans kurumlarının her birinin son beş yıllık bazı bilanço kalemlerindeki değişimleri ve gelişimleri gösterilecek ve birbirleriyle karşılaştırmaları yapılacaktır.

3.4.1- Özel Finans Kurumlarının Aktiflerinin Karşılaştırması

Tablo 3.10'da ÖFK'ların 1996 – 2000 yılları arasında Aktiflerin karşılaştırılması görülmektedir.

Tablo 3.10 ÖFK'ların Yıllar İtibariyle Aktiflerinin Karşılaştırılması

AKTİFLER (Milyar)	ALBARAKA	İHLAS	KUVEYT	ANADOLU	FAMILY	ASYA	TOPLAM
1996	69.252	43.775	32.740	14.474	21.558	4.186	185.985
1997	119.962	122.853	71.154	40.192	37.993	31.207	423.631
1998	221.884	258.680	129.001	65.057	62.658	72.587	809.867
1999	376.816	642.435	235.633	113.875	130.000	158.307	1.657.066
2000	486.978	836.906	309.590	170.900	128.483	237.314	2.170.171
ORTALAMA 97	94.607	83.314	51.947	27.333	29.776	17.697	304.673
ORTALAMA 98	170.923	190.767	100.078	52.625	50.326	51.897	616.614
ORTALAMA 99	299.350	450.558	182.317	89.466	96.329	115.447	1.233.467
ORTALAMA 00	431.897	739.671	272.612	142.388	129.242	197.811	1.913.619
DEĞİŞME ORANI 97-98	%81	%129	%93	%93	%69	%193	%102
DEĞİŞME ORANI 98-99	%75	%136	%82	%70	%91	%122	%100
DEĞİŞME ORANI 99-00	%44	%64	%50	%71	%34	%71	%55
1997 PAY	31,05	27,35	17,05	8,97	9,77	5,81	100
1998 PAY	27,72	30,94	16,23	8,53	8,16	8,42	100
1999 PAY	24,27	36,53	14,78	7,25	7,81	9,36	100
2000 PAY	22,57	38,65	14,25	7,44	6,75	10,34	100

Kaynak: ÖFK'ların 1996-2000 Yılları Faaliyet Raporları

Aktifler açısından baktığımızda 1997 yılında ÖFK'ları toplam aktif içinde en yüksek paya %31,05 ile Albaraka Türk Finans Kurumu sahiptir. İkinci pay % 27,35 ile İhlas Finans Kurumuna aittir. Daha sonra 17,05 ile KuveytTürk Evkaf Finans Kurumu, 9,77 ile Family Finans gelmektedir. Finans sektöründe yeni girmiş olan Anadolu Finans Kurumu da 8,97 gibi bir pay

almıştır. ÖFK'ların toplam aktif içinde %5,81 oranında Asya finans gelmektedir.

Türkiye'de 1985 yılından itibaren faaliyet gösteren Albaraka Türk Finans Kurumunun, toplam aktif içindeki payı yeni finans kurumlarının kurulmasıyla beraber azalma eğilimine girmiştir. Son yıllardaki değişimi tabloda görülmektedir. Albaraka Türk Finans Kurumunun 1997-98 yılındaki aktifler açısından değişimi nominal olarak 1997-98 yıllarında %81, 1998-99 yıllarında %75 ve 1999-2000 yıllarında ise %44 artış olmuştur.

Albaraka Türk Finans Kurumunun ÖFK'ların toplam aktif içindeki payı ise yıllar itibarıyla 1996'da 37,23, 1997'de 31,05, 1998'de 27,72, 1999'da 24,27 ve 2000 yılında ise 22,57 oranında pay alabilmiştir. Albaraka Türk'ün aktiflerler içerisindeki payında son 5 yılda önemli azalma görülmektedir.

Faaliyetlerine 1995 yılında başlayan İhlas Finans Kurumu Özel finans kurumları içinde çok kısa zamanda büyüyen yerli sermayeli bir kurum olmasına rağmen 2000 yılında faaliyetlerine son verilerek kapanmıştır. Toplam aktifler açısından baktığımız zaman tabloda da görüldüğü gibi, İhlsa Finans Kurumu kurulduğundan bir yıl sonra ÖFK'ların toplam aktif içinde % 23,53 gibi bir oranla Albaraka Türk Finans Kurumundan sonra ikinci büyük paya sahip olmuştur. 1996 yılından 2000 yılına kadarda sürekli payını artırmış ve birinci sıraya yükselmiştir. ÖFK'ların aktif toplamları içinde 1996 yılında 23,53 oranında payı bulunan İhlas Finans Kurumunun, 1997'de 27,35 iken, 1998'de 30,94, 1999'de 36,53'e yükselmiş ve 2000 yılında da 38,65 pay ile birinci olmuştur.

İhlas Finans Kurumunun yıllar itibarıyla Aktiflerindeki yüzdesel değişim ise; 1997-98'de %129, 1998-99'da %136 ve 1999-2000'de ise %64 olmuştur.

Ülkemizde 1989 yılından beri faaliyet gösteren Kuveyttürk Finans Kurumunun Aktif içindeki payı Albaraka ve İhlas Finans Kurumlarından sonra üçüncü sıradadır. 1997 yılında %17,05, 1998 yılında 16,23, 1999 yılında 14,78 ve 2000 yılında %14,25 paya sahip olan Kuveyttürk Finans Kurumunun

aktiflerindeki yüzdesel değişimi ise; 1997-98 yılları %93, 1998-99 yılları %82 ve 1999-2000'de %50 olarak değişmiştir.

1984 yılında kurulan 1985 yılında faaliyetlerine başlayan ilk finans kurumu olan Faisal Finans Kurumu geçtiğimiz yıllarda yapısal değişikliklere uğramış Family Finans Kurumu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kurumla ilgili yapısal değişiklikler birinci bölümde anlatılmıştır. Family Finans Kurumunun aktifler açısından karşılaştırmasına baktığımızda, Albaraka Türk Finans Kurumunda olduğu gibi aktiflerinde yıllar itibariyle azalma görülmektedir. 1996 yılında 11,59 oranında paya sahip olan Family Finans Kurumu, 1997'de 9,77'ye gerilemiş, 1998'de 8,16'ya düşmüştür. Daha sonraki yıllarda da azalma devam etmiş ve 1999'da 7,81, 2000'de de 6,75'lere kadar gerilemiştir.

Family Finans Kurumunun aktiflerindeki yıllar itibariyle değişimine baktığımızda, 97-98 yılı % 69, 1998-99'da %91 ve 1999-2000 yılı 34 olmuştur.

Tamamı yerli sermaye ile kurulan ve 1996 yılında faaliyetlerine başlayan Asya finans Kurumunun toplam aktif içindeki payı dikkat çekmektedir. Kurulduğu yıldan itibaren aktif içindeki payını sürekli artıran Asya Finans Kurumunun 1996 yılında toplam aktiflerdeki payı %2'lerde iken 1997 yılında 5,81, 1998 yılında 8,42, 1999 yılında 9,36 ve 2000 yılında da 10,34 pay almıştır.

Asya Finans Kurumunun aktiflerindeki değişimi ise yıllar itibariyle şöyledir. 1997-98 yılı %193 gibi bir artış gerçekleştirmiş, daha sonraki yıllarda bu artış ivmesi azalmıştır. 1998-99 yılı artışı %122 olmuş ve 1999-2000 yılı ise %71 olarak gerçekleşmiştir.

Aktiflerin yıllar itibariyle önceki yıla göre artış oranı bakımından Asya Finans Kurumunun İhlas Finans Kurumuyla beraber sektörün üzerinde artış oranlarını yakaladıklarını görmekteyiz. ÖFK'ların toplam aktiflerindeki önceki yıla göre değişimi 1997-98'de %102 iken Asya Finans Kurumunun % 193 gibi bir artış sağlamıştır. Aynı şekilde İhlas Finans Kurumu da % 129 olarak aktiflerini önceki yıla göre artırmıştır.

Faaliyetlerine 1991 yılında başlayan tamamı yerli sermaye ile kurulmuş diğer bir finans Kurumu da Anadolu Finans Kurumudur. Toplam aktif içerisinde en düşük pay oranı Anadolu Finans Kurumunundur. 1996 yılında 7,78 oranında bir paya sahip olan Anadolu Finans Kurumu, aktif içindeki payını 1997'de artırmış ve 8,97 oranında pay almıştır. Daha sonraki yıllarda toplam aktif içindeki payı azalmaya başlamıştır. 1998'de 8,53, 1999'da 7,25 ve 2000'de 7,44 oranında aktiflerde payı bulunmaktadır.

Anadolu Finans Kurumunun aktiflerinin önceki yıla göre yüzdesel değişimi ise, 1997-98 yılı %93, 1998-99 yılı %70, 1999-2000 yılı %71 olarak değişmiştir.

3.4.2- ÖFK'ların Toplanan Fonlardaki Payları Bakımından Yıllar İtibariyle Karşılaştırması

ÖFK'ların 1996-2000 yılları Toplanan Fonların her bir finans kurumunun payları ve değişim yüzdeleri tablo 3.11'de gösterilmiştir.

Tablo 3.11 ÖFK'ların Toplanan Fonların Karşılaştırması

(Milyar)	ALBARAKA	İHLAS	KUVEYT	ANADOLU	FAMILY	ASYA	TOPLAM
1996	55.071	36.263	29.024	14.892	19.915	1.949	157.114
1997	106.103	105.926	62.510	31.240	33.935	22.932	362.646
1998	193.795	214.098	110.014	54.021	57.021	57.580	686.529
1999	335.525	543.669	198.376	101.101	120.000	123.655	1.422.326
2000	431.406	699.932	280.949	148.937	116.380	184.873	1.862.477
ORTALAMA 97	80.587	71.095	45.767	23.066	26.925	12.441	259.880
ORTALAMA 98	149.949	16.012	86.262	42.631	45.478	40.256	524.588
ORTALAMA 99	264.660	378.884	154.195	77.561	88.511	90.618	1.054.428
ORTALAMA 00	383.466	621.801	239.663	125.019	118.190	154.264	1.642.402
DEĞİŞME ORANI 97-98	%86	%125	%88	%85	%69	%224	%102
DEĞİŞME ORANI 98-99	%77	%137	%79	%82	%95	%125	%101
DEĞİŞME ORANI 99-00	%45	%64	%55	%61	%34	%70	%56
1997 PAY	31,01	27,36	17,61	8,88	10,36	4,79	100
1998 PAY	28,58	30,5	16,44	8,13	8,67	7,67	100
1999 PAY	25,1	35,93	14,62	7,36	8,39	8,59	100
2000 PAY	23,35	37,86	14,59	7,61	7,2	9,39	100

Kaynak: ÖFK'ların 1996-2000 Yılları Faaliyet Raporları

Tablo 3.11’de 1996- 2000 yılları arasında faaliyet gösteren özel finans kurumlarının topladıkları fonların yıllar itibariyle değişim oranları ve toplam içindeki payları gösterilmiştir. ÖFK’ların toplanan fonlardaki paylarına baktığımızda, 1997 yılında Albabarak %31,1 oranla en büyük paya sahiptir. 1997 yılında diğer önemli bir pay ise İhlas Finans Kurumuna ait ve bu oran %27,36’dır. KuveytTürk % 17,61 pay elde etmişken onu Family Finans %10,36 pay alarak izlemiştir. Anadolu ve Asya Finans kurumları sektörde yeni olmalarından dolayı payları oldukça düşüktür. Anadolu Finans Kurumu %8,88, Asya Finans Kurumu ise % 4,79 oranında toplanan fonlar da pay alabilmişlerdir.

1997 yılında toplanan fonlarda % 31 oranında en büyük paya sahip olan Albaraka Finans Kurumunun topladığı fonlarda azalma görülmektedir. Bu kurumumdaki azalmalar karşısında İhlas Finans ve Asya Finans kurumları paylarını artırmışlardır. Family Finans Kurumunda da azalma söz konusudur.

Yıllar itibariyle değişim oranlarına baktığımızda ise, 1997- 98 yıllarında nominal olarak, AlbarakaTürk % 86 İhlas Finans % 125, KuveytTürk %88, Anadolu Finans Kurumu % 85, Family Finans % 69 ve Asya Finans’ta %224 oranında değişim göstermişlerdir.

1998-99 yıllarında ise değişim yüzdeleri Albaraka % 77, İhlas Finans %137, KuveytTürk %82, Family Finans %95, Asya Finans ise %125 oranında nominal bir artış elde etmişlerdir.

1999-2000 yıllarındaki değişim yüzdelerine baktığımızda, nominal artışların genelde yavaşladığı göze çarpmaktadır. Bunun en önemli nedeni Türkiye’de yaşanan ekonomik kriz ve buna bağlı olarak güvensizlik ortamıdır. AlbarakaTürk% 45, İhlas Finans %64, KuveytTürk % 55, Anadolu Finans %61, Family Finas %34, Asya Finans %70 oranlarında artış gösterebilmişlerdir.

3.4.3- ÖFK'lerin Kullandırılan Fonlardaki Payları Bakımından Yıllar İtibariyle Karşılaştırması

Özel finans kurumlarının kullandırılan fonlardaki payları ve değişim yüzdelerinin karşılaştırılmasıyla ilgili tablo 3.12'de gösterilmiştir.

Tablo 3.12- ÖFK'lerin Kullandırılan Fonların Karşılaştırması

Kullandırılan Fonlar

(Milyar)	Albaraka	İhlas	Kuveyt	Anadolu	Faisal	Asya	Toplam
1996	52.599	35.886	23.084	12.444	18.163	775	142.951
1997	100.237	99.158	45.874	27.312	30.882	19.526	322.989
1998	189.808	218.878	77.978	47.237	44.881	48.300	627.082
1999	313.187	532.916	146.836	83.863	87.000	102.876	1.266.678
2000	341.220	780.235	180.468	94.392	89.095	151.509	1.636.919
Ortalama 97	76.418	67.522	34.479	19.878	24.523	10.151	232.971
Ortalama 98	145.023	159.018	61.926	37.275	37.882	33.913	475.037
Ortalama 99	251.498	375.897	112.407	65.550	65.941	75.588	946.881
Ortalama 00	327.204	656.576	163.652	89.128	88.048	127.193	1.451.801
Değ.Oranı 97-98	%90	%136	%80	%88	%54	%234	%104
Değ.Oranı 98-99	%73	%136	%82	%76	%74	%123	%99
Değ.Oranı 99-00	%30	%75	%46	%36	%34	%68	%53
1997 Pay	32,8	28,98	14,80	8,53	10,53	4,36	100,00
1998 Pay	30,53	33,47	13,04	7,85	7,97	7,14	100,00
1999 Pay	26,56	39,7	11,87	6,92	6,96	7,98	100,00
2000 Pay	22,54	45,22	11,27	6,14	6,06	8,76	100,00

Kaynak: ÖFK'lerin 1996-2000 Yılları Faaliyet Raporları

Özel finans kurumlarının önemli başarılarından birisi topladığı fonların çok önemli bir kısmını reel ekonomiye kanalize etmeleridir. Tablo 3.14 bu başarıda pay sahibi olan kurumların yıllar itibariyle göstermiş oldukları performans görülmektedir. Tabloya göre, kullandırılan fonlarda 1997 yılında yine en büyük pay Albaraka Türk Finans Kurumuna aittir ve bu oran, %32,8'dir. İkinci büyük pay % 28,98 ile İhlas Finans Kurumunun olmuştur.

1998 yılında Albaraka Türk Finans Kurumu kullandırılan fonlardaki payında bir miktar azalmış, İhlas Finans Kurumu ise payını % 5 oranında artırmıştır. Payını artıran bir diğer kurum ise Asya Finans olmuştur. Kullandırılan fonlarda % 2 oranında bir azalma ise Family Finans Kurumunda

olmuş, KuveytTürk ve Anadolu Finans kurumlarında çok ciddi bir kayıp olmamıştır.

Yıllar itibariyle değişim yüzdelerine baktığımızda, 1997-98 yıllarında Albaraka %90 nominal bir artış sağlamış, İhlas % 136 KuveyTürk % 80, Anadolu Finans % 54 ve Asya Finans % 234 oranlarında bir artış elde etmişlerdir.

1998-99 yıllarında artış yüzdeleri ise, Albaraka %73, İhlas % 136, KuveyTürk % 82, Anadolu %76, Family Finans % 74 ve Asya Finans % 123'tür.

1999-2000 yıllarında değişimleri ise, Albaraka % 30, İhlas, %75, KuveytTürk % 46, Anadolu Finans % 36, Family Finans % 34 ve Asya Finans % 68 oranında nominal artışlar sağlamışlardır.

3.5- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ ORAN ANALİZİ

Özel finans kurumlarının oran analizinde, Aktif kalitesi, Likidite analizi, Sermaye Yeterliliği ve Karlılık Analizleri yapılacaktır: ÖFK'ların, bilanço ve gelir tablosu kalemleri arasındaki oransal ilişkiler geçmiş 5 yıllık veriler ışığında değerlendirilecektir.

TCMB verileri doğrultusunda hazırlanan ÖFK'ların geçmiş 5 yıllık toplulaştırılmış bilançoları Tablo 3.13'te, Gelir tabloları ise Eklerde sunulmuştur. ÖFK'ların 5 yıllık oran analizi bu tablolardaki veriler doğrultusunda yapılmıştır.

Tablo 3.13- Özel Finans Kurumlarının 5 Yıllık Toplaştırılmış Bilançoları

BİLANÇO (milyar)	1997	1998	1999	2000	2001
	Aralık	Aralık	Aralık	Aralık	Eylül
AKTİF HESAPLAR	462.110	836.331	1.672.923	2.266.395	2.173.337
Nakit Değerler	6.699	9.590	15.945	21.181	38.697
Merkez Bankasından Alacaklar	0		2.302	2.901	5.945
Bankalardan Alacaklar	32.135	45.491	114.126	84.271	340.976
Menkul Değerler Cüzdanı (Net)	11	1.019	1.077	740	663
a)Devlet İç Borçlanma Senetleri	0		0	0	0
b)Diğer Menkul Kıymetler	0		1.077	740	663
Blokajlar	23.550		139.446	145.690	149.375
Kullandırılan Fonlar	332.111	644.303	1.260.400	1.726.294	1.115.032
Takipteki Alacaklar (Net)	12.922	8.242	20.154	47.831	179.267
a)Takipteki Alacaklar			55.137	97.545	275.590
b)Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)			-34.983	49.714	96.323
Alınacak Kar Pay. Ve Gelir Tah. Reeskontları	3.960	9.455	9.621	18.758	47.354
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar(Net)	200	279	629	807	748
Bağlı Menkul Değerler (Net)	0	0	0	0	0
Elden Çıkarılacak Kıymetler	0	200	4.130	18.610	51.387
Sabit Kıymetler (Net)	42.641	53.362	65.398	156.433	198.784
Diğer Aktifler	7.352	64.390	39.695	42.879	45.109
PASİF HESAPLAR	462.110	836.131	1.672.923	2.266.395	2.173.337
Toplanan Fonlar	361.457	746.263	1.420.556	1.863.462	1.779.229
Merkez Bankasına Borçlar	24.094		0	0	0
Bankalara Borçlar			0	0	24.586
Çıkarılmış Menkul Kıymetler	0		0	0	0
Ödenecek Vergi,Resim,Harç ve	3.521	6.308	8.635	9.390	7.724
Ödenecek Kar Pay. Ve Gider Reeskontları	20.178	5.503	75.963	85.909	27.841
Karşılıklar	33.194		12.485	18.595	24.265
Diğer Pasifler	19.666	8.145	53.434	128.016	152.579
ÖZKAYNAKLAR	240.095	58.523	101.850	161.023	157.113
Ödenmiş Sermaye	10.997		46.025	83.630	130.630
Yedek Akçeler	553		8.486	20.488	8.764
Sabit Kıymet Yeniden Değerlendirme Oranı	5.705		33.616	49.961	47.344
Menkul Değerler Değer Artış Fonu			93	0	0
Dönem Karı (Zararı)	6.805	8.819	14.662	11.902	-19.940
Geçmiş Yıllar karı (Zararı)	35		-1.032	-4.958	-9.685
Gayrinakdi Fonlar ve Yükümlülükler	42.822		147.337	204.099	294.805
Taahhütler	5.553		10.885	54.778	7.752
a)Döviz ile İlgili İşlemler			0	0	0
b)Diğer Taahhütler			10.885	54.778	7.752

Kaynak: TCMB ve ÖFK Faaliyet Raporlarından Derlenmiştir.

3.5.1- Aktif Kalitesi Analizi

Bankacılık sisteminin asıl fonksiyonu mali kaynakları kredi olarak reel kesime aktarmaktır. Aktif kalitesinin analizi, özel finans kurumlarının aktiflerini ne kadar etkin kullandığını gösterir. Özel finans kurumlarının aktif kalitesine yönelik oranların sonuçları tablo 3.16'da gösterilmiştir.

Tablo: 3.14 ÖFK'ların Aktif Kalitesi Analiz Oranları

	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
<u>Getirili Aktifler:</u>	74	77	139	108	82
Toplam Aktifler					
<u>Kirli Aktifler</u> :	11	14	6,3	8,8	11,2
Toplam Aktifler					
<u>Krediler</u> :	72	77	75	76	51
Toplam Aktifler					
<u>Sorunlu krediler:</u>	3,9	1,3	1,6	2,8	1,6
Toplam Aktifler					
<u>Likit Aktifler</u> :	13,5	6,7	16,2	11,1	24
Toplam Aktifler					

Getirili Aktifler / Toplam Aktif

Tablo 3.14 incelendiğinde, özel finans kurumlarının, 1997-2001 döneminde getirili aktiflerini artırdığı görülmektedir. 1997 yılında toplam aktifler içerisindeki payı % 74 olarak gerçekleşmiştir. Getirisi yüksek olan kalemlerde 1999 yılında önceki yıla göre, % 80 gibi önemli bir artış gözle çarpılmaktadır. ve % 139 oranına ulaşılmıştır. 2000 yılında getirili aktiflerin

oranı %108'dir. Önceki yıla göre getiri kazanma gücü yüksek kalemlerde düşüş gerçekleşmiştir. 2001 yılı Eylül ayı bilançosuna göre % 85 olmuştur.

Getirili aktiflerin toplam aktif içerisindeki payının yüksek olması olumludur. İkinci bölümde anlatıldığı gibi, getirili aktiflerin toplam aktif içerisindeki payını yüksek bir oranda tutmak, kurumlar için aktiflerin verimli ve etkin kullanıldığını göstermektedir. Bu durumda söz konusu oranın tekrar yükselişe yöneltilmesi gerektiği söylenebilir.

Kirli Aktifler / Toplam Aktifler

Tablo 3.14'de Kirli Aktiflerin, aktif toplamlarına olan oranları sunulmuştur. Bu oranlar yıllar itibariyle ve sırasıyla şöyledir. 1997'de 11, 1998'de 14, 1999'da 6,3, 2000'de 8,8 ve 2001'de 11,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlara göre 1999 yılında getirisiz aktiflerin toplam aktif içerisinde olması gereken oran civarında yani % 6 olduğu göze çarpmaktadır. Diğer yıllarda ise kirli yada getirisiz aktiflerde aynı başarıyı yakalamadığı gözükmektedir.

2000 yılında getiri kazanma gücü yüksek aktif kalemlerde gerileme, kirli yada getirisi olmayan kalemlerde artma şeklinde bir trend izlemiştir. 2001 yılında da getirili aktiflerde bir azalış görülmektedir. Aynı şekilde kirli aktiflerde de önceki yıla göre % 21,4 oranında artış olmuştur. Bunun en önemli nedeninin ülkemizde yaşanan banka krizleri olduğu söylenebilir. Özel finans kurumlarının getirili aktiflerini artırıcı çabalara yönelmesi gerekmektedir.

Krediler / Toplam Aktifler

Özel finans kurumlarının aktiflerinin en önemli kalemini krediler oluşturmaktadır. Tablo 3.14'de görüldüğü gibi, 1997 yılında toplam aktifler içerisinde kredilerin payı % 72 dir. 1998 yılında % 77, 1999 yılında % 75, 2000 yılında da %76 olarak gerçekleşmiştir. Toplam aktifler içerisinde ortalama %75 gibi yüksek olan bu oran özel finans kurumlarının ekonomiye direkt katkılarının bir göstergesidir. Bankacılık açısından, kredilerin toplam aktiflere oranının %75 olması önemli bir başarıdır.

Sorunlu Krediler / Toplam Aktifler

Bankacılık sektörünün ve özel finans kurumlarının en önemli risk kalemlerinden birini teşkil eden sorunlu krediler kalemi tablo 3.16'da görüldüğü gibi; 1997 yılında, son 5 yıl göz önünde bulunduğu en yüksek oranda gerçekleşmiş ve bu oran %3,9 olmuştur. 1998 yılında ÖFK'ların bu konuda daha etkili kararlar aldığı ve başarılı olduğu görülmektedir. 1998'de bu oran % 1,3'e düşmüş, izleyen yılda ise %1,6 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında %2,8 olarak gerçekleşerek, tekrar yükselme eğilimine girmiştir. 2001 yılının ilk üç bilanço döneminde tekrar %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Özel finans kurumlarının ödemesi geciken kredilerin tahsilatında gecikme faizi uygulamaları, bu konuda etkin bir tahsilat yapmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bankacılık açısından bu oranın %1'in altında olması arzulanmaktadır. Buna göre ÖFK'ların kullandığı kredilerini geri çağırma daha etkin yöntemler kullanmaları gerekmektedir.

Likit Aktifler / Toplam Aktif

Aktif Kalitesi açısından önemli bir kalem de Likit aktiflerdir. Tablo 3.13 incelendiğinde bu oran, 1997-2001 yılları arasında sırasıyla; %13,5- %6,7- %16,2- %11,1- %24 olarak çıkmıştır.

Tablo 3.14'e göre, likidite gücü açısından özel finans kurumlarının zayıf olduğu söylenebilir.

Özel finans kurumlarının katılma ve cari hesap şeklinde topladıkları fonları, müteşebislere kanalize ederek, ekonomiye canlılık kazandırdıkları ve yeni istihdam alanları sağladıkları söylenebilir.

Gerçekte, finans kurumlarının yasal olarak belirtilen tutarların dışında, topladığı fonları likit olarak tutması, rant ekonomisine hizmet anlamını taşır. Fakat finans kurumunun likidite gücünün yüksek olması tasarruf sahipleri açısından güven sağlayan unsurdur.

3.5.2- Likidite Analizi

Likidite analizi, ikinci bölümde anlatıldığı gibi, özel finans kurumlarının kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayabilme gücünü gösteren önemli bir kriterdir. Likiditeyi; finansal kuruluşun minimum zarar ile ani mevduat çekilmelerini, aynı zamanda da piyasanın kredi ihtiyaçlarını normal bir şekilde karşılayabilme gücü olarak tanımlayabiliriz.

Özel finans kurumlarının likidite veya likidite gücü açısından son beş yıllık bazı oran sonuçları tablo 3.15’de gösterilmiştir.

Tablo :3.15 ÖFK’ların Likidite Analiz Oranları

	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
Likit Değerler / Top.Aktifler	13,5	6,7	16,2	11,1	24
Likit Değerler / Getirili Aktifler	19,3	8,7	21,4	14,6	47
Likit Değerler / Krediler	18,	8,7	21,5	14,6	47,5

Likit Değerler / Toplam Aktifler

Likit değerler, özel finans kurumları açısından genelde getirisiz kalemler oldukları için, mevduat bankalarıyla kıyaslandığında düşük çıkmaktadır. Örneğin mevduat bankalarında bu oran yaklaşık %45-50 gibi yüksek oranlarda çıkarken, özel finans kurumlarında, ortalama % 10-15 arasında çıkmaktadır.

Tablo 3.15 incelendiğinde, 1997 –2001 yıllarında likit değerlerin toplam aktifler içerisindeki payları sırasıyla; % 13,5, %6,7, %16,2 %11,1 ve 2001 yılında bu oran % 24’tür. ÖFK’ların bankalara oranla fazla likidite bulundurmamalarının en önemli nedeni, toplanan fonların %75 oranında kullandırmalarından kaynaklanmaktadır.

Likit Değerler / Getirili Aktifler

Likidite analizinde bir başka oran da getirili aktiflerin içerisinde likit değerlerin oranıdır. Özel finans kurumları, topladığı fonlarını yüksek oranda krediye dönüştürdükleri için, getirili aktifler içerisinde de düşük oranda likit değerler vardır. 1997'de %19,3, 1998 'de %8,7, 1999'da %21,4 2000'de %14,6 olan bu oran 2001 yılı Eylül bilançosunda %47 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, ÖFK'ların likitlerini getirili aktifler üzerinde yoğunlaştırdıklarını göstermektedir.

Likit Değerler / Krediler

Likidite Analizinin önemli bir oranı da; likit değerlerin kredilere oranıdır. Tablo 3.15'te görüldüğü gibi, 1997-2001 döneminde sırasıyla; %18,8, %8,7, % 21,5, %14,6 ve %47,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, müşterilerin yeni kredi talebinde bulunmaları halinde, mevcut kredilerin yüzde kaç fazlası oranında taleplerin karşılanabileceğini gösterir. Fakat bu orandan, elde zorunlu bırakılması gerekli likit değerlerin düşürülmesi daha anlamlı olacaktır.

Likit değerlerin kredilere oranı incelendiğinde 2001 yılında, geçmiş yıllara nazaran daha olumlu olduğu söylenebilir.

3.5.3- Sermaye Yeterliliği Analizi

ÖFK'ların sermayesinin, kuruluşuna ve banka faaliyetlerinin sürdürülmesine temel kaynak olma, mevduat sahiplerinin ve diğer menfaat sahiplerinin korunmasını sağlama, beklenmeyen zararları karşılama gibi fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için yeterli miktarda olması gereklidir.

Özel finans kurumlarının sermaye yeterliliği ile ilgili bazı oranlar tablo 3.16'da çıkarılmıştır.

Tablo: 3.16 ÖFK'ların Sermaye Yeterliliği Analiz Oranları

	1997	1998	1999	2000	2001
Sermaye / Top.Aktifler	5,9	7	6,1	7,1	7,2
Sermaye / Mevduat	6,4	7,8	7,2	8,6	8,8
Sermaye / Krediler	7,3	9,1	8,1	9,3	14
Sorunlu Krd.: Sermaye	5,4	14	19,7	29,7	114,1

Sermaye / Aktif Toplamı

Sermaye yeterliliğinde diğer önemli oran, sektörün sahip olduğu varlıkların ne kadarını kendi kaynaklarıyla karşıladığının gösterildiği Sermaye/Toplam Aktifler oranıdır. Tablo 3.16'da bu oranlar 1997-2001 yılları arasında sırasıyla; 5,9- 7- 6,1- 7,1- 7,2 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre; 1997 yılında toplam aktiflerin %5,9'unu karşılayabilen özel finans kurumları, 1998 yılında %7'ye yükselmiştir. 2001 yılının ilk üç döneminde %7,7 olarak belirlenmiştir. Bu oran genel anlamda yetersizdir. Risk açısından ve sermayeye ilgili taraflar açısından bu oran artırılmalıdır.

Sermaye / Mevduat

Toplanan mevduatların sermaye tutarıyla karşılanan kısmını gösteren sermaye/mevduat oranı yine tablo 3.16'da gösterilmiştir.

Özel finans kurumlarının ağırlıklı mevduatını oluşturan kalemi katılma hesaplarıdır. Katılma hesaplarında bu kurumların herhangi bir taahhütleri olmadığından bu oranın düşük düzeyde olması beklenir.

Tabloda görüldüğü gibi; 1997 yılında 6,4 olarak gerçekleşen bu oranda az da olsa bir artış trendi söz konusudur. 1998'de 7,8, 1999'da 7,2, 2000'de 8,6, 2001 yılının ilk üç döneminde 8,8 olarak gerçekleşmiştir. Aslında yüksek olması gereken Sermaye / Mevduat oranının, ÖFK'ların yapıları gereği, düşük

düzeyde olması normal karşılanabilir. Fakat bankalarda durum buradakinin aksine yüksek düzeyde olması beklenir.

Sermaye / Krediler

Özel finans kurumu sermayesinin, kurumun gerçekleştirdiği Kar-Zarar Ortaklığı, Finansal Kiralama, Üretim Desteği plasmanlarına olan oranını ifade eden Sermaye / Krediler oranları tablo 3.16'da görüldüğü gibi, 1997 yılında 7,3, 1998 yılında 9,1, 1999 yılında 8,1, 2000 yılında 9,3 ve 2001 yılı Eylül ayı itibariyle 14 olarak bulunmuştur. ÖFK'ların verdiği kredilerin ne kadarının özkaynakla karşılandığını gösterir. Bu oranın düşmesi emniyet marjı için olumlu bir göstergedir. ÖFK'larda Sermaye / Krediler oranında sürekli bir artış görülmektedir. Bu artışın en önemli sebebi, kullanılan kredilerdeki azalıştan kaynaklanmaktadır.

Sorunlu Krediler / Sermaye

Sermaye analizinde önemli bir oran da sorunlu kredilerin sermayeye oranıdır. Bu oran kredilerin tahsil edilememesi veya zararlarla karşılanması halinde sermayeyle karşılanma gücünü göstermektedir. 1997 yılında 5,4 iken 1998 yılında %14'e yükselmiştir. 1999 yılında bu oran %19,7, 2000 yılında %29,7 ve 2001 yılının Eylül ayı bilançosunda %114,1 olarak gerçekleşmiştir. 1997 yılında 5,4 en düşük düzeyde çıkan bu oran daha sonraki yıllarda artış göstermiştir. Bu durum ÖFK'ların, mudilerine güven vermesi açısından olumsuzdur. ÖFK'lar, sorunlu kredilerini azaltma çabalarında daha etkin olmak zorundadırlar.

3.5.4- Karlılık Analizi

Karlılık oranları, bankanın kaynaklarını iyi kullanıp kullanmadığını gösterir. Tablo 3.17'de sektörün mevcut gelir gider dengesi ve karlık durumuyla ilgili seçilmiş bazı önemli kalemler yer almaktadır. 2001 yılı Aralık ayı resmi mali tabloları açıklanmadığı için 2001 yılı karlılık analizi, oran analizi yerine, Eylül 2000'e göre değişimi incelenmiştir.

Tablo 3.17 Gelir Gider Dengesi Açısından Seçilmiş Bazı Kalemler

	Milyar TL			Nominal Değişim(%)		Reel Değişim(%) Eyl. 00	
	Eyl.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.00	Haz.01	Haz.01	
<u>KAR PAYI GELİRLERİ</u>							
KULLAN.FON.AL.KAR PAYL.	283.739	107.849	195.803	-31	81,6	-60,5	61,1
KAR PAYI GİDERLERİ	23.050	107.679	194.974	-31,1	81,1	-60,6	60,7
TOP.FON.ÖDN.KAR PAYL.	179.816	42.083	82.297	-54,2	95,6	-73,8	73,6
NET KAR PAY GELİRLERİ(GİD)	179.619	42.076	82.290	-54,2	95,6	-73,8	73,6
KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİRLER	103.923	65.766	113.506	9,2	72,6	-37,5	53,2
KAR PAYI DIŞINDAKİ GİDERLER	15.524	14.834	24.740	59,4	66,8	-8,8	48
DİĞ.KAR PAYI DIŞI GEL(GİD)	80.768	54.887	92.579	14,6	68,7	-34,4	49,7
KAMBIYO	-12.579	-65.159	-72.584				
KARLARI(ZARARLARI)N							
DÖNEM NET KARI	-13.115	-65.159	-72.584				
	16.254	-45.431	-33.363				

Kaynak: BDDK, 2001

Tablo 3.17'ye göre, Eylül 2000'de 16,2 trilyon lira net dönem karı elde eden ÖFK'lar Eylül 2001'de 33,4 trilyon lira zarar etmiştir. ÖFK'ların 2001 yılında önemli ölçüde zarar etmesinin temel nedeni, TL'nin hızlı değer kaybı sonucu bu kurumların 72,3 trilyon lira net kambiyo zararın oluşmasıdır. Bununla birlikte, Haziran-Eylül dönemi itibariyle bakıldığında ÖFK'ların karlılık performanslarında bir iyileşme gözlenmektedir. Nitekim, Haziran sonu itibariyle 45,4 trilyon lira olan dönem zararı Eylül ayı sonunda 33,4 trilyon liraya gerilemiştir.

Karlılığın gelişim sürecine baktığımızda, karlılık analiziyle ilgili 1997-2000 yılları arasında bazı oranlar tablo 3.18' de çıkarılmıştır.

Tablo: 3.18 ÖFK'ların Karlılık Analiz Oranları

	1997	1998	1999	2000
Net Kar marjı :	3,1	3,9	7,2	8,6
Net kar Sermaye :	2,83	20,4	14,4	7,4
Gelir Etkinliği:	2,6	13,06	0,78	0,94
Getiri Kazanma Gücü :	91,88	86,47	88,80	92,68

Net Kar / Getirili Aktifler

Net Kar Marjı, getirili aktiflerin dönem içinde elde ettikleri kar payı gelir düzeyinin göstergesidir. Özel finans kurumlarının son beş yıllık net kar marjı oranları sırasıyla; 1997'de 3,1- 1998'de 3,9- 1999'da 7,2 ve 2000 yılında 8,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar getirili aktiflerin dönem içinde elde ettikleri kar payı gelir düzeyinin göstergesidir. ÖFK'lar 1997 yılından sonra getirili aktiflerin karlılığını sürekli artırdıklarını görüyoruz. Bu ÖFK'ların getirili aktiflerini daha etkin kullanma yolunda olduklarını göstermektedir.

Net Kar / Sermaye

Tablo 3.18'de, kurum sermayesinin kar elde etme gücünü ve birim sermaye başına ulaşılan birim karlılığı gösteren Net Kar / Sermaye oranı çıkarılmıştır. 1997'de 2,83, 1998'de 20,4, 1999'da 14,4, 2000'de 7,4 olarak çıkmıştır. Buna göre, ÖFK'ların sermaye verimliliğini artırabilmeleri için, net karı sermayeden daha hızlı artırmaları gerekmektedir.

Gelir Etkinliği

Kar payı dışı gelir / Aktif Toplamı aktiflerin ana faaliyet konusu dışı gelir elde etme gücünü ifade etmektedir. ÖFK'ların gelir etkinliği oranları, 1997'de 2,6- 1998'de 13,06- 1999'da 0,78 ve 2000'de 0,94 olarak çıkmıştır. Bu kurumların 1998 yılında ana faaliyetlerinin dışında önemli bir etkinlik elde

etmişler, diğer yıllarda ana faaliyetleri dışında önemsiz oranlarda kaldıklarını görüyoruz.

Getiri Kazanma Gücü

Karlılıkta bir önemli faktörde Getirili aktiflerin Maliyetli Pasiflere oranıyla bulunan getiri kazanma gücü oranıdır. Mevduat bankalarında %100'ün üzerinde çıkan bu oran, ÖFK'lar da biraz düşük çıkmaktadır. Yıllar itibariyle baktığımızda 1997' de %91,88- 1998'de 86,47- 1999'da 88,80 ve 2000'de 92,68 olmuştur. Bu durumda ÖFK'ların performansı düşük kabul edilebilir.

3.6- ÖZEL FİNANS KURUMLARININ ÜLKE EKONOMİSİNE KATKILARI

1980'li yılların başlarında Türk finans sektörüne dahil olan özel finans kurumları 20 yıldır faaliyetlerini sürdürmektedirler. Özel finans kurumlarının faaliyete geçmeleriyle getirmiş oldukları yeni yöntemler tasarruf sahipleri ve fon kullanan sektörlerce kısa zamanda benimsenmiştir. Bu kurumlar ülke ekonomisine yeni yöntemler kazandırmış ve bankacılık sektörüne dinamizm getirmiştir.¹⁰⁰

Çeşitli sebeplerden dolayı yastık altında tutulan tasarrufların milli ekonomiye kazandırılmasına vesile olan özel finans kurumları, önemli bir kapının aralanmasına da öncülük etmişlerdir.

Ayrıca özel finans kurumlarının uyguladıkları finans teknikleri gereği, toplanan fonların proje bazında kullanılması, kaynakların verimli alanlarda değerlendirilmesini sağlamada önemli etken olmuştur. Bu sistem çerçevesinde kaynak tahsislerinin üretim ve ticari alanlar dışına kayması mümkün olmamakta ve kaynağın geri dönmeme ihtimali asgariye indirilmektedir. Klasik Bankacılık sisteminin karşılaştığı alacakların dönmemesi sorunu, bu

¹⁰⁰ GÖKALP, M. F, TURAN, G. "İslam Toplumunun Ekonomik Yapısı" 1993, İzmir. 116

kurumların değişik teknikleri sayesinde önlenebilmektedir. Böylece kaynak israfı ortadan kalkmaktadır.

Diğer taraftan bu kurumların topluma sunduğu kar/zarar ortaklığı fikri ekonomik hayatımıza alternatif yatırım ve tasarrufları değerlendirme imkanları sunmuştur. Yine önemli bir fonksiyonu da özellikle ortadoğu ve diğer İslam ülkeleri ile bir köprü kurularak dış ticaret hacminin büyümesine aracılık etmeleridir. Özel finans kurumlarının ülke ekonomisine yaptıkları olumlu katkılarını sistematik olarak şöyle sıralayabiliriz.

3.6.1 Kredi Maliyetlerini Düşürücü Katkıları

İşletmeler yatırım kararı verirken, beledikleri karlılık ile cari faiz oranını karşılaştırırlar. Banka faiz oranından daha yüksek bir karlılık sağlayacakları zaman yatırım kararı alırlar. Pazar ekonomilerinde işletmeler, yatırımın marjinal verimliliği cari faiz oranına eşitlendiği düzeye kadar yatırım yaparlar. Yani yatırımların marjinal verimliliği, sabit kabul edilirse; bir ekonomide ne miktarda yatırım yapılacağını cari faiz oranı belirler.¹⁰¹ Gerçekten, bir ekonomide faiz oranları ne kadar yüksekse, yatırım hacmi o kadar daralır.

Bir ekonomide faiz oranlarını düşürücü ve aşağıya doğru çekici her eylem ve girişim, fonksiyonel olarak ekonomiye olumlu yönde katkıda bulunur. Özel finans kurumlarının esnek fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman biçimleri, diğer bankacılık sistemine göre cari faiz oranlarını aşağı çekici bir fonksiyon üstlenmektedir. Dolayısıyla, özel finans kurumları kredi maliyetlerini düşürücü bir etkiye sahiptir denilebilir.

3.6.2- Rekabet ve Hizmet Kalitesine Katkıları

Özel finans kurumları esnek yapıları, değişik finansman yöntemleriyle, banka sistemini daha verimli çalışmaya zorlayan unsurlardan biri haline gelmiştir.¹⁰² Özel finans kurumlarının finansal sektör içinde yer almasının diğer

¹⁰¹ YALÇINTAŞ, N., "Yüksek Faizler ve İşsizlik" Para Kredi dergisi, 1992, 3

¹⁰² GÜRDOĞAN, N. a.g.e. 170

olumlu bir yönü, bankalar faaliyetlerinde yalnız kendilerine benzeyen kuruluşların değil, bu kurumların da rekabetini hesaba katmaları olacaktır.

3.6.3- Atıl Fonların Ekonomiye Kazandırılması

Gelişmekte olan ülkemizde, özel tasarruf oranlarının düşüklüğü oldukça önemli bir sorundur. Önceki bölümlerde Türkiye’de yastık altı tasarrufun oranı % 15 lerde olduğu iddia edilmektedir. Bu rakam bizim gibi ekonomisi sıkıntılı ülke için önemli bir rakamdır. Özel finans kurumlarının % 3 gibi bir paya ulaşmaları yeterli olmasada gelecek için olumlu sinyaller vermektedir. Bununla birlikte, diğer yatırım veya finans alternatiflerine göre bu kurumları daha uygun gören kişilerin de bu kurumlarla iş yaptıkları gözlenmektedir.

3.6.4 Yabancı Sermaye Transferine Katkıları

Özel finans kurumlarının en önemli bir fonksiyonu da, özellikle ortadoğu ülkeleri ile ülkemiz arasında bir köprü vazifesi görüp, Türkiye’nin dış ticaret hacminin büyümesine ve ekonomik imkanlarının daha iyi şartlarla değerlendirilmesine aracı olmalarıdır.¹⁰³

Türkiye’de özel finans kurumları, ekonominin daha sağlıklı ve dengeli olarak yürümesinde çok yönlü işlevler yüklenmektedirler. Parayı bir mal gibi görmeme anlayışı, yatırımların spekülatif alanlara kaymasını önlemede katkı sağlamaktadır.

3.6.5 İstihdam Olanaklarına Katkıları

Özel finans kurumları, reel ekonomiye fon sağlama, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ayakta kalması ve faaliyetlerini büyüyerek sürdürmesini sağlayarak istihdamı artırıcı yönde olumlu katkılar sunmaktadırlar. Kendi bünyelerinde çalıştırdıkları personelle de bu konuda azımsanamayacak istihdam olanakları sağlamışlardır.

¹⁰³ ÖZEL, M. “ İslam Bankacılığı ve ÖFK”, Dış Ticarete Durum, Mayıs 1987, 27

Genel olarak yukarıda anlatmaya çalıştığımız özel finans kurumları, ülkemizde çok yeni olmalarına rağmen üstlendikleri bir çok fonksiyonu yerine getirmede başarılı oldukları söylenebilir. Bu olumlu hususların yanında başarısız ve yetersiz kaldıkları noktalar da bulunmaktadır. Her kurum ve kuruluşda olduğu gibi özel finans kurumlarının da çözüm bekleyen bir çok sorunları bulunmaktadır.

Bu sorunların aşılmasında hem özel finans kurumlarının kendilerine düşen sorumluluklar, hem de yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Özel finans kurumlarını iyileştirme çabaları, bu kurumların daha etkin ve etkili çalışmalarını sağlayacak ve ülke ekonomisine katkıları daha da artacaktır.

SONUÇ

Türk ekonomisinin dışa açılma ve yapısal değişim sürecinden geçtiği 1980'li yıllarda meydana gelen önemli değişikliklerden birisi de mali sektörde ortaya çıkan değişimdir. Değişim gerek mali sektördeki araçların, gerekse kurumların şekillenmesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Şekillenme sürecinin Türkiye'ye kazandırdığı yeniliklerden biri de özel finans kurumlarıdır. Türkiye'de atıl duran belli bir tasarruf potansiyeli, özel finans kurumlarının kurulmasıyla harekete geçmiştir.

Özel finans kurumları, 19 Aralık 1999 tarihi itibarıyla Bankalar Yasasına tabi tutularak daha sağlam ve yasal bir zemine oturtulmuş, 4491 sayılı yasa ile Türk Bankacılık Sistemi yeniden şekillenmiştir.

Özel finans kurumlarının yeni bir tarz bankacılık mı olduğu yoksa yatırım bankacılığı kapsamında mı olduğu tartışmaları bir yana, bu kurumların geçmiş 20 yıllık tecrübeleri ve ortaya koydukları performans bu çalışmamızın ana konusu olmuştur.

Türkiye'de faaliyette bulunan ÖFK'ların mevcut statüleri ve faaliyetleri ile, bunların geçmişte göstermiş oldukları performanslarını ölçmeye yönelik yaptığımız inceleme ve değerlendirme kapsamında ulaşılan sonuçlar özet olarak şu şekildedir.

1- ÖFK'lar, 1980'li yılların başında Türk ekonomisinin yabancı kaynak ve döviz açığını gidermek ve Körfez ülkelerindeki Petrodolları Türkiye'ye kazandırmak amacıyla Türk mali sistemine dahil edilmiştir.

2- Türkiye'de birikimlerini banka sisteminde nemalandırmak istemeyen sınırlı bir kesimin elinde atıl vaziyette duran TL ve döviz bazındaki birikimlerden toplanan fonların toplamı 30 Kasım 2001 tarihi itibarıyla 1,779,229 milyar TL dir. Ekonominin kullanımına sunulan plasman tutarı ise, 1,115,032 milyar TL dir.

3- 20 yıllık geçmişleri dikkate alındığında Özel finans kurumları, Türk finans sisteminde çeşitliliği ve derinliği artıran kurumlar olarak yer almışlardır. Özel finans kurumları esnek fon toplama yöntemleri ve ticarete dayalı finansman biçimleriyle kredi arzını artırarak, cari kredi faiz oranlarını aşağı çekici bir fonksiyon üstlenmektedir. Bu da ekonomide, yatırımların hacminin artmasına yol açarak, üretilen mal ve hizmet değerini yani milli geliri büyütmektedir.

4-Özel finans kurumları, çalışma prensipleri gereği devlet iç borçlanma senetleri gibi sabit getirli plasmanlara girmemekte ve T.C. Merkez Bankası'nda blokesi mecburi fonlar ile günlük nakit ihtiyacı dışında kalan paralarla doğrudan doğruya reel ekonomiyi fonlamaktadır.

Özel finans kurumlarının daralan ekonomik koşullarda dahi plasman yapmak zorunda olması, ekonomik krizlerin reel sektör üzerindeki yıkıcı tesirlerini yumuşatmaktadır. Hatta ekonominin durgunluk ve daralmaya girdiği dönemlerde bir çok bankanın kredilerini geri çağırmasına karşın özel finans kurumları, çalışma prensipleri gereği bu yola başvurmamakta ve bu durum yatırımcı müteşebbislerin kaynak sıkıntısından dolayı yaşamaları muhtemel problemlerini azaltmaktadır.

5- Başlangıçta yabancı sermaye ve döviz fonlarının transferi amaçlanmış ise de, son yıllarda ÖFK'ların bu amacın gerçekleşmesinden uzaklaşarak yurtiçi kaynaklara yönelmiş oldukları görülmektedir.

6- ÖFK'larda toplanan fonların Türk mali sistemi içerisinde %2,7 gibi bir oranda kalması sebebiyle Türk mali sisteminde % 98 gibi bir paya sahip olan banklara rakip olma durumlarından bahsetmek mümkün değildir.

7- ÖFK'lara ilişkin yasal boşluklar, 4491 sayılı Kanun'la değişik 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda yapılan düzenlemelerle giderilmiştir. Bankalar Kanunu çerçevesinde ÖFK'lara ilişkin düzenleme yapma yetkisi Bankacılık Denetleme Ve Düzenleme Kurumuna aittir.

Bu çalışma bünyesinde, özel finans kurumlarının son 10 yıllık performansları ve gelişimlerini incelemek amacıyla finansal analizi yapılmıştır.

Bu çalışmamızda ortaya çıkan bazı sonuçlar ise şöyledir.

Aktif Kalitesi ile ilgili yaptığımız analizde, ÖFK'ların aktif kalitesinde önemli başarıları yakaladıkları söylenebilir. Örneğin getirisi yüksek olan kalemlerin toplam aktif içindeki payları yüksek çıkmıştır. Bu önemli bir performanstır. Krediler açısından baktığımızda,, kredilerin toplam aktif içindeki payı ortalama % 75 oranında çıkmıştır. Bu da önemli bir başarıdır. ÖFK'ların aktif kalitesinde dikkat etmesi gereken bir başka kriter ise sorunlu kredilerdir. ÖFK'lar gecikmiş ödemelere gecikme faizi almadıklarında tahsilat problemi yaşamaktadırlar. Bu konuda kredi müşterilerini seçerken daha titiz ve seçici olmak zorundadırlar.

Likidite analizinde ise, ÖFK'ların bankalarla karşılaştırıldığında likidite açısından zayıf oldukları görülmektedir. Tasarruf sahiplerinin güveni açısından likidite gücü önemli bir kriterdir. Bu konuda ÖFK'lar likiditeyi artırmalıdır.

Sermaye yeterliliği de ÖFK'ların en önemli handikapıdır. Risk ve sermaye ilgili taraflar açısından, sermaye yetersizliği ÖFK'ların çözmek zorunda oldukları en önemli problemleridir.

Karlılık analizinde çıkan genel sonuç, ÖFK'ların karlılık performanslarının istenen düzeyde olmadığı ve bankaların çok gerisinde kaldığıdır.

Genel olarak yapılan tüm analizde çıkan en önemli sonuç; ÖFK'lar bankacılık sektöründe % 2 oranında çok küçük bir paya sahiptirler. Mevduat bankalarıyla karşılaştırıldığında, mali performansları düşük çıkmaktadır. Bunun çeşitli sebeplerinden birisi, sektörün çok yeni olması ve ÖFK'ların kendilerini ifade etmede yetersiz oluşları sayılabilir. Fakat genel büyüme trendinin istikrarlı olması bu kurumların geleceğinin ülke ekonomisi açısından olumlu katkılarının olacağına bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, E.Abdulgaffar, “**Türk Bankacılık Sistemine İlişkin Performansın OtuzYıllık Seyrinin Genel Seyrinin Genel Bir Değerlendirmesi**” Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Eylül, 1993

AHMED, En Neccar, (Çev: Hayrettin KARAMAN (“**İslam Ülkelerinde İktisadi ve İctimai Kalkınma Stratejisi Olarak Bankalar**”, İstanbul ,1976

AKDOĞAN, Nalan, Nejat TENKER, “**Finansal Tablolar Ve Analiz**”, Savaş Yayınları, Ankara, 1985

AKGÜÇ, Öztin , “**Finasal Yönetim**”, Muhasebe Enstütüsü Eğitim Ve Araştırma Vakfı Yayın No:8 Avcıoğlu Matbaası, İstanbul, 1989

AKGÜÇ, Öztin, “**Mali Tablolar Analizi**”, 5. Baskı, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul 1981

AKGÜÇ, Öztin, “ **Mali Tablolar Analizi**”, 9.Basım. Avcıol Yayın, İstanbul, 1995

AKGÜÇ, Öztin, “**Banka Bilançolarının Analizi**” Gerçek Yay. İstanbul, 1992

AKGÜÇ, Öztin, ”100 Soruda Türkiye’de Bankacılık”, Gerçek Yayın, İstanbul, 1989

AKIN, Cihangir, “**Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma**”, Kayıhan Yay., İstanbul, 1986

AKINCI, N., Necmettin, E. **“Finansal Tablolar Ve Analizi”** 4.Bası, Barış Yayınları, İzmir,1995

ALTAN, Mikail, **“Modern Bankacılık Fonksiyonları Açısından Özel Finans Kurumlarını Değerlendirilmesi”**, Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1998

APAK, Sudi, **“Türk Bankacılığında Sermaye Yeterliliği ve Cooke Rasyosu”**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Haziran 1993

ARMAN, T.Tevfik, **“Bankalarda Finansal Yönetime Giriş”**, Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No:

AYDIN, Davut, **Fevzi SÜRMEİ, “Bilgisayarla Bankalar Mali Tabloların Analiz, Bankrapor Sistemi”**, E.İ.T.İ.A. Yayını, Eskişehir, 1980

AYDIN, M.Erol, **“Aktif Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski”**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Mart 1993

BAYYURDUROĞLU, G.M. **“Bankacılar İçin Banka Muhasebesi”**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Arş.Enst. Yayın No: 258, 1991

BERK, Niyazi, **“Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi”**, Esbank Yayınları, 1987

BOLAK, Mehmet, **“Sermaye Piyasası”**, Beta Yayınları, İstanbul 1994

CEYLAN, Ali, **“İşletmelerde Finansal Yönetim”** , 3.Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları NO: 14, Bursa, 1993

- ÇELEBİCAN, Gürkan.” **Bankalarda Sermaye Yeterliliği Sorunu**” Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 1984.
- ÇİLLER, Tansu, Murat ÇİZAKÇA, “**Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform Önerileri**”, İSO Araştırma Dairesi, 1989
- ÇİZAKÇA, Murat, “**Risk Sermayesi ÖFK’lar ve Para Vakıfları**”, İsav Yayınları, İstanbul, 1993
- ÇONKAR, Kemalettin, “**Faizsiz Bankacılığın Türkiye Uygulaması: Özel Finans Kurumları** “ Afyon İ.İ.B.F. 1989
- EKEN, Mehmet Hasan, “**Enflasyonunu Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk Ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**”, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No: 187, Ankara, 1994
- EKREN, Nazım, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori Ve Uygulama Sempozyum Tebliğleri, “**Değişen Çevre Koşulları ve Özel Finans Kurumları Yeni Tercihler ve Stratejik Öncelikler**” Albaraka Türk Yayınları, İstanbul, 2000
- ERDEM, Turgut, “**Bankacılık**”, Ankara, 1970
- EROL, C. “ **Faizsiz Kredi Modeli; Venture Kapital Finansman Modeli**”, Bankacılar Dergisi, Nisan 1992
- ERTUNA, Özcan, “**Finansal Kurumlar**”, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF. Yayın No:3 İzmir, 1982

GEÇER, Turgay, “**Özel Finans Kurumlarında Aktif Pasif Yönetimi**”,
Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995

GÖKALP, M. F, TURAN, G. “İslam Toplumunun Ekonomik Yapısı”
İzmir, 1993

GÜRDOĞAN, Nazif, “**ÖFK’lar ve Türkiye Uygulaması Sempozyumu
Tebliği**”, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Merkezi
Yayını, İstanbul 1988

JOHNSON, P. Frank and Richard, “**Commercial Bank Management**”, 1988

KAPLAN, Cafer, “**Likidite Krizleri Ve Piyasalar Üzerindeki Etkileri**”, Lira
Dergisi, TCMB Bülteni, Ocak 2001

KOZANOĞLU, Hayri, “**Aktif Pasif Yönetimi**”, Yayınlanmamış Seminer
Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, 1993

KURAN, Timur, “**The Economic Impact of Islamic Fundamentalism**”

ÖNAL, Yıldırım B., Hatice DÜZAKIN, ve Meltem AKYÜZ, “**Türkiye’de
Mevduat Sigortası Sisteminin Gelişimi ve Bankaların Risk
Değerlendirmesini de İçeren Aktif Bir Mevduat Sigortası
Model Önerisi**”, İstanbul, TBB Yayınları, Yayın No: 198, 1996

ÖZEL, Mustafa, “**İslam Bankacılığı ve ÖFK**”, Dış Ticarete Durum, Mayıs
1987

ÖZSOY, İsmail, “**Özel Finans Kurumları**”, Asya Finans Yayınları. İst. 1997

- PEKKAYA, Semra, “**Türk Mali Sistemi İçinde Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Finansal Yapısının Analizi (Bir Oran Analizi ve Çok Değişkenli Faktör Analizi)**”, DPT Araştırma ve Planlama Müdürlüğü, Ankara 1994
- SEVAL Belkıs, Selim Seval, “**Bankacılıkta Kullanılan Formüller, Oranlar ve Analizler**”İst. Pamukbank T.A.Ş Eğitim Yay. Yay.No: 1 Kasım 1989
- SİDDİKİ, Muhammed Necatullah, (çev. Yaşar KAPLAN), “**İslam Ekonomi Düşüncesi**”, İst. 1984
- SUIÇMEZ, Halit, “**Türkiye’de Kalkınma ve Yatırım Bankacılığında Proje Değerlendirme ve Verimlilik**”, MPM Yayın No: 422, Ankara 1990
- ŞENVER, Bülent, “**Banka Bilançolarının Tahlil Yöntemleri**”, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 143, 1987
- TABAKOĞLU, Ahmet, İsmail Kurt, “**Faizsiz Yeni Bir Banka Modeli**”, İslami İlimler Araştırma Vakfı Yay. Arif Ersoy Makalesi “Faizsiz Banka ve İşlevleri”
- TAKAN, Mehmet, “**Bankacılık Teori Uygulama Ve Yönetim**”, Nobel yayın, Ankara, 2001
- TANER, Berna, “**İşletmelerde Finansal Rasyo Analizleri Ve Uygulama Örnekleri**”, İlke Ofset, İzmir, 1993
- TULGAR, Koray, “**Ticari Bankalarda Aktif ve Pasif Yönetimi**” Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın no:177, 1993
- UÇAR, Mustafa, “**Türkiye’de – Dünyada Faizsiz Bankacılık Ve Hesap Sistemleri**”, Fey Vakfı Yayınları, 1993
- ULUATAM, Özhan, “**Makro İktisat**”, Anakar Univ. SBF. Yayın NO: 363, Sevinç Matbaası, Anakara, 1999
- YALÇINTAŞ, Nevzat, “**Yüksek Faizler Ve İşsizlik**”, Para Kredi Dergisi, Ocak 1992
- ZIAUDDİN, Ahmed, “**Islamic Banking; State of the Art**”, Islamic Economic Studies V.2, No.1, Decemb

DİĞER KAYNAKLAR

A Financial Information System, Part 7, "Asset- Liability Management "Bank Administration"

ALBARAKATÜRK Finans Kurumu, "Faaliyet Raporları 1996-2001"

ANADOLU Finans Kurumu, "Faaliyet Raporları 1996- 2001"

ASYA Finans Kurumu, "Faaliyet Raporları 1996-2001"

BANKALAR Kanunu

BANKACILIK Düzenleme Ve Denetleme Kurumu İstatistiki Verileri

DRESDNER Bank Trends, April 1996

FAMILY Finans Kurumu, "Faaliyet Raporları" 1996-2001"

FAMILY Finans Kurumu, "Yayınlanmamış Dökümanlar"2000

KUVEYTTÜRK Evkaf Finans Kurumu , "Faaliyet Raporları 1996-2001"

TBB, " Bankalarımız", İstanbul, 1996

TBB, " Bankalarımız", İstanbul, 1997

TBB, " Bankalarımız", İstanbul, 1998

TBB, " Bankalarımız", İstanbul, 1999

TBB, "Bankalarımız" , İstanbul 2000

KHAN, "Comperative Economcs of Some Islamic Financing Techniques"

MÜSTEŞARLIK Tebliği

NACAR Yunus "Özel Finans Kurumları" 2000 Yayınlanmamış Dökümanları

ÖZEL Finans Kurumları İle İlgili mevzuat

RESMİ GAZETE, " 3226 Sayı ve 10/06/1985 kabul tarihli Finansal Kiralam Kanunu (28/06/1985 tarih ve 18795 Sayılı

EKLER-1

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLU LAZIRIYI BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milliy TL
 TL Billions

	2 0 2 1													
	Ağustos			Eylül			Ekim			Kasım				
	Ağustos		Toplam	Eylül		Toplam	Ekim		Toplam	Kasım		Toplam		
	TL	YK		TL	YK		TL	YK		TL	YK			
AKTİF HESAPLAR	628 903	1 218 678	1 945 581	647 959	1 395 993	2 062 151	648 498	1 511 419	2 171 927	644 731	1 528 886	2 172 337	ASSETS	
Nakit Değerler	5 642	22 505	28 147	5 111	23 818	28 931	6 377	21 759	38 126	6 262	22 355	38 697	Cash	
Merkez Bankasından Alacaklar	14 584	1 679	18 263	9 210	1 894	11 110	10 499	3 068	13 547	2 534	3 411	5 945	Claims on Central Bank	
Bankalardan Alacaklar	15 494	226 778	242 272	6 589	214 260	229 849	8 545	263 379	271 924	11 528	329 418	349 978	Claims on Banks	
Mevcut Değerler Cüzdanı (Net)	1 204	0	1 204	1 028	0	1 938	1 115	0	1 115	663	0	663	Securities Portfolio (Net)	
a) Devlet İle Borçlanma Kavramları	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	a) Government Domestic Borrowing Instruments	
b) Diğer Mevcut Kıymetler	1 204	0	1 204	1 028	0	1 938	1 115	0	1 115	663	0	663	b) Other Securities	
Beklentiler	6 469	54 870	61 339	6 304	88 443	94 747	7 058	120 269	127 327	7 404	141 971	149 375	Blockage	
Kullanılmayan Fonlar	205 611	850 433	1 056 044	324 959	876 813	1 211 778	399 515	895 614	1 195 137	279 991	834 041	1 118 831	Placement of Funds	
Takipteki Alacaklar (Net)	32 264	104 605	136 869	23 706	133 094	156 806	44 497	135 475	179 972	41 586	157 681	179 247	Overdue Receivables (Net)	
a) Takipteki Alacaklar	52 626	169 751	222 377	47 349	209 013	256 241	78 164	216 018	294 382	67 912	207 678	275 599	a) Overdue Receivables	
b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	20 362	65 146	85 508	23 643	75 919	99 435	33 667	80 543	114 410	26 326	69 997	96 352	b) Provisions for Overdue Receivables (-)	
Alacaklar Karşılığı ve Diğer Yükümlülükler	32 845	21 908	44 753	26 736	21 590	48 326	31 617	25 151	54 368	37 919	19 453	47 354	Income to be Received & Income Accounts	
İhtisaplar ve Diğer Yükümlülükler (Net)	748	0	748	748	0	748	748	0	748	748	0	748	Subsidiaries and Associated Companies (Net)	
Bağlı Mevcut Değerler (Net)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities in Non-Trading Portfolio (Net)	
Edilen Çarşınlanabilir Kıymetler	28 378	0	28 378	10 898	0	28 948	29 056	0	29 056	51 397	0	51 397	Fixed Assets to be Sold	
Sabit Kıymetler (Net)	192 081	0	192 081	197 346	0	197 346	200 263	0	200 263	198 784	0	198 784	Fixed Assets (Net)	
Diğer Aktifler	15 462	33 910	49 372	24 548	33 181	39 729	11 121	36 704	47 825	15 795	29 314	45 199	Other Assets	
PASİF HESAPLAR	319 339	1 628 291	1 945 581	345 243	1 716 989	2 062 151	322 582	1 828 324	2 171 927	356 727	1 816 889	2 172 337	LIABILITIES	
Foylanma Fonları	126 245	1 408 872	1 535 117	136 039	1 534 733	1 679 774	120 118	1 663 484	1 762 692	129 753	1 649 477	1 779 229	Funds Raised	
Merkez Bankasından Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Due to Central Bank	
Bankalara Borçlar	0	18 363	18 363	0	33 631	33 631	0	32 697	32 697	0	24 586	24 586	Due to Banks	
Çalışanlar Mevcut Kıymetleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Fixed Securities	
Ödenecek Vergi, Haksız, Harç ve Primler	7 872	0	7 872	8 163	0	8 163	8 364	0	8 364	7 724	0	7 724	Taxes, Duties, Harces & Prmt. Payable	
Ödenecek Kar Payı ve Diğer Karşılıklar	12 357	24 579	36 936	12 110	26 749	38 859	9 931	20 243	28 184	10 100	17 741	27 841	Income & Expense Accounts Payable	
Karşılıklar	6 129	8 393	14 522	6 455	5 008	9 463	6 218	3 188	7 516	10 490	10 775	24 245	Reserves	
Diğer Pasifler	55 919	124 771	180 690	57 027	105 974	141 951	56 570	105 243	141 833	55 415	96 624	132 379	Other Liabilities	
ÖZKAYNAKLAR	118 848	11 310	130 158	128 449	13 662	137 311	132 783	14 416	148 156	129 716	17 397	157 113	OWNERS' EQUITY	
Ödenmiş Sermaye	115 110	0	115 110	120 120	0	120 120	120 120	0	120 120	120 630	0	120 630	Paid-up Capital	
Yedek Akçeler	9 614	0	9 614	9 614	0	9 614	8 764	0	8 764	8 764	0	8 764	Legal Reserves	
Sabit Kıymet Yedekleme Değeri (Net)	48 110	0	48 110	50 615	0	50 615	54 195	0	54 195	47 144	0	47 144	Fixed Ass. Revaluation Fund	
Mevcut Değerler Diğer Aktifleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities Revaluation Fund	
Monet Kar (Zarar)	-50 141	11 310	-38 831	-46 225	12 962	-33 263	-49 700	14 416	-35 289	-37 317	17 397	-19 940	Profit (Loss) of the Period	
Önceki Yılın Karı (Zararı)	-9 685	0	-9 685	-9 685	0	-9 685	-9 685	0	-9 685	-9 685	0	-9 685	Profit (Loss) of the Previous Year	
İstisnai Aktifler ve Yükümlülükler	90 974	141 419	232 393	95 748	159 455	255 293	106 460	180 070	286 539	118 544	176 239	294 785	Non-Cash Funds and Liabilities	
Tahakkukatlar	7 414	0	7 414	7 449	0	7 449	7 564	0	7 564	7 752	0	7 752	Commitments	
a) Döviz ile İlgili İşlemler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	a) Foreign Exchange Transactions	
b) Diğer Tahakkukatlar	7 414	0	7 414	7 449	0	7 449	7 564	0	7 564	7 752	0	7 752	b) Other Commitments	

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLU LAŞTIRILMIŞ BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	Ağustos			Eylül			Ekim			Kasım			
	TL	YF	Toplam	TL	YF	Toplam	TL	YF	Toplam	TL	YF	Toplam	
		%			%			%			%		
AKTİF HESAPLAR	1 248 259	1 019 740	2 268 019	1 318 448	1 027 975	2 346 423	1 248 283	1 043 394	2 291 677	1 333 098	1 058 331	2 391 429	ASSETS
Nakit Değerler	4 723	14 053	18 776	3 051	15 374	19 439	3 900	13 055	16 958	4 574	15 507	20 481	Cash
Merkezi Bankaüstü Alacaklar	0 523	667	1 190	669	970	1 641	3 393	474	3 869	1 050	610	1 666	Claims on Central Bank
Bankalarda Alacaklar	7 080	120 601	127 681	7 601	106 703	114 303	5 209	76 209	191 418	3 623	89 957	93 580	Claims on Banks
Mevcut Değerler Çarşısı (Net)	4 723	1 058	5 781	3 859	1 131	4 990	3 118	1 156	4 274	1 317	1 130	4 347	Securities Portfolio (Net)
a) Devlet iç Borçlanma Araçları	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	a) Government Domestic Borrowing Instruments
b) Diğer Mevzuat Kıymetleri	4 723	1 058	5 781	3 859	1 131	4 990	3 118	1 156	4 274	1 317	1 130	4 347	b) Other Securities
Bilançular	23 263	177 554	199 817	28 697	180 451	209 148	24 509	193 729	218 238	26 481	164 704	219 185	Balance Sheets
Reelasyonlar (Net)	1 042 493	656 944	1 699 437	1 073 997	668 069	1 742 064	1 119 608	689 414	1 899 122	1 109 340	674 966	1 764 286	Placement of Funds
Takipteki Alacaklar (Net)	8 550	24 049	32 599	10 515	27 051	37 566	10 733	27 896	38 621	10 197	30 310	46 597	Overdue Receivables (Net)
a) Takipteki Alacaklar	16 728	45 571	62 299	31 105	48 366	69 561	31 379	49 486	79 869	31 505	51 781	72 286	a) Overdue Receivables
b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	-8 378	-19 522	-27 698	-10 690	-21 315	-31 995	-10 646	-21 590	-32 244	-11 308	-21 471	-25 779	b) Provisions for Overdue Receivables (-)
Alacaklar Karşılığı ve Diğer Yükümlülükler	3 848	8 136	11 984	10 972	14 637	25 599	8 183	12 593	20 725	8 992	13 340	21 932	Income to be Received & Income Accruals
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	488	0	488	473	0	473	644	0	644	644	0	644	Subsidiaries and Associated Companies (Net)
Bağlı Mevzuat Değerleri (Net)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities in Non-Trading Portfolio (Net)
Edinilecek Yatırımların Kıymetleri	14 766	0	14 766	15 000	0	15 000	18 790	0	18 790	17 963	0	17 963	Invested Assets to be Sold
Nakit Kıymetleri (Net)	121 866	0	121 866	121 725	0	121 725	136 760	0	136 760	145 103	0	145 103	Invested Assets (Net)
Diğer Aktifler	21 439	30 438	51 877	35 814	11 605	47 419	35 763	18 870	64 633	12 900	18 007	30 916	Other Assets
PASİF HESAPLAR	588 284	1 899 815	2 488 099	596 363	1 749 858	2 356 221	622 497	1 781 372	2 463 679	568 588	1 819 949	2 388 429	LIABILITIES
Finansman İhtisarı	997 003	1 578 517	2 575 520	903 423	1 644 696	2 549 118	105 961	1 667 306	2 533 167	799 108	1 640 189	2 459 377	Financing Required
Merkezi Bankaüstü Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Due to Central Bank
Bankalarda Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Due to Banks
Çalışanlar Mevzuat Kıymetleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Unpaid Securities
Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	10 626	0	10 626	9 955	0	9 955	8 571	0	8 571	7 163	0	7 163	Taxes, Duties, Charges & Premiums Payable
Ödenecek Kira Payı ve Diğer Yükümlülükler	55 403	68 553	123 956	36 711	71 472	108 183	38 145	70 349	108 494	34 031	68 278	102 326	Income & Expense Accruals Payable
Karşılıklar	13 353	3 570	16 923	15 356	4 730	20 086	17 147	5 048	22 195	18 799	5 184	23 983	Reserves
Diğer Pasifler	51 493	83 236	134 729	49 503	77 789	127 292	65 071	80 105	145 374	38 730	79 051	127 781	Other Liabilities
ÖZKAYNAKLAR	173 266	-34 061	139 205	182 396	-38 649	143 747	187 512	-41 534	145 978	143 148	1 751	149 299	OWNERS' EQUITY
Ödenmiş Sermaye	82 630	0	82 630	82 630	0	82 630	82 630	0	82 630	82 630	0	82 630	Paid-up Capital
Yerleşik Akademi	20 428	0	20 428	20 428	0	20 428	20 428	0	20 428	20 428	0	20 428	Legal Reserves
Sabit Kıymet Yenisinden Değerlendirme Farkı	30 500	0	30 500	30 253	0	30 253	39 818	0	39 818	30 948	0	30 948	Fixed Asset Revaluation Used
Mevzuat Değerler Değer Artışı Farkı	23	0	23	33	0	33	33	0	33	33	0	33	Securities Revaluation Used
Önceki Kar (Zarar)	-45 536	-34 061	-79 597	-54 965	-38 649	-93 614	-16 256	-39 436	-55 692	-13 043	7 151	-6 892	Profit (Loss) of the Period
Önceki Yılın Kar (Zararı)	-5 913	0	-5 913	-5 913	0	-5 913	-5 913	0	-5 913	-5 913	0	-5 913	Profit (Loss) of the Previous Year
Diğer Pasifler ve Yükümlülükler	81 636	177 514	259 150	86 437	159 811	246 248	89 075	156 699	246 864	74 297	159 739	234 031	Non-Cash (Income and Liabilities)
Faizler	8 185	0	8 185	8 010	0	8 010	8 191	0	8 191	8 191	0	8 191	Contributions
a) Döviz ve Halkalı İşlemler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	a) Foreign Exchange Transactions
b) Diğer İşlemler	8 185	0	8 185	8 010	0	8 010	8 191	0	8 191	8 191	0	8 191	b) Other Transactions

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULASTIRILMIŞ BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE HOUSES

409 Sayı TL
TL Bilirgen

	1999						1999						
	Kıymet September			Ekim October			Kasım November			Aralık December			
	TL	YK	Toplam Total	TL	YK	Toplam Total	TL	YK	Toplam Total	TL	YK	Toplam Total	
AKTİF HESAPLAR	759 932	662 207	1 382 268	778 820	699 779	1 478 609	421 745	1 173 589	1 595 334	884 563	796 368	1 672 923	ASSETS
Nakit Değerler	2 000	9 910	11 910	1 581	9 000	10 581	2 764	9 513	12 297	5 011	12 512	19 548	Cash
Mevcut Bankalarda Alacaklar	1 590	1 164	2 754	135	537	672	2 583	768	3 353	4 496	806	2 582	Due from Central Bank
Bankalarda Alacaklar	4 623	118 167	122 790	3 206	123 369	126 574	1 966	126 823	399 788	4 174	109 932	114 216	Due from Banks
Mevcut Değerler Çizilimi (Net)	398	0	398	0	398	398	967	481	1 448	309	768	1 977	Securities Portfolio (Net)
a) Devlet ve Bölgesel Kurumlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Government Domestic Borrowing Instruments
b) Diğer Mevcut Kıymetler	398	0	398	398	398	398	967	481	1 448	309	768	1 977	Other Securities
Blokajlar	10 515	93 276	103 791	11 787	102 448	114 235	12 964	114 287	127 281	14 037	125 409	139 446	Blockages
Kalınlaşmış Fonlar	608 454	407 398	1 015 852	661 666	429 866	1 091 532	209 818	881 197	1 181 259	763 173	497 227	1 260 400	Provision of Funds
Tahvilat Alacakları (Net)	4 513	10 499	15 012	6 131	10 699	16 830	6 529	11 410	17 919	5 670	14 464	20 584	Overdue Receivables (Net)
a) Tahvilat Alacakları	10 147	31 680	41 827	11 765	34 663	46 428	12 113	16 646	49 759	13 322	41 815	55 137	Overdue Receivables
b) Tahvilat Alacakları Karşılığı (-)	-5 634	-21 181	-26 815	-5 634	-23 964	-29 598	-5 584	-5 236	-30 840	-7 652	-27 351	-34 553	Provisions for Overdue Receivables (-)
Alınacak Kar Payı ve Ödelle Fak. Baskıncılığı	8 879	6 013	14 892	8 139	5 951	14 090	1 969	6 169	19 358	2 715	6 906	9 621	Income to be Received, & Income Accruals
İhtisap ve Diğer Ödemeler (Net)	313	0	313	316	0	316	116	0	356	629	0	629	Subsidiaries and Associated Companies (Net)
Bağlı Mevcut Değerler (Net)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities in Non-Trading Portfolio (Net)
Hidro Çarşaklı Kıymetler	2 169	0	2 169	2 158	0	2 158	2 274	0	2 274	4 130	0	4 130	Fixed Assets to be Sold
Sabit Kıymetler (Net)	31 972	0	31 972	60 145	0	60 145	60 160	0	60 160	63 396	0	63 396	Fixed Assets (Net)
Diğer Aktifler	24 665	15 810	40 475	20 829	17 989	38 818	20 313	22 512	42 825	19 819	19 876	39 695	Other Assets
PASİF HESAPLAR	293 373	1 088 898	1 382 268	383 720	1 161 889	1 415 609	350 737	1 264 597	1 595 334	246 179	1 328 748	1 672 923	LIABILITIES
Yapılan Fonlar	142 070	1 019 317	1 161 387	158 013	1 084 812	1 242 825	164 902	1 181 450	1 345 351	181 289	1 237 267	1 420 536	Funds Raised
Mevcut Baskıncılık Borçları	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Due to Central Bank
Bankalara Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Due to Banks
Çarşaklı Mevcut Kıymetler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities
Ödenmiş Vergi, Ruzuk, Harç ve Primler	7 847	0	7 847	7 118	0	7 118	6 410	0	6 410	6 615	0	6 615	Taxes, Duties, Charges & Prem. Payable
Ödenmiş Kar Payı ve Ödelle Baskıncılığı	11 638	44 469	56 107	13 198	47 833	61 031	15 000	47 867	62 867	26 028	49 935	75 963	Income & Expenses Accruals Payable
Karşılıklar	7 806	2 162	9 968	8 135	2 162	10 297	8 891	2 643	11 534	10 707	1 778	12 485	Reserves
Diğer Pasifler	11 295	21 108	32 403	23 299	23 166	46 465	24 229	28 810	57 039	18 139	31 295	49 434	Other Liabilities
ÖZKAYNAKLAR:	72 717	1 506	74 223	81 837	7 711	89 548	87 305	8 825	89 130	88 277	2 473	90 750	OWNERS' EQUITY
Özdenetim Sermayesi	12 825	0	12 825	12 825	0	12 825	12 825	0	12 825	46 025	0	46 025	Paid-up Capital
Yedek Akçılar	6 486	0	6 486	6 125	0	6 125	6 125	0	6 125	6 486	0	6 486	Legal Reserves
Sabit Kıymet Yarıdan Değerleşme Fonu	21 137	0	21 137	11 197	0	11 197	10 819	0	10 819	33 616	0	33 616	Fixed Asset Depreciation Fund
Mevcut Değerler Değer Arama Fonu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Securities Evaluation Fund
Diğer Kar (Zarar)	11 069	1 506	12 575	9 712	7 711	11 423	11 229	1 825	13 284	12 189	2 473	14 662	Profit (Loss) of the Period
Önceki Yılın Kar (Zarar)	-1 052	0	-1 052	-1 052	0	-1 052	-1 052	0	-1 052	-1 052	0	-1 052	Profit (Loss) of the Previous Year
Gayrimenkul Fonlar ve Yabancı Borçlar	11 155	76 122	87 277	18 121	79 054	97 175	19 341	92 299	111 631	41 021	106 316	147 337	Non - Cash Funds and Liabilities
Tasarrüfler	4 917	1 514	6 431	5	1 184	6 619	4 184	4 614	10 119	1 770	1 981	10 816	Commitments
a) Devlet ile İlgili İşlemler	0	107	107	0	100	100	0	0	0	0	0	0	Government Exchange Transactions
b) Diğer Tasarrüfler	4 917	5 747	10 664	5	884	6 519	4 184	4 614	10 119	1 770	1 981	10 816	Other Commitments

1998

1998

	Ağustos				Eylül				Ekim				Kasım				
	August		September		October		November		October		November		November				
	TL	Y P FE	TL	Y P FE	TL	Y P FE	TL	Y P FE	TL	Y P FE	TL	Y P FE	TL	Y P FE			
AKTİF HESAPLAR																	
Nakit Değerler	192760	512970	705730	199618	570726	770344	1805	6438	8243	224913	616241	841154	101889	101889			
Merkez Bankasından Alacaklar	1325	393	1718	1102	946	2048	657	1014	1671	1735	601	2336	2336				
Bankalardan Alacaklar	2391	40670	43061	1783	66555	68338	2696	43184	45880	2782	44553	47335	47335				
Menkul Değerler Çızdani (Net)	254	272	526	682	275	957	395	284	679	788	302	1090	1090				
a) Devlet İç Borçlanma Senedleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b) Diğer Menkul Kıymetler	254	272	526	682	275	957	395	284	679	788	302	1090	1090				
Blotajlar	4334	31361	35695	4453	33121	37574	107401	483259	40912	4763	37371	610641	610641				
Kullanılmayan Fonlar	102296	417930	520226	106056	419482	545538	3342	5795	9137	3568	6331	9899	9899				
Takipçeki Alacaklar (Net) (*)	2363	5240	7603	2123	5794	7917	3750	14524	20274	5959	14989	20948	20948				
a) Takipçeki Alacaklar Karşılığı (-)	4119	12925	17044	4422	13618	18040	2408	8729	11137	2391	8658	11049	11049				
b) Takipçeki Alacaklar Karşılığı (+)	-1756	-7685	-9441	-2299	-7824	-10123	3305	5162	8467	3151	5843	8994	8994				
Alınacak Kar Pay ve Gev. Tah. Reskontoları	1830	3817	5647	3381	3853	3305	263	0	263	264	0	264	264				
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	263	0	0	0	0	263	0	0	0	0	0	0	0				
Bağlı Menkul Değerler (Net)	0	0	0	0	0	0	2414	0	2414	763	0	763	763				
Elden Çıkarılacak Kıymetler	2340	0	2340	2359	0	2359	72210	0	72210	76309	0	76309	76309				
Sabit Kıymetler (Net)	62796	0	62796	65970	0	65970	11777	6957	18734	16889	14311	31200	31200				
Diğer Aktüeller	10309	6492	16801	9413	7209	16622	0	0	0	0	0	0	0				
PASİF HESAPLAR																	
Tayınan Fonlar	181302	524428	705730	182956	587388	770344	205223	594047	799270	212004	629150	841154	841154				
Merkez Bankasına Borçlar	62019	490811	552830	65171	547352	612523	68238	551988	620226	66401	581244	647645	647645				
Bankalara Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Çiklenmiş Menkul Kıymetler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler	3342	0	3342	3529	0	3529	3264	0	3264	3276	0	3276	3276				
Ödenecek Kar Pay. ve Güler Reskontoları	11678	18320	29998	12719	21408	34127	11995	24116	36111	13026	27911	40937	40937				
Karşılıklar	38154	2139	40293	40100	2689	42789	42004	2384	43388	43988	2552	46540	46540				
Diğer Pasifler	25636	13158	38794	19943	15939	35082	31753	15559	47312	33652	17443	51095	51095				
ÖZKAYNAKLAR:																	
Ödenmiş Sermaye	40473	0	40473	41494	0	41494	47969	0	47969	51661	0	51661	51661				
Yedek Akçeler	22500	0	22500	22500	0	22500	24300	0	24300	24300	0	24300	24300				
Sabit Kıymet Yenisken Değerleme Fonu	1624	0	1624	1624	0	1624	1624	0	1624	1985	0	1985	1985				
Menkul Değerler Değer Artış Fonu	9237	0	9237	9985	0	9985	14648	0	14648	15854	0	15854	15854				
Dönem Karı (Zararı)	0	0	0	0	0	0	7397	0	7397	9522	0	9522	9522				
Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	7112	0	7112	7385	0	7385	0	0	0	0	0	0	0				
Gayrimakdû Fonlar ve Yükümlülükler	16628	33776	50354	18889	35924	54813	20170	43862	64032	21533	41296	62829	62829				
Taahhütler	0	1386	1386	0	1499	1499	0	5002	5002	0	4484	4484	4484				
a) Döviz İle İlgili İşlemler	0	0	0	0	0	0	0	2791	2791	0	2292	2292	2292				
b) Diğer Taahhütler	0	1374	1374	0	1499	1499	0	2211	2211	0	2192	2192	2192				

ET. FINANS KURUNLARI TOPLU LASTIRILANIS BLANSO
REGATED BALANCE SHEETS OF SECAL FINANCE HOUSES

	1 9 9 7						1 9 9 8												
	Etem		Nasim		Aralik		Ocak		Sebati		Mart								
	TL	YF	TL	YF	TL	YF	TL	YF	TL	YF	TL	YF							
FLER	108828.8	38442.9	393371.7	112618.3	308490.9	43106.2	13293.2	339816.7	462109.9	13097.0	377240.2	48871.0	116735.1	412648.3	529403.4	122042.2	432912.2	559944.4	
Değerler	915.8	3544.9	4480.7	9351	3529.9	4461.0	1193.4	5405.5	6498.9	1021.1	5277.2	6298.3	6298.3	1332.1	6687.2	7919.3	1194.9	6344.2	7539.1
Altın	1568.1	21791.3	23394.7	1136.1	24314.2	24580.3	2775.8	29159.1	32134.9	1348.0	29147.5	30695.5	1569.0	30319.1	31908.1	2330.1	29342.0	31662.1	31662.1
Altın Değer Cüz (Net)	10.9	0.0	10.9	10.9	0.0	10.9	10.9	0.0	10.9	10.9	0.0	10.9	10.9	0.0	10.9	10.9	0.0	10.9	10.9
ve Karı Her Değer Kral Fonu	3614.5	18071.1	21685.6	3738.6	19669.2	23407.8	2570.6	29079.1	23549.7	2749.8	22196.3	23946.1	2409.4	24206.2	27015.6	2852.5	25686.1	28538.7	28538.7
Proje Fon Kulübeler	57999.9	213986.3	269686.2	64840.0	210481.3	267321.3	672127.9	236457.7	291775.6	66418.4	249433.0	318851.4	70397.8	276477.6	349945.3	75918.9	267840.6	363799.4	42343.2
İli Gecebir Akademi	1555.1	14417.0	15972.1	4055.1	31958.3	36013.4	5016.6	33118.7	38335.3	9045.7	34728.6	39324.4	4440.2	35962.5	40403.0	4134.0	38480.3	42343.2	42343.2
İli Gecebir Akademi	2365.3	7753.3	10117.6	2992.4	8387.5	11379.9	3077.0	9224.5	13721.2	3461.7	9763.6	13125.3	3345.2	10428.7	13773.9	3596.2	11116.7	14652.9	14652.9
Kar pay ve diğer tahakkuk	1749.9	1943.9	3693.8	2010.0	2067.8	4077.8	1806.0	2154.4	3966.4	1443.0	2156.1	3799.1	1544.8	2652.9	4197.7	1656.3	2703.8	4862.1	4862.1
ve Kurumlar (Net)	125.1	0.0	125.1	165.6	0.0	165.6	199.1	0.0	199.1	197.6	0.0	197.6	197.6	0.0	197.6	195.6	195.6	195.6	195.6
Kaymanlıklar (Net)	33981.1	0.0	33981.1	35810.1	0.0	35810.1	43641.2	0.0	43641.2	43374.8	0.0	43374.8	45554.6	0.0	45554.6	51346.5	51346.5	51346.5	51346.5
Ödenmiş Vergiler	205.9	0.0	205.9	264.1	0.0	264.1	580.1	0.0	580.1	356.0	0.0	356.0	371.7	0.0	371.7	479.1	479.1	479.1	479.1
Akademi	5215.2	4876.1	10091.3	4657.3	8086.7	12744.0	4614.6	2717.7	7352.4	5629.9	5361.7	10891.6	6646.7	6459.0	13105.7	6900.3	4283.6	10783.9	10783.9
FLER	92588.3	300713.4	393271.7	97144.7	323961.5	421066.2	119719.2	361390.7	462109.9	11680.8	377240.2	48871.0	116735.1	412648.3	529403.4	122042.2	432912.2	559944.4	
Seri His ve Kurum His	33617.3	258098.9	291716.2	34017.6	279973.8	313991.4	64888.3	301341.2	340322.5	36540.5	325522.7	360073.2	16904.2	355522.0	392436.2	38428.9	373612.1	412648.3	412648.3
Proje Akademi Fonu	1644.2	15013.7	16655.9	1897.4	16148.9	18046.3	2071.3	19062.8	21134.2	2154.1	20567.8	22735.9	2233.4	21319.6	23443.0	2259.1	22152.8	24412.0	24412.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	2154.9	0.0	2154.9	2169.4	0.0	2169.4	3521.3	0.0	3521.3	2422.8	0.0	2422.8	2950.9	0.0	2950.9	3341.6	3341.6	3341.6	3341.6
1 Tem ve Transfer Emvleri	6490.2	10311.1	16801.3	7815.5	10121.5	12937.0	9246.1	10931.5	20177.6	7931.2	13228.8	21160.0	7384.6	16239.1	23843.7	7875.0	15630.3	23895.4	23895.4
1 Tem ve Transfer Emvleri	22168.1	5873.9	28042.0	23736.1	6013.2	39749.3	26865.8	6128.3	33194.0	27306.3	6500.1	33806.4	28708.4	6874.5	35603.0	30622.3	7585.2	38217.6	38217.6
1 Tem ve Transfer Emvleri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	18076.7	16048.9	20645.6	9440.5	10745.3	20205.5	9254.8	10310.7	19665.5	11787.7	11270.6	23088.3	13964.1	12311.0	26075.1	15301.1	13343.8	28464.0	28464.0
AVANGLAR	16408.9	806.9	17215.8	18048.2	956.8	19007.0	22871.5	1223.3	24094.7	23484.2	140.2	23634.4	24399.5	252.1	24651.7	25304.1	387.9	24692.0	24692.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	10301.9	0.0	10301.9	10989.7	0.0	10989.7	11997.0	0.0	10997.0	10997.0	0.0	10997.0	10997.5	0.0	10997.5	12010.0	0.0	12010.0	12010.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	466.4	0.0	466.4	466.4	0.0	466.4	466.3	0.0	466.3	466.1	0.0	466.3	466.3	0.0	466.3	1172.8	0.0	1172.8	1172.8
1 Tem ve Transfer Emvleri	87.0	0.0	87.0	87.0	0.0	87.0	87.0	0.0	87.0	87.0	0.0	87.0	87.0	0.0	87.0	184.6	0.0	184.6	184.6
1 Tem ve Transfer Emvleri	4439.7	806.9	5246.6	5483.1	958.8	6441.9	5581.9	1223.3	6405.2	1141.7	140.2	5.5	574.2	252.1	826.3	1365.3	387.9	1754.3	1754.3
1 Tem ve Transfer Emvleri	889.2	0.0	889.2	987.3	0.0	987.3	5704.5	0.0	5704.5	6078.6	0.0	6426.2	6426.2	0.0	6426.2	7973.2	0.0	7973.2	7973.2
1 Tem ve Transfer Emvleri	34.7	0.0	34.7	34.7	0.0	34.7	34.7	0.0	34.7	5990.0	0.0	5990.0	5848.3	0.0	5848.3	2598.1	0.0	2598.1	2598.1
1 Tem ve Transfer Emvleri	9354.9	23197.7	33534.6	10073.4	25901.9	39777.7	10552.3	32269.8	42322.1	10930.7	30641.1	54531.7	11977.7	39945.7	51923.5	14310.7	40788.7	55099.4	55099.4
1 Tem ve Transfer Emvleri	0.0	5043.9	5043.9	0.0	5043.8	5043.8	0.0	5552.5	5552.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1 Tem ve Transfer Emvleri	9354.9	32233.6	37578.5	10073.4	30977.8	41021.6	10552.3	37823.3	48074.6	10930.7	30641.1	54531.7	11977.7	39945.7	51923.5	14310.7	40788.7	55099.4	55099.4

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULASTIRILMIŞ BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE HOUSES

TL Billions

	1997			1998			1998			Eylül September	Toplam Total	
	Aralık December			Temmuz July			Ağustos August					
	TL	YP FE	Toplam Total	TL	YP FE	Toplam Total	TL	YP FE	Toplam Total			
AKTİF HESAPLAR												
Nakit Değerler	132296	329814	462110	167772	485668	653440	192760	512970	705730	199618	570726	770344
Merkez Bankasından Alacaklar	1194	5507	6701	926	6268	7194	2259	6795	9054	2033	13491	15524
Bankalardan Alacaklar	859	446	1305	656	435	1091	1325	393	1718	1102	946	2048
Menkul Değerler Çözüm (Net)	1917	28914	30831	1634	33342	34976	2391	40670	43061	1783	66535	68338
a) Devlet İç Borçlanma Smetleri	11	0	11	0	264	264	254	272	526	682	275	957
b) Diğer Menkul Kıymetler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Blokajlar	11	0	11	0	264	264	254	272	526	682	275	957
Kullandırılan Fonlar	2571	20979	23550	3874	29571	33445	4334	31361	35695	4453	33121	37574
Takipteki Alacaklar (Net)(*)	72234	239875	332109	82293	401096	483389	102296	417930	520226	106056	439482	545538
a) Takipteki Alacaklar	3696	9221	12917	2433	5113	7546	2363	5240	7603	2123	5794	7917
b) Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	3696	9221	12917	4187	12551	16738	4119	12925	17044	4422	13618	18040
Alınacak Kar Payı ve Gelir Tah. Reskontoları	1806	2154	3960	1660	3234	4944	1756	7685	9441	2299	7824	10123
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar (Net)	198	0	198	263	0	263	1830	3817	5647	3381	3853	7234
Diğer Menkul Değerler (Net)	0	0	0	0	0	0	263	0	263	263	0	263
Elden Çıkarılacak Kıymetler	2800	14	2814	2303	0	2308	2340	0	2340	2359	0	2359
Sabit Kıymetler (Net)	41270	0	41270	61488	0	61488	62796	0	62796	59970	0	65970
Diğer Aktifler	3740	2704	6444	10237	6295	16532	10309	6492	16881	9413	7209	16622
PASİF HESAPLAR												
Toplanan Fonlar	110720	351390	462110	152424	501016	653440	181302	524428	705730	182956	587388	770344
Merkez Bankasından Borçlar	38961	322496	361457	56900	466738	523658	62019	490811	552830	55171	547332	612523
Bankalara Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Çıkarılmış Menkul Kıymetler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ödenecek Vergi, Resim, İhtar ve Primler	3520	0	3520	2352	0	2352	3342	0	3342	3529	0	3529
Ödenecek Kar Payı ve Güler Reskontoları	9246	10932	20178	9112	18266	27578	11678	18330	29998	12719	21408	34127
Karşılıklar	26866	6328	33194	36696	1980	38676	38154	2139	40293	40100	2689	42789
Diğer Pasifler	9257	10411	19668	14724	14012	28736	25636	13158	38794	19943	15939	35882
ÖZKAYNAKLAR:												
Ödenmiş Sermaye	22870	1223	24093	32440	0	32440	40473	0	40473	41494	0	41494
Yedek Akçeler	10997	0	10997	15877	0	15877	22500	0	22500	22500	0	22500
Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	552	0	552	1624	0	1624	1624	0	1624	1624	0	1624
Menkul Değerler Değer Artış Fonu	5705	0	5705	8260	0	8260	9237	0	9237	9985	0	9985
Dönem Karı (Zararı)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	5581	1223	6804	4812	0	4812	7112	0	7112	7385	0	7385
Gayrimenkul Fonlar ve Yükümlülükler	35	0	35	1867	0	1867	0	0	0	0	0	0
Taahhütler	10175	38647	48822	16763	35229	51992	16628	33726	50354	18889	35924	54813
a) Döviz ile İlgili İşlemler	0	60	60	60	1070	1070	0	1386	1386	0	1499	1499
b) Diğer Taahhütler	0	60	60	0	65	65	0	12	12	0	0	0
Diğer Taahhütler	0	0	0	0	1005	1005	0	1374	1374	0	1499	1499

(*) Temmuz 1998 tarihinden itibaren raporlama formatı değiştirilmiştir, 1997/12 dönemi TGA rakamları birik rakamlardır.

(*) Figure of overdue receivables for December 1997 is given as gross figure because of changes in reporting format since July 1998.

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLU LAYIHLARININ BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE INSTITUTIONS

	Eylül			Ekim			Kasım			Aralık		
	Yıl		Toplam	Yıl		Toplam	Yıl		Toplam	Yıl		Toplam
	Yıl	FE		Yıl	FE		Yıl	FE		Yıl	FE	
AKTİFLER	43628.4	123066.9	166698.3	50441.1	131463.7	183904.8	53674.6	145016.4	198691.0			
Nakit Değerler	374.8	183.5	226.3	340.2	1546.1	1886.3	494.9	1881.8	2376.7			
Banksalar	716.7	6932.0	7648.7	2128.8	7415.1	9843.9	1763.3	10802.9	12666.2			
Menkul Değerler (Net)	61.6	47.6	109.2	61.6	50.4	112.0	30.9	0.0	30.9			
Beklentiler	1569.7	5801.4	7371.1	1666.9	6880.5	8567.4	1793.9	7341.7	9158.6			
Car ve Kar Hesabı Özetleyici Fon.	19946.2	98876.4	108822.6	21986.9	96675.0	118661.9	25944.7	101963.1	127957.8			
Özel Primi Fon. Kullandırımlar	1116.4	12793.7	13910.1	1250.9	13537.0	14787.9	1180.2	16390.7	17571.9			
Tahsisli Geçirimsiz Aktüeller	560.3	4128.3	4688.6	525.2	4331.6	4858.8	665.0	5123.3	5788.3			
Ara Kar pay. ve gelir tahakk. hesab.	686.7	848.9	1535.6	901.2	807.0	1708.2	736.1	1043.9	1780.0			
İştirak ve Kuruluşlar (Net)	15997.0	0.0	15997.0	14944.7	0.0	14944.7	20864.1	0.0	20864.1			
Sabit Kıymetler (Net)	182.3	0.0	182.3	235.6	0.0	235.6	140.5	0.0	140.5			
Penin (Ödenmiş Vergiler)	4365.1	1787.1	6152.2	4927.5	2221.0	8148.5	1257.4	468.0	1725.4			
Diğer Aktüeller	42886.6	123808.7	166698.3	47839.9	136664.9	183904.8	54397.5	144082.5	198691.0			
PASİFLER	16511.4	108992.6	125504.0	17001.4	120805.9	137007.3	19637.0	129723.0	149340.0			
Özel Car Hesabı ve Karolina Hes.	644.9	5313.5	6118.4	801.3	5694.5	6405.8	887.2	6807.9	7755.1			
Özel Primi için Sağlanan Fon.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	1.3			
İştirak Tem. ve Transfer Edilmiş	876.9	0.0	876.9	934.0	0.0	934.0	1371.6	0.0	1371.6			
Ölçülebilir Vergi, Reten, Harç, Prim	2302.1	5137.2	7439.3	2630.6	5475.5	8105.1	2338.1	2404.2	4842.2			
Ölçülebilir Kar Pay. ve Gelir Hesab.	12786.2	5627.7	18413.9	13948.1	621.2	14571.3	17156.3	748.8	17905.1			
Karşılıklar	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0			
Finansman Vergileri	3684.1	3187.0	6871.1	4267.1	3791.6	8058.7	3376.9	3877.5	7254.4			
Diğer Pasifler	6081.0	455.7	6536.7	8257.4	565.2	8822.6	9528.3	688.8	10201.1			
ÖZKAYNAKLAR	3783.0	0.0	3783.0	5844.6	0.0	5844.6	5844.7	0.0	5844.7			
a. Ödenmiş Sermaye	173.9	0.0	173.9	173.9	0.0	173.9	173.9	0.0	173.9			
b. Karları Yedek Aktüeller	34.8	0.0	34.8	34.8	0.0	34.8	34.8	0.0	34.8			
c. İştirak Yedek Aktüeller	1330.7	455.7	1786.4	1454.6	565.2	2019.8	1855.0	680.8	2535.8			
d. Diğer Kar/Zarar	756.6	0.0	756.6	749.5	0.0	749.5	1611.9	0.0	1611.9			
e. Sabit Kıymet Yen. Değ. Fonu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0			
f. Geçmiş Dönem K/Z	2320.3	12314.5	14634.8	2839.0	12068.4	14907.4	3520.3	13856.0	17376.3			
Gayrimenkul Fon ve Yönlendirimler	0.0	12.2	12.2	0.0	137.1	137.1	0.0	117.5	117.5			
Taahhütler	2320.3	12326.7	14648.9	2839.0	12201.5	15044.5	3520.3	13973.5	17493.8			
Kontrol Toplamı												

	Ocak			Şubat			Mart		
	Yıl		Toplam	Yıl		Toplam	Yıl		Toplam
	Yıl	FE		Yıl	FE		Yıl	FE	
AKTİFLER	44251.4	152754.7	197506.1	55097.1	156296.7	211393.8	69346.9	178009.3	239647.2
Nakit Değerler	492.2	1819.0	2311.2	630.0	2331.3	2961.3	788.5	2250.6	3030.1
Banksalar	1340.0	9271.0	10620.0	2007.2	9091.9	11099.8	1299.8	8169.1	9758.9
Menkul Değerler (Net)	30.9	0.0	30.9	30.9	0.0	30.9	30.9	0.0	30.9
Beklentiler	1974.0	7949.5	9923.5	2220.3	8491.7	10712.0	2388.8	7895.7	11384.5
Car ve Kar Hesabı Özetleyici Fon.	24921.6	108871.2	133791.8	37045.5	110652.1	147697.6	6848.4	134431.1	171259.8
Özel Primi Fon. Kullandırımlar	1351.5	16387.4	18008.9	1275.5	17323.0	18598.5	1081.2	7373.4	8474.6
Tahsisli Geçirimsiz Aktüeller	672.0	5248.3	5960.3	710.5	5329.9	6240.4	695.4	5704.1	6599.7
Ara Kar pay. ve gelir tahakk. hesab.	960.3	921.5	1881.8	1016.6	1020.8	2037.4	1103.7	1295.2	2399.9
İştirak ve Kuruluşlar (Net)	449.6	0.0	449.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Sabit Kıymetler (Net)	9463.2	0.0	9463.2	7513.7	0.0	7513.7	22335.5	0.0	22335.5
Penin (Ödenmiş Vergiler)	358.0	0.0	358.0	229.0	0.0	229.0	175.8	0.0	175.8
Diğer Aktüeller	2829.1	1776.8	4605.9	2310.2	1856.1	4166.3	2467.7	1590.5	4058.2
PASİFLER	44148.3	153357.8	197506.1	48953.1	163340.7	211393.8	66571.5	173075.7	239647.2
Özel Car Hesabı ve Karolina Hes.	19829.3	137441.0	157270.3	21750.1	145745.7	167593.8	23522.1	154270.6	177992.7
Özel Primi için Sağlanan Fon.	972.2	7180.2	8152.4	1036.9	8166.7	9203.6	1092.5	8413.3	9598.8
İştirak Tem. ve Transfer Edilmiş	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ölçülebilir Vergi, Reten, Harç, Prim	1116.8	0.0	1116.8	1183.1	0.0	1183.1	1752.9	0.0	1752.9
Ölçülebilir Kar Pay. ve Gelir Hesab.	2590.6	3459.1	6049.7	3108.2	4429.9	7538.1	4233.8	4907.4	9131.2
Karşılıklar	3776.8	786.0	4562.8	3918.2	921.0	4841.2	18487.1	983.8	19469.9
Finansman Vergileri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Diğer Pasifler	6307.5	4407.9	10715.4	6502.8	3974.5	10477.3	5864.4	4271.4	10135.8
ÖZKAYNAKLAR	9855.0	83.6	9938.6	10553.8	92.9	10646.7	11628.7	230.1	11848.8
a. Ödenmiş Sermaye	5845.0	0.0	5845.0	5845.0	0.0	5845.0	7309.1	0.0	7309.1
b. Karları Yedek Aktüeller	173.9	0.0	173.9	173.9	0.0	173.9	253.5	0.0	253.5
c. İştirak Yedek Aktüeller	34.8	0.0	34.8	34.8	0.0	34.8	34.8	0.0	34.8
d. Diğer Kar/Zarar	87.0	83.6	170.6	1060.6	92.9	1153.5	1132.6	230.1	1862.7
e. Sabit Kıymet Yen. Değ. Fonu	1659.4	0.0	1659.4	1684.6	0.0	1684.6	1143.8	0.0	1143.8
f. Geçmiş Dönem K/Z	1755.0	0.0	1755.0	1755.0	0.0	1755.0	1755.0	0.0	1755.0
Gayrimenkul Fon ve Yönlendirimler	3612.8	9649.4	13262.2	3940.2	10610.9	14551.2	4496.1	18003.3	18390.4
Taahhütler	0.0	3302.7	3302.7	0.0	3402.5	3402.5	0.0	3402.5	3402.5
Kontrol Toplamı	3612.8	12962.1	16575.0	3940.2	14113.4	18053.7	4496.1	17318.0	22044.1

İZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULUĞUNA İLİŞKİLİ BİLANÇOSU
AGGREGATED BALANCE SHEETS OF SPECIAL FINANCE HOUSES

	1 9 9 5										1 9 9 6																
	Etilim					Kasım					Aralık					Subat					Mart						
	TL	YFP	FE	Toplam	Total	TL	YFP	FE	Toplam	Total	TL	YFP	FE	Toplam	Total	TL	YFP	FE	Toplam	Total	TL	YFP	FE	Toplam	Total		
AKTİFLER	20410637	4893789	6937826	6937826	7571347	2275611	6188384	8463895	8463895	8884004	2467646	6650972	93243618	2393243	7713495	10314933	ASSETS										
Akt Değerler	254878	672231	927231	1189131	176575	829093	1003668	1003668	1031871	284159	93810	1218169	243461	941485	1184956	Cash											
aktuar	828142	4598311	5426553	6339685	445467	5868499	6313966	6313966	6205694	551205	6670996	7222001	808543	6925307	7731890	Banks											
lenkul Değerler (Net)	202180	25125	227305	227305	170172	26888	197060	197060	79407	48407	32663	81270	48407	35050	83437	Securities Portfolio (Net)											
İhtifazlar	780269	1674030	2454299	2599926	725482	2381919	3109401	3109401	3249557	772666	3748297	3520963	900317	3218959	4019796	Withdrawals											
an ve Kuruluş ile Ödenmiş Kurul Fon.	9800726	34091099	43881823	48682922	10818533	42077759	52916392	52916392	51171416	11075555	4737802	58430757	11724831	54700808	66426539	Lend From Cur. Acc. Persn. Acc. & Escrow											
İzci Proje Fon. Kurulları	837603	4914505	5751108	6586609	1030110	6396760	7426870	7426870	3310925	451115	2970881	7417647	989492	6099902	7089394	Lend From Special Proj. Funds											
aktif Geriye Alınacaklar	312305	1833391	2159596	2265895	379558	3849755	3229313	3229313	7960884	517239	389776	907015	383999	3199220	3582819	Over-Due Receivables											
İhtifaz pay. ve getir. tahakk. mevk.	469351	305158	774509	774509	494567	325961	820528	820528	310060	311598	0	311598	355324	0	355324	Divid to be Received & Income Accruals											
İhtifaz pay. ve getir. tahakk. mevk.	324064	0	324064	324064	324385	0	324385	324385	7281218	7506269	0	7506269	8283308	0	8283308	Fixed Assets (Net)											
aktif Kayımlar (Net)	5403737	0	5403737	5403737	7246041	0	7246041	7246041	81214	81938	0	81938	86730	0	86730	Prepaid Taxes											
İhtifaz Ödenmiş Vergiler	136901	0	136901	136901	121695	0	121695	121695	3552216	2570398	6122614	3104195	1638271	1609269	3247540	Other Assets											
İhtifaz Aktifler	961281	799317	1760598	2388882	895941	1348638	2244579	2244579	0	0	0	0	0	0	0	LIABILITIES											
ASLİLER	30703140	4865668	6937826	6937826	7571347	2275611	6188384	8463895	8463895	8884004	2467646	6650972	93243618	2393243	7713495	10314933	Special Cur. Acc. & Pers. Acc.										
İzci Cur. Hes. ve Kuruluş Hes.	9206130	43260991	5246721	5246721	8064451	55626421	63697872	63697872	66037073	9202909	63457034	71659943	8663716	69745744	78611460	Funds Raised for Spec. Prj											
İzci Proje için Sağlanan Fon.	323676	2205938	2531614	2531614	358630	2444515	2803145	2803145	384523	405044	3009883	3410129	765278	3342510	4107788	Imp. Dep. & Transfer Orders											
İhtifaz Fon. ve Transfer Bakiyesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Trusts, Charges, Changes & Prem.											
İhtifaz Vergi, Kurul. Hes. Hes. Prem	290002	0	290002	290002	569718	0	569718	569718	159695	272455	0	272455	481424	0	481424	Dividends & Expenses Accruals											
İhtifaz Kar Pay. ve Gid. Kurul.	929638	3028798	2938436	2938436	1330402	1467301	2797703	2797703	1268824	1319547	1868756	3188303	1378669	2065015	3443684	Reserves											
İhtifazlar	4881124	204798	5085922	5085922	6802482	262674	7065156	7065156	6943946	590872	7234818	7520395	7962376	3602176	8323861	Deferred Taxes											
İhtifaz Vergiler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Other Liabilities											
İhtifaz Prizler	1502185	800777	2302962	2302962	1903685	1447985	3351670	3351670	4269766	1037721	5307487	3002382	2259616	1725971	3955587	EQUITIES											
YEREL YATIRIMLAR	3459385	154784	3714169	3714169	4021461	221133	4243594	4243594	3831484	25151	3856635	4024553	4990111	4139973	91157	Paid-up Capital											
Ödenmiş Sermaye	2318426	0	2318426	2318426	2349449	0	2349449	2349449	2461681	2461899	0	2461899	2462116	0	2462116	Legal Reserves											
Kuruluş Yönetim Aktifleri	85841	85841	85841	85841	85841	0	85841	85841	86041	85841	0	85841	85841	0	85841	Optional Reserves											
İhtifaz Yönetim Aktifleri	11760	0	11760	11760	11760	0	11760	11760	11760	11760	0	11760	11760	0	11760	Profits/Loss of the Period											
İhtifaz Kuruluşları	641171	154784	795955	795955	567683	221133	788816	788816	103592	25151	128743	75162	63356	269943	91157	Fixed Assets Revaluation Fund											
İhtifaz Kuruluşları	482187	0	482187	482187	1007728	0	1007728	1007728	851341	0	851341	1008378	1193135	0	1193135	Profits/Loss of the Previous Year											
İhtifaz Kuruluşları	0	0	0	0	0	0	0	0	317069	0	317069	381515	0	381515	0	Contingent Liab.											
İhtifaz Kuruluşları	954817	5196930	613747	613747	1133840	13110404	12444244	12444244	1414713	7406402	8819115	1411610	757806	8990006	7914639	Commitments											
Tahakkül	48829	344504	40333	40333	51941	369366	421307	421307	56336	464203	520559	63077	2141251	2304328	150387	Total											
Genel Toplam	1005646	5551514	657080	657080	1185781	11679770	12865531	12865531	1471069	7648605	9339674	1474687	9719647	11194334	8065006												

EKLER-2

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULAŞTIRILMIŞ KAR-ZARAR HESABI
AGGREGATED PROFIT-LOSS ACCOUNT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL,
TL Billions

	2000		2001		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	
	December	March	June	September	
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	
	Total	Total	Total	Total	
KAR PAYI GELİRLERİ	368 013	45 773	107 849	195 803	INCOMES
Kullanılan Fonlardan Alınan Kar Payları	367 395	45 762	107 679	194 974	Income from Placement of Funds
Tahsili Gec. Alacaklardan Alınan Kar Payları	31	17	99	193	Income from Overdue Receivables
Mali Kesimden Alınan Kar Payları	0	0	0	0	Income from Financial Sector
DİBS'lerden Elde Edilen Gelirler	0	0	0	0	Income from Gov.Dom.Debt Inst.
Diğer Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirler	5	-20	-14	-11	Income from Other Securities
Diğer Kar Payları	582	14	85	647	Other Income
KAR PAYI GİDERLERİ	218 969	16 320	42 083	82 297	EXPENSES
Toplanan Fonlara Ödenen Kar Payları	218 680	16 313	42 076	82 290	Profits Distributed to Raised Funds
Mali Kesime Ödenen Kar Payları	0	0	0	0	Profits Distributed to Financial Sector
Çıkarılmış Menkul Kıymetlere Ödenen Kar Payları	0	0	0	0	Profits Distributed to Issued Securities
Diğer Kar Payı Giderleri	289	7	7	7	Other Expenses
NET KAR PAYI GELİRİ (GİDERİ)	149 044	29 453	65 766	113 506	NET INCOME (EXPENSES)
Takipteki Alacaklar Provizyonu	6 140	1 347	5 344	5 299	Provision for Overdue Receivables
Kullanılan Fonlar Genel Provizyonu	2 084	0	154	276	General Provision for Placement of Funds
PROV.SONRASI NET KAR PAYI GEL. (GİD.)	140 820	28 106	60 268	107 931	NET INCOME (EXPENSES) AFTER PROVISIONS
KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİRLER	21 298	5 970	14 834	24 740	OTHER INCOMES
Kullanılan Fonlardan Alınan Ücret ve Komisyonlar	3 700	679	1 812	3 311	Charges and Fees Received From Placement of Funds
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Kar Payları	119	0	45	47	Income from Equity Partic.and Subsidiaries
Bankacılık Hizmetleri Gelirleri	9 466	2 599	5 915	10 023	Income from Banking Services
Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler	955	460	2 090	2 714	Income from Sale of assets
Diğer Kar Payı Dışındaki Gelirler	7 058	2 232	4 972	8 645	Other Income
KAR PAYI DIŞINDAKİ GİDERLER	122 425	25 140	54 887	92 579	OTHER EXPENSES
Personel Giderleri	38 792	7 402	16 451	25 996	Personnel expenses
Kıdem Tazminatı Provizyonu	1 034	65	149	306	Provision for Retirement Benefit Fund
Menkul Değ., İst.B.Ort.ve B.Men.Değ.Değer Azal.Pro.	0	0	3	159	Provision for Value Decreases in Securities Portfolio
Diğer Provizyonlar	0	337	355	376	Other Provisions
Verilen Ücret ve Komisyonlar	759	640	2 147	4 562	Fees and Commissions Paid for Transactions
Amortisman Giderleri	51 834	10 371	20 740	35 729	Depreciation Expenses
Vergi, Resim, Harç ve Fonlar	4 244	792	1 787	2 827	Taxes,Duties,Charges and Funds
Diğer Kar Payı Dışındaki Giderler	25 762	5 533	13 255	22 624	Other Expenses
DIĞER KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİR.(GİDER.)	-20 283	-42 207	-65 159	-72 584	OTHER INCOMES (EXPENSES)
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	-831	0	0	0	Profits (loss) from Capital Market Trans.(Net)
Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-19 452	-42 207	-65 159	-72 584	Foreign Exchange Profits (loss)(Net)
Olğanüstü Gelirler (Giderler) (Net)	0	0	0	0	Extraordinary Revenues (Losses)(Net)
VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR)	19 410	-33 271	-44 944	-32 492	PROFIT (LOSS) BEFORE TAX
Vergi Provizyonu	7 508	257	487	871	Provision for Taxes
DÖNEM NET KARI (ZARAR)	11 902	-33 528	-45 431	-33 363	NET PROFIT (LOSS)

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULAŞTIRILMIŞ KAR-ZARAR HESABI
AGGREGATED PROFIT-LOSS ACCOUNT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billions

	2 0 0 0			
	Mart	Haziran	Eylül	
	March	June	September	
	Toplam	Toplam	Toplam	
	Total	Total	Total	
KAR PAYI GELİRLERİ	64 525	170 155	286 819	INCOMES
Kullandırılan Fonlardan Alınan Kar Payları	63 968	167 557	286 130	Income from Placement of Funds
Tahsili Gec. Alacaklardan Alınan Kar Payları	1	12	29	Income from Overdue Receivables
Mali Kesimden Alınan Kar Payları	0	0	0	Income from Financial Sector
DİBS'lerden Elde Edilen Gelirler	0	0	0	Income from Gov.Dom.Debt Inst.
Diğer Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirler	0	2	200	Income from Other Securities
Diğer Kar Payları	556	2 584	460	Other Income
KAR PAYI GİDERLERİ	43 257	113 133	182 441	EXPENSES
Toplanan Fonlara Ödenen Kar Payları	43 252	113 009	182 244	Profits Distributed to Raised Funds
Mali Kesime Ödenen Kar Payları	0	0	0	Profits Distributed to Financial Sector
Çıkarılmış Menkul Kıymetlere Ödenen Kar Payları	0	0	0	Profits Distributed to Issued Securities
Diğer Kar Payı Giderleri	5	124	197	Other Expenses
NET KAR PAYI GELİRİ (GİDERİ)	21 268	57 022	104 378	NET INCOME (EXPENSES)
Takipteki Alacaklar Provizyonu	121	181	1 469	Provision for Overdue Receivables
Kullandırılan Fonlar Genel Provizyonu	106	353	1 148	General Provision for Placement of Funds
PROV.SONRASI NET KAR PAYI GEL. (GİD.)	20 819	56 288	101 761	NET INCOME (EXPENSES) AFTER PROVISIONS
KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİRLER	4 374	9 981	15 858	OTHER INCOMES
Kullandırılan Fonlardan Alınan Ücret ve Komisyonlar	635	1 666	2 848	Charges and Fees Received From Placement of Funds
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Kar Payları	0	4	89	Income from Equity Partic.and Subsidiaries
Bankacılık Hizmetleri Gelirleri	2 179	4 722	7 017	Income from Banking Services
Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler	7	99	448	Income from Sale of assets
Diğer Kar Payı Dışındaki Gelirler	1 553	3 490	5 456	Other Income
KAR PAYI DIŞINDAKİ GİDERLER	21 118	49 349	81 106	OTHER EXPENSES
Personel Giderleri	8 257	17 691	27 578	Personnel expenses
Kıdem Tazminatı Provizyonu	602	1 078	2 102	Provision for Retirement Benefit Fund
Menkul Değ., İst., B.Ort.ve B.Men.Değ.Değer Azal.Pro.	0	0	0	Provision for Value Decreases in Securities Portfolio
Diğer Provizyonlar	0	22	0	Other Provisions
Verilen Ücret ve Komisyonlar	220	308	386	Fees and Commissions Paid for Transactions
Amortisman Giderleri	6 936	18 249	32 340	Depreciation Expenses
Vergi, Resim, Harç ve Fonlar	916	2 073	3 261	Taxes,Duties,Charges and Funds
Diğer Kar Payı Dışındaki Giderler	4 187	9 928	15 439	Other Expenses
DiĞER KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİR.(GİDER.)	73	-4 741	-13 029	OTHER INCOMES (EXPENSES)
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	411	870	536	Profits (loss) from Capital Market Trans.(Net)
Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-338	-5 611	-13 565	Foreign Exchange Profits (loss)(Net)
Olağanüstü Gelirler (Giderler) (Net)	0	0	0	Extraordinary Revenues (Losses)(Net)
VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR)	4 168	12 179	23 484	PROFIT (LOSS) BEFORE TAX
Vergi Provizyonu	1 510	3 114	7 228	Provision for Taxes
DÖNEM NET KARI (ZARAR)	2 658	9 065	16 256	NET PROFIT (LOSS)

ÖZEL FİNANS KURUMLARI TOPLULAŞTIRILMIŞ KAR-ZARAR HESABI
AGGREGATED PROFIT-LOSS ACCOUNT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billions

	1999			
	Haziran	Eylül	Aralık	
	June	September	December	
	Toplam	Toplam	Toplam	
	Total	Total	Total	
KAR PAYI GELİRLERİ:	104 123	174 464	258 957	INCOMES
Kullandırılan Fonlardan Alınan Kar Payları	101 166	170 021	251 210	Income from Placement of Funds
Tahsili Öcc. Alacaklardan Alınan Kar Payları	113	4	26	Income from Overdue Receivables
Mali Kesimden Alınan Kar Payları	0	0	0	Income from Financial Sector
DİBS'lerden Elde Edilen Gelirler	0	0	0	Income from Gov.Dom.Debt Inst.
Diğer Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirler	0	0	0	Income from Other Securities
Diğer Kar Payları	2 844	4 439	7 721	Other Income
KAR PAYI GİDERLERİ	66 190	114 045	168 633	EXPENSES
Toplanan Fonlara Ödenen Kar Payları	66 190	114 045	168 633	Profits Distributed to Raised Funds
Mali Kesime Ödenen Kar Payları	0	0	0	Profits Distributed to Financial Sector
Çıkarılmış Menkul Kıymetlere Ödenen Kar Payları	0	0	0	Profits Distributed to Issued Securities
Diğer Kar Payı Giderleri	0	0	0	Other Expenses
NET KAR PAYI GELİRİ (GİDERİ)	37 933	60 419	90 324	NET INCOME (EXPENSES)
Takipteki Alacaklar Provizyonu	559	954	2 153	Provision for Overdue Receivables
Kullandırılan Fonlar Genel Provizyonu	0	0	0	General Provision for Placement of Funds
PROV.SONRASI NET KAR PAYI GEL. (GİD.)	37 374	59 465	88 171	NET INCOME (EXPENSES) AFTER PROVISIONS
KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİRLER :	4 572	8 216	13 119	OTHER INCOMES
Kullandırılan Fonlardan Alınan Ücret ve Komisyonlar	611	1 680	2 263	Charges and Fees Received From Placement of Funds
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Kar Payları	0	23	35	Income from Equity Partic.and Subsidiaries
Bankacılık Hizmetleri Gelirleri	2 254	3 637	5 417	Income from Banking Services
Aktiflerimizin Satışından Elde Edilen Gelirler	17	257	263	Income from Sale of assets
Diğer Kar Payı Dışındaki Gelirler	1 690	2 619	5 141	Other Income
KAR PAYI DIŞINDAKİ GİDERLER :	27 162	43 188	65 856	OTHER EXPENSES
Personel Giderleri	10 250	16 077	22 790	Personnel expenses
Kıdem Tazminatı Provizyonu	701	1 057	1 345	Provision for Retirement Benefit Fund
Menkul Değ., İşt.,B.Ort.ve B.Men.Değ.Değer Azal.Pro.	0	0	2	Provision for Value Decreases in Securities Portfolio
Diğer Provizyonlar	3	212	105	Other Provisions
Verilen Ücret ve Komisyonlar	333	383	791	Fees and Commissions Paid for Transactions
Amortisman Giderleri	9 072	14 640	24 006	Depreciation Expenses
Vergi, Resim, Harç ve Fonlar	790	1 232	2 178	Taxes,Duties,Charges and Funds
Diğer Kar Payı Dışındaki Giderler	6 013	9 587	14 639	Other Expenses
DiĞER KAR PAYI DIŞINDAKİ GELİR.(GİDER.)	-4 097	-5 736	-12 700	OTHER INCOMES (EXPENSES)
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	-1 054	320	752	Profits (loss) from Capital Market Trans.(Net)
Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-3 112	-6 125	-13 521	Foreign Exchange Profits (loss)(Net)
Olağanüstü Gelirler (Giderler) (Net)	69	69	69	Extraordinary Revenues (Losses)(Net)
VERGİ ÖNCESİ KAR (ZARAR) .	10 687	18 757	22 734	PROFIT (LOSS) BEFORE TAX
Vergi Provizyonu	3 402	6 170	8 072	Provision for Taxes
DÖNEM NET KARI (ZARARI).	7 285	12 587	14 662	NET PROFIT (LOSS)

3.1 ÖZEL FİNANS KURUMLARI BİLANÇOSU
3.1 BALANCE SHEET OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL.
TL Billion

		1997	1998	1999		
AKTİF KALEMLER					ASSETS	
1	Nakit Değerler	6.573	9.590	15.730	1	Cash Items
2	Bankalar	32.142	45.491	105.554	2	Banks
2.1	Yurtiçi Bankalar	18.206	22.541	35.121	2.1	Domestic Banks
2.2	Yurtdışı Bankalar	13.936	22.950	70.433	2.2	Banks Abroad
3	Diğer Mali Kurumlar	0	0	0	3	Other Financial Institutions
4	Menkul Değerler	11	1.019	1.076	4	Securities
5	Alacaklar	329.185	644.303	1.248.963	5	Receivables
6	Tahsilî Gecikmiş Alacaklar	1.736	8.242	20.284	6	Overdue Receivables
7	Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	3.960	9.455	9.622	7	Income Accruals
8	Mali İştirakler	199	279	638	8	Participations
9	Sabit Kıymetler	24.543	53.362	82.784	9	Fixed Assets
10	Diğer Aktifler	29.659	64.390	157.734	10	Other Assets
	Aktif Toplamı	428.008	836.131	1.642.385		Total Assets
PASİF KALEMLER					LIABILITIES	
1	Borçlar	363.657	746.263	1.482.335	1	Payables
2	Gider Tahakkuk ve Reeskontları	1.940	5.503	8.010	7	Accrued Expenses
3	Ödenecek Vergi, Resim, Harç, Prim	2.239	6.308	12.519	5	Tax, Duties, Charg., Prem. Payable
4	Muhtelif Borçlar	5.717	11.389	17.986	4	Miscellaneous Payables
5	Diğer Pasifler	30.100	8.145	19.288	10	Other Liabilities
6	Özkaynaklar	17.278	58.523	102.247	9	Equity Capital
7	Dönem Karı	7.074	8.819	14.662	9.2	Term Profit
	Pasif Toplamı	428.008	836.131	1.642.385		Total Liabilities

3.1 ÖZEL FİNANS KURUMLARI BİLANÇOSU

3.1 BALANCE SHEET OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL

TL Billion

	1996	1997	1998/II	
AKTİF KALEMLER				ASSETS
1 Nakit Değerler	9.007	6.573	6.814	1 Cash Items
2 Bankalar	12.505	32.142	33.893	2 Banks
2.1 Yurtiçi Bankalar	8.929	18.206	15.259	2.1 Domestic Banks
2.2 Yurtdışı Bankalar	3.576	13.936	18.634	2.2 Banks Abroad
3 Diğer Mali Kurumlar	9	0	0	3 Other Financial Institutions
4 Menkul Değerler	31	11	261	4 Securities
5 Alacaklar	146.129	329.185	443.495	5 Receivables
6 Tahsil Gecikmiş Alacaklar	2.823	1.736	6.426	6 Overdue Receivables
7 Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	1.780	3.960	4.493	7 Income Accruals
8 Mali İştirakler	450	199	258	8 Participations
9 Sabit Kıymetler	20.756	24.543	33.964	9 Fixed Assets
10 Diğer Aktifler	4.943	29.659	36.860	10 Other Assets
Aktif Toplamı	198.433	428.008	569.927	Total Assets
PASİF KALEMLER				LIABILITIES
1 Borçlar	157.618	363.657	493.316	1 Payables
2 Gider Tahakkuk ve Reeskontları	4.088	1.940	703	2 Accrued Expenses
3 Ödenecek Vergi, Resim, Harç, Prim	1.205	2.239	3.187	3 Tax, Duties, Charg., Prem. Payable
4 Muhtelif Borçlar	1.919	5.717	7.857	4 Miscellaneous Payables
5 Diğer Pasifler	23.193	30.100	24.806	5 Other Liabilities
6 Özkaynaklar	7.666	17.278	23.558	6 Equity Capital
7 Dönem Karı	2.744	7.074	3.819	7 Term Profit
Pasif Toplamı	198.433	428.008	569.927	Total Liabilities

3.1 ÖZEL FINANS KURUMLARI BİLANÇOSU
3.1 BALANCE SHEET OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	1994	1995	1996	1997/IV	
AKTİF KALEMLER					ASSETS
1 Nakit Değerler	1.495	2.920	9.007	6.573	1 Cash Items
2 Bankalar	3.875	6.255	12.505	32.142	2 Banks
2.1 Yurtiçi Bankalar	1.828	2.760	8.929	18.206	2.1 Domestic Banks
2.2 Yurtdışı Bankalar	2.047	3.495	3.576	13.936	2.2 Banks Abroad
3 Diğer Mali Kurumlar	0	286	9	0	3 Other Financial Institutions
4 Menkul Değerler	186	78	31	11	4 Securities
5 Alacaklar	29.635	61.560	146.129	329.185	5 Receivables
6 Tahsilî Öcükmiş Alacaklar	1.290	2.043	2.823	1.736	6 Overdue Receivables
7 Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	510	815	1.790	3.960	7 Income Accruals
8 Mali İştirakler	40	324	450	199	8 Participations
9 Sabit Kıymetler	1.174	7.580	20.756	24.513	9 Fixed Assets
10 Diğer Aktifler	1.174	3.198	4.913	29.659	10 Other Assets
Aktif Toplamı	41.777	84.960	198.433	428.008	Total Assets
PASİF KALEMLER					LIABILITIES
1 Borçlar	34.280	64.334	157.618	363.657	1 Payables
2 Gider Tahakkuk ve Reeskontları	954	1.963	4.088	1.940	2 Accrued Expenses
3 Ödenecek Vergi, Resim, Harç, Prim	337	420	1.205	2.239	3 Tax, Duties, Charg., Prem. Payable
4 Muhtelif Borçlar	230	218	1.919	5.717	4 Miscellaneous Payables
5 Diğer Pasifler	4.520	10.703	23.193	30.100	5 Other Liabilities
6 Özkaynaklar	1.179	3.455	7.666	17.278	6 Equity Capital
7 Dönem Karı	277	866	2.744	7.074	7 Term Profit
Pasif Toplamı	41.777	84.960	198.433	428.008	Total Liabilities

3.1 ÖZEL FİNANS KURUMLARI BİLANÇOSU
3.1 BALANCE SHEET OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	1993	1994	1995	1996					
AKTİF KALEMLER					ASSETS				
1	Nakit Değerler	315	1.495	2.920	9.007	1	Cash Items		
2	Bankalar	1.238	3.875	6.255	12.505	2	Banks		
2.1	Yurtiçi Bankalar	669	1.828	2.760	8.929	2.1	Domestic Banks		
2.2	Yurtdışı Bankalar	569	2.047	3.495	3.576	2.2	Banks Abroad		
3	Diğer Mali Kurumlar	0	0	286	9	3	Other Financial Institutions		
4	Menkul Değerler	5	186	78	31	4	Securities		
5	Alacaklar	14.125	29.635	61.560	146.129	5	Receivables		
6	Tahsili Gecikmiş Alacaklar	83	1.290	2.043	2.823	6	Overdue Receivables		
7	Gelir ve Tahakkuk Reeskontları	299	510	815	1.780	7	Income Accruals		
8	İştirakler	38	40	324	450	8	Participations		
9	Sabit Kıymetler	498	3.374	7.580	20.756	9	Fixed Assets		
10	Diğer Aktifler	285	1.374	3.098	4.943	10	Other Assets		
	Aktif Toplamı	16.886	41.777	84.960	198.433		Total Assets		
PASİF KALEMLER					LIABILITIES				
1	Borçlar	14.055	34.280	64.334	157.618	1	Payables		
2	Gider Tahakkuk ve Reeskontları	174	954	1.963	4.088	2	Accrued Expenses		
3	Ödenecek Vergi, Resim, Harç, Prim	83	337	420	1.205	3	Taxes, Duties and Premiums Payable		
4	Muhtelif Borçlar	686	230	218	1.919	4	Miscellaneous Payables		
5	Diğer Pasifler	1.063	4.520	10.703	23.193	5	Other Liabilities		
6	Özkaynaklar	564	1.179	3.455	7.666	6	Equity Capital		
7	Kâr - Zarar	261	277	866	2.744	7	Profit		
	Pasif Toplamı	16.886	41.777	84.960	198.433		Total Liabilities		

EKLER-3

3.2. ÖZEL FİNANS KURUMLARI KAR/ZARAR TABLOSU
3.2. PROFIT/LOSS STATEMENT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	1997	1998	1999	
1 Katılma Hesap Gelirleri (Net)*	10,409	15,307	52,857	1 Rev. from Participating Accounts
2 Faaliyet Giderleri (-)	14,067	11,711	55,497	2 Operations Expenses
2.1 Genel Yönetim Giderleri	7,645	17,461	31,491	2.1 General Administrative exp
2.2 Amortismanlar	6,423	14,251	24,006	2.2 Depreciation
3 Diğer Faaliyet Gelirleri (Net)	12,073	25,632	25,373	3 Other Revenues (Net)
4 Karşılıklar (-)	1,610	2,582	8,071	4 Provisions (-)
Dönem Net Kar/Zarar	6,805	11,964	14,662	Net Term Profit/Loss

(*) Üretim desteği, kar ve zarar katılma, finansal kiralama net geliri

(*) Production support, profit and loss participation accounts,
financial leasing net revenue

3.3 ÖZEL FİNANS KURUMLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER
3.3. GENERAL INFORMATION ABOUT SPECIAL FINANCE HOUSES

(31.12.1997 itibarıyla.)
(As of 31.12.1997.)

Özel Finans Kurumları Special Finance Houses	Kuruluş Yılı Establ. Year	Faaliyet Yılı Oper. Year	Nominal S.* Nom. Capital	Şube Sayısı # of Branch.
Al Baraka Türk Ö.F.K. A.Ş.	1984	1985	9,000	21
Faisal Finans Kurumu A.Ş.	1984	1985	2,000	11
Kuveyt Türk Evkaf Finans K. A.Ş.	1988	1989	11,025	15
Anadolu Finans Kurumu A.Ş.	1991	1991	4,000	19
İhlas Finans Kurumu A.Ş.	1995	1995	10,000	34
Asya Finans Kurumu A.Ş.	1996	1996	10,000	15
Toplam (Total)			46,025	115

(*) Milyar TL

(*) TL Billion

3.2. ÖZEL FİNANS KURUMLARI KAR/ZARAR TABLOSU

Milyar TL

3.2. PROFIT/LOSS STATEMENT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

TL Billion

	1997/4	1998/1	1998/11	
1 Katılma Hesap. Gelirler (Net)*	10.409	4.993	8.197	1 Rev. from Participating Accounts
2 Faaliyet Giderleri (-)	14.067	7.533	12.363	2 Operations Expenses
2.1 Genel Yönetim Giderleri	7.645	3.573	7.579	2.1 General Administrative exp.
2.2 Amortismanlar	6.423	3.960	4.784	2.2 Depreciation
3 Diğer Faaliyet Gelirleri (Net)	12.073	5.473	8.728	3 Other Revenues (Net)
4 Karşılıklar (-)	1.610	613	1.010	4 Provisions (-)
Dönem Net Kar/Zarar	6.805	2.320	3.556	Net Term Profit/Loss

(*) Üretim desteği, kar ve zarara katılma, finansal kiralama net geliri.

(*) Production support, profit and loss participation accounts, financial leasing net revenue.

3.3. ÖZEL FİNANS KURUMLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

(30.6.1998 itibarıyla)

3.3. GENERAL INFORMATION ABOUT SPECIAL FINANCE HOUSES

(As of 30.6.1998)

Özel Finans Kurumları Special Finance Houses	Kuruluş Yılı Establ. Year	Faaliyet Yılı Oper. Year	Nominal S.* Nom. Capital	Şube Sayısı # of Branch.
Al Baraka Türk Ö.F.K. A.Ş.	1984	1985	2.000	21
Faisal Finans Kurumu A.Ş.	1984	1985	2.000	11
Kuveyt Türk Evkaf Finans K. A.Ş.	1988	1989	4.500	15
Anadolu Finans Kurumu A.Ş.	1991	1991	2.000	18
İhlas Finans Kurumu A.Ş.	1995	1995	2.000	34
Asya Finans Kurumu A.Ş.	1996	1996	2.000	13

(*) Milyar TL

(*) TL Billion

3.2. ÖZEL FİNANS KURUMLARI KAR/ZARAR TABLOSU
3.2. PROFIT/LOSS STATEMENT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	1997/2	1997/3	1997/4	
1 Katılma Hesap. Gelirler (Net)*	4.664	6.189	10.409	1 Rev. from Participating Accounts
2 Faaliyet Giderleri (-)	4.417	7.742	14.067	2 Operations Expenses
2.1 Genel Yönetim Giderleri	3.074	5.050	7.645	2.1 General Administrative exp.
2.2 Amortismanlar	1.343	2.692	6.423	2.2 Depreciation
3 Diğer Faaliyet Gelirleri (Net)	3.208	7.220	12.073	3 Other Revenues (Net)
4 Karşılıklar (-)	778	1.012	1.610	4 Provisions (-)
Dönem Net Kar/Zarar	2.677	4.655	6.805	Net Term Profit/Loss

(*) Üretim desteği, kar ve zarara katılma, finansal kiralama net geliri.

(*) Production support, profit and loss participation accounts, financial leasing net revenue.

3.3. ÖZEL FİNANS KURUMLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

(31.12.1997 itibarıyla.)

3.3. GENERAL INFORMATION ABOUT SPECIAL FINANCE HOUSES

(As of 31.12.1997.)

Özel Finans Kurumları Special Finance Houses	Kuruluş Yılı Establ. Year	Faaliyet Yılı Oper. Year	Nominal S.* Nom. Capital	Şube Sayısı # of Branch.
Al Baraka Türk Ö.F.K. A.Ş.	1984	1985	2.000	21
Faisal Finans Kurumu A.Ş.	1984	1985	2.000	11
Kuveyt Türk Evkaf Finans K. A.Ş.	1988	1989	2.010	15
Anadolu Finans Kurumu A.Ş.	1991	1991	2.000	18
İhlas Finans Kurumu A.Ş.	1995	1995	2.000	34
Asya Finans Kurumu A.Ş.	1996	1996	2.000	13

(*) Milyar TL

(*) TL Billion

3.2 ÖZEL FİNANS KURUMLARI KÂR / ZARAR TABLOSU
3.2 PROFIT / LOSS ACCOUNT OF SPECIAL FINANCE HOUSES

Milyar TL
TL Billion

	1993	1994	1995	1996	
1 Finansal Kiralama Gelirleri	67	143	462	1.210	1 Leasing Revenues
2 Kâr Payı ve Komisyon Gelirleri	1.393	909	2.448	11.058	2 Profit Share Rev. and Commissions
3 Karşılıklar	1.001	(109)	(162)	(758)	3 Provisions
4 Amortismanlar	198	(169)	(829)	(2.164)	4 Depreciation
5 Diğer Gelirler (Net)	261	(672)	(1.052)	(7.155)	5 Other Revenues (Net)
Net Kâr / Zarar	266	103	866	2.345	Net Profit / Loss

3.3 ÖZEL FİNANS KURUMLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER
3.3 GENERAL INFORMATION ABOUT SPECIAL FINANCE HOUSES

31.12.1996

Özel Finans Kurumları Special Finance Houses	Kuruluş T. Est. Date	Faaliyet T. Oper. Date	Nominal Ser.* Nom Capital*	Şube S. # of Bran
Al Baraka Türk Ö.F.K. A.Ş.	1984	1985	750	16
Faisal Finans Kurumu A.Ş.	1984	1985	500	11
Kuveyt Türk Evkaf Ö.F.K. A.Ş.	1988	1989	1.185	10
Anadolu Finans Kurumu A.Ş.	1991	1991	350	13
İhlas Finans Kurumu A.Ş.	1995	1995	1.000	24
Asya Finans Kurumu A.Ş.	1996	1996	2.000	1

(*) Milyar TL
(*) TL Billion

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ